

Innesto Congres

15-16-17 november 2013

Voorstel congresstekst ter bespreking

Inhoudstafel

Hoofdstuk 1. Mensen versterken	7
1.1. Omgeving in verandering.....	7
1.1.1. Een wereld in verandering.....	7
1.1.2. Een wereld vol kansen	7
1.1.3. Met winnaars en verliezers	7
1.1.4. Met zeer grote uitdagingen	7
1.1.5. Met nood aan versterking	8
1.2. Overheid in verandering.....	8
1.2.1. Minder grip.....	8
1.2.2. Meer stemmen, grote verwachtingen.....	8
1.3. De Vlaming versterken.....	9
1.3.1. Empowerment als leidraad.....	9
1.3.2. Een sterk verenigingsleven als troef voor empowerment	10
1.3.3. Versterken op maat	10
1.3.4. Van talent, via engagement, naar rendement	10
Hoofdstuk 2. Leren, Werken & Ondernemen	11
2.1. Onderwijs.....	11
2.1.1. De leerling.....	11
2.1.1.1. Uitdagingen	11
2.1.1.2. Visie & doelstellingen.....	11
2.1.1.3. Maatregelen	12
2.1.2. De leerkracht	12
2.1.2.1. Uitdagingen	12
2.1.2.2. Visie & doelstellingen.....	13
2.1.2.3. Maatregelen	13
2.1.3. De leerinhouden	13
2.1.3.1. Uitdagingen	13
2.1.3.2. Visie & doelstellingen.....	14
2.1.3.3. Maatregelen	14
2.1.4. Leren.....	14
2.1.4.1. Uitdagingen	14
2.1.4.2. Visie & doelstellingen.....	14

2.1.4.3.	Maatregelen	15
2.1.5.	De leeromgeving.....	15
2.1.5.1.	Uitdagingen	15
2.1.5.2.	Visie & doelstellingen.....	16
2.1.5.3.	Maatregelen	16
2.2.	Arbeidsmarkt & Pensioenen	17
2.2.1.	Arbeidsmarkt	17
2.2.1.1.	Uitdagingen	17
2.2.1.2.	Visie & doelstellingen.....	17
2.2.1.3.	Maatregelen	17
2.2.2.	Pensioenen	20
2.2.2.1.	Uitdagingen	20
2.2.2.2.	Visie & doelstellingen.....	20
2.2.2.3.	Maatregelen	21
2.3.	Economie & Ondernemen.....	22
2.3.1.	Uitdagingen	22
2.3.2.	Visie & doelstellingen	22
2.3.3.	Maatregelen	23
2.3.3.1.	Verbeteren van de concurrentiekracht	23
2.3.3.2.	Ondernemerschap stimuleren.....	25
2.3.3.3.	De overheid als factor van concurrentiekracht	26
2.3.3.4.	Een financiële sector ten dienste van de samenleving.....	26
Hoofdstuk 3.	Mobiliteit & Wonen	27
3.1.	Mobiliteit	27
3.1.1.	Uitdagingen	27
3.1.2.	Visie & doelstellingen	28
3.1.3.	Maatregelen	28
3.1.3.1.	Duurzame mobiliteit	28
3.1.3.2.	Respectvolle mobiliteit.....	29
3.1.3.3.	Intelligente mobiliteit.....	31
3.1.3.4.	Veilige mobiliteit	32
3.1.3.5.	Evenwichtige mobiliteit.....	33
3.2.	Wonen	34

3.2.1. Uitdagingen	34
3.2.2. Visie & doelstellingen	34
3.2.3. Maatregelen	35
3.2.3.1. Steun voor eigendomsverwerving	35
3.2.3.2. Alternatieve woonvormen	36
3.2.3.3. Een gezondere huurmarkt.....	36
3.2.3.4. Woonkwaliteit en energiezuinig wonen	37
3.2.3.5. Leefbaarheid	38
3.3. Stedenbeleid.....	39
3.3.1. Uitdagingen	39
3.3.2. Visie & doelstellingen	39
3.3.3. Maatregelen	39
3.3.3.1. Inspraak & dienstverlening	39
3.3.3.2. Interactie met andere overheden	40
3.3.3.3. Wonen in de stad: meer en goedkopere woningen	40
3.3.3.4. Mobiliteit in de stad	41
3.3.3.5. Diversiteit in de stad: verbinden, ook al is dit de moeilijkste keuze	41
3.3.3.6. Veiligheid in de stad: de ketenaanpak	42
3.3.3.7. Onderwijs in de stad: specifieke problemen	42
3.3.3.8. Economie & werk: de arbeidsparadox doorbreken	43
3.3.3.9. Sport, ontspanning & cultuur als bindmiddel	43
3.4. Energie.....	45
3.4.1. Uitdagingen	45
3.4.2. Visie & doelstellingen	45
3.4.3. Maatregelen	46
3.4.3.1. Iedereen een duidelijke verantwoordelijkheid	46
3.4.3.2. Samenwerken helpt iedereen mee aan boord	47
3.4.3.3. Een optimale vrije markt met juiste correcties verlaagt de totale kost	48
Hoofdstuk 4. Gezin & Zorg	50
4.1. Waarde(n)volle zorg	50
4.1.1. Uitdagingen	50
4.1.2. Visie & doelstellingen	50
4.1.3. Maatregelen	50

4.1.3.1.	Vermaatschappelijking van de zorg	50
4.1.3.2.	Zorg op maat	51
4.1.3.3.	Van 'cure' naar 'care'	52
4.1.3.4.	Uitbouw & herwaardering van de eerstelijnszorg	53
4.1.3.5.	Residentiële zorg: ziekenhuizen	53
4.1.3.6.	Patiënten	54
4.1.3.7.	Digitalisering van de zorg	54
4.2.	Verantwoorde zorg	55
4.2.1.	Uitdagingen	55
4.2.2.	Visie & doelstellingen	55
4.2.3.	Maatregelen	55
4.2.3.1.	Verzekerde zorg	55
4.2.3.2.	Integratie federale bevoegdheden in het Vlaamse zorgbeleid	56
4.2.3.3.	Doelmatige aanwending van beperkte middelen	56
4.2.3.4.	Kwaliteit als sturingsinstrument van zorg	57
4.2.3.5.	Een passend aanbod van voldoende gekwalificeerde zorgverstrekkers garanderen	57
4.2.3.6.	Voldoende opvangaanbod garanderen	58
4.2.3.7.	Armoede	59
4.3.	Gezinsbeleid	60
4.3.1.	Uitdagingen	60
4.3.2.	Doelstellingen	60
4.3.3.	Maatregelen	60
4.3.3.1.	Gezinnen instrumenten aanreiken om hun zorgtaken op te nemen	60
4.3.3.2.	Bestaanszekerheid garanderen	61
4.3.3.3.	Rechtszekerheid bieden aan gezinnen	62
4.3.3.4.	Bescherming & ondersteuning van kwetsbare personen in het gezin	63
4.3.3.5.	Recht van het kind	63
4.4.	Vrijtijdsbeleid	64
4.4.1.	Uitdagingen	64
4.4.2.	Visie & doelstellingen	64
4.4.3.	Maatregelen	65
Hoofdstuk 5.	Samenleven & Overheid	66
5.1.	Justitie	66

5.1.1.	Uitdagingen, visie & doelstellingen	66
5.1.2.	Maatregelen	66
5.1.2.1.	<i>Solidariteit & verantwoordelijkheid in het recht</i>	66
5.1.2.2.	<i>Conflictbeheersing buiten justitie versterken</i>	67
5.1.2.3.	<i>Toegankelijkheid van recht & justitie waarborgen</i>	68
5.1.2.4.	<i>Zorg voor kwetsbaren</i>	68
5.1.2.5.	<i>Het recht moet waarborgen & rechtszekerheid bieden</i>	70
5.1.2.6.	<i>Hervorming van het strafrecht</i>	70
5.1.2.7.	<i>Een duidelijke rol voor de partijen in het strafproces</i>	71
5.1.2.8.	<i>Naar een coherent & doelmatig strafrechtelijk beleid</i>	71
5.1.2.9.	<i>Een hervorming van het gerechtelijk landschap & justitie</i>	71
5.2.	Veiligheid	73
5.2.1.	Uitdagingen, visie & doelstellingen	73
5.2.2.	Maatregelen	73
5.2.2.1.	<i>Integrale veiligheidsketen</i>	73
5.2.2.2.	<i>Sterke & nabije veiligheidsdiensten</i>	73
5.2.2.3.	<i>Een alert lokaal bestuur</i>	74
5.2.2.4.	<i>De internationale dimensie van veiligheid</i>	75
5.2.2.5.	<i>Civiele veiligheid: brandweer & hulpdiensten</i>	75
5.3.	Asiel, Migratie & Integratie	76
5.3.1.	Uitdagingen, visie & doelstellingen	76
5.3.2.	Maatregelen	76
5.3.2.1.	<i>Een streng, maar rechtvaardig migratiebeleid</i>	76
5.3.2.2.	<i>Integratie als opstap naar een volwaardige participatie</i>	77
5.3.2.3.	<i>De diverse samenleving: eenheid in verscheidenheid</i>	78
5.4.	Werking overheid	79
5.4.1.	Uitdagingen, visie & doelstellingen	79
5.4.2.	Maatregelen	79
5.4.2.1.	<i>Dienstverlening vanuit een 'life events'-benadering</i>	79
5.4.2.2.	<i>Heldere communicatie & regelgeving</i>	79
5.4.2.3.	<i>De overheid kan het niet alleen</i>	80
5.4.2.4.	<i>De overheid & haar personeel</i>	80
5.4.2.5.	<i>Een hervormde fiscaliteit</i>	81

Hoofdstuk 1. Mensen versterken

De wereld is in volle en snelle verandering. De mogelijkheden voor de mens zijn nooit groter geweest dan vandaag. Maar verandering leidt ook tot onzekerheid, onrust en zelfs ongeluk. De overheid moet het kader creëren waarbinnen mensen zichzelf en anderen versterken. Ieder op zijn of haar plaats, met de eigen talenten en mogelijkheden. Op die manier halen we als samenleving maximaal welvaart en welzijn uit de verandering.

1.1. Omgeving in verandering

1.1.1. Een wereld in verandering

De voorbij decennia is onze leefomgeving zeer sterk gewijzigd. Er waren grote historische omwentelingen. De oprichting van de EGKS – later uitgegroeid tot de EU – en de val van de Muur (en van het communisme), hebben het gezicht van Europa en de wereld ingrijpend veranderd. Er waren grote technologische sprongen voorwaarts zoals de exponentiële groei van het internet. De wereld is ook vlakker geworden: almaar meer landen openen hun grenzen voor internationale handel. Almaar meer mensen zetten de stap om hun loopbaan of zelfs hun leven in het buitenland uit te bouwen.

1.1.2. Een wereld vol kansen

Deze veranderingen zijn de motor van heel wat creatief en innovatief denken. Technologische evoluties dragen bij tot een stijging van de levensverwachting en de levenskwaliteit. Mensen leven langer en in betere gezondheid. Afstompend en routinematig werk wordt overgenomen door machines. Met minder mensen produceren we meer goederen. Gans het jaar door, ongeacht het seizoen, vinden we een uitgebreid pallet aan groenten en fruit in de rekken van de supermarkt. Bedrijven kunnen groot worden door binnen een kleine niche de wereldmarkt te bezetten. De wereld verkennen is vandaag veel eenvoudiger dan vijftig jaar geleden.

1.1.3. Met winnaars en verliezers

Verandering gaat per definitie samen met onzekerheid. Wat gisteren zeker was, is dat vandaag niet meer. Wie vandaag computeranalfabeet is, heeft een zeer zware handicap. De concurrentie van lageloonlanden zet eenvoudige serieproductie in ons land op de helling. Onze landbouwers kampen met zeer grote schommelingen in de prijzen. Laaggeschoolden komen nog maar moeilijk aan de bak op onze arbeidsmarkt. Jobzekerheid voor het leven is almaar minder de standaard. De kloof tussen arm en rijk wordt groter. In een grotendeels ontkerkelijkt en kerkkritisch Vlaanderen is de nood aan zingeving groter dan ooit. Ongestuurde verandering is zo ook een motor van verdere fragmentering en individualisering van het leven. Op de verschillende terreinen van zelfontplooiing vragen velen om versterking van elkaar en van de overheid.

1.1.4. Met zeer grote uitdagingen

Demografische evoluties zetten almaar meer druk op ons sociaal model en op de samenleving. In een meer diverse maatschappij zijn gedeelde normen en waarden moeilijker te realiseren. Toegenomen productie en mobiliteit laten

een (te) zware ecologische voetafdruk na op onze planeet. We botsen op de grenzen van de voorraad aan grondstoffen. Ook deze uitdagingen dragen bij tot een gevoel van onzekerheid en ongerustheid.

1.1.5. Met nood aan versterking

Wetenschappelijk onderzoek heeft bovendien aangetoond dat verandering, en vooral dan de onzekerheid die ermee gepaard gaat, het subjectief geluksgevoel van mensen terugdringt. Ondanks de sterk toegenomen welvaart voelt minder dan de helft van de Vlamingen zich echt gelukkig. Het stressniveau in onze samenleving neemt jaar na jaar toe. Mensen kunnen pas echt gelukkig zijn als ze het gevoel hebben de regie van hun eigen leven in handen te hebben.

1.2. Overheid in verandering

Politieke overheden in de hele wereld kampen met de paradox van globalisatie ("de wereld is mijn dorp") en 'lokalisatie' ("het dorp is mijn wereld").

1.2.1. Minder grip

Overheden kunnen minder sturen via hun beleid en dienen rekening te houden met andere stemmen en belangen. Daardoor is er nood aan meer coördinatie en overleg, wat de complexiteit van de besluitvorming verhoogt. De overheid is meer partner geworden en minder regisseur. Dit is overduidelijk het geval voor de klimaatproblematiek. Hier is wereldwijde actie noodzakelijk om tot resultaten te komen. Maar ook in andere domeinen is de slagkracht van individuele overheden aangetast. Zo dragen multinationale ondernemingen en internationale investeerders bij tot een wedren tussen landen inzake o.a. het belastingregime. Minder inkomsten betekenen automatisch ook druk op de omvang van het overheidsapparaat. Overheidstewerkstelling is geen evident vangnet meer voor laaggeschoolde arbeidskrachten. En dit op een moment dat de tewerkstellingskansen voor die groep afnemen door verdere informatisering en delocalisatie van arbeidsintensieve activiteiten.

1.2.2. Meer stemmen, grote verwachtingen

De toegenomen diversiteit in en de ontzuiling van de samenleving bemoeilijken het werk van de overheid. Een meer diverse bevolking koestert ook meer diverse verwachtingen. Maatregelen worden sneller in vraag gesteld. De gemeenschappelijke basis wordt smaller. De klassieke zuilen zorgden via hun werking voor structuur in de samenleving. In de plaats van de zuilen kwam de mondige, ontvoogde burger. *"Waar de afgelopen decennia de ontzuiling van het traditionele driekleurige politieke en sociale landschap gepaard ging met een groeiende benadering van de burger als klant, stelden alle voormelde partners samen met de overheid verrast vast dat die klant zich ook effectief als een consument ging gedragen..."*¹

¹ Luc Huyse, *De ontzuiling is nog niet verteerd*, in *Samenleving en politiek*, februari 2013, pp. 30-39.

1.3. De Vlaming versterken

1.3.1. Empowerment als leidraad

CD&V wil een positief beleid voeren dat erkent dat problemen vaak complex zijn en dat er limieten zijn aan wat de overheid kan doen. We willen een beleid voeren dat van verandering een kans op meer welvaart en welzijn maakt voor zoveel mogelijk mensen. **Een beleid dat de Vlaming versterkt.** Daarmee blijven we trouw aan onze fundamenteën. In het Kerstprogramma van 1945 stond binnen de context van het christelijk geïnspireerde personalisme al te lezen: *“Telkens wanneer een probleem moet opgelost worden, heeft de partij slechts één maatstaf om de oplossing te kiezen: begunstigt de voorgestelde formule de ontluiking van een groter aantal persoonlijkheden?”*²

De manier waarop we mensen willen versterken, sluit best aan bij de inhoud van het Engelstalige begrip ‘empowerment’.

1. Empowerment vertrekt vanuit een **sterk geloof en vertrouwen in de mens**. Het is een positieve benadering. De overheid toont respect voor de mens en kiest dus niet voor betutteling of controle. De overheid delegeert ook beslissingsmacht. Investeren in mensen en talentontwikkeling zijn kernopdrachten van de overheid. Die overheid verschaft transparantie inzake beleidskeuzes en geeft inspraak. Elke mens verdient ook waardering voor het nemen van initiatief;
2. Empowerment zet in op **inclusieve participatie vanaf het begin het leven**. Iedereen moet in de samenleving betrokken worden. *“Het gaat om participatie op maat die berust op behoeften en wensen van de betrokkene zelf. Participatie staat in functie van het versterkingsproces, beoogt een betere kwaliteit van leven waarbij mensen meer greep, meer regie krijgen op het eigen leven en de bredere sociale, maatschappelijke en politieke omgeving.”*³ Daartoe dienen mensen hun vermogens te erkennen en aan te wenden: de krachten in henzelf aanboren die niet alleen de weg openen naar positieve vrijheid en persoonlijk geluk, maar ook naar een actieve bijdrage als zelfstandig handelend mens aan een wereld waar meer welzijn en welvaart mogelijk zijn voor iedereen;
3. Empowerment legt **verantwoordelijkheid bij de mens**. Het heeft een sterk emancipatorisch karakter: aan mensen wordt gevraagd om, elk naar eigen vermogen, verantwoordelijkheid op te nemen. Kansen krijgen en kansen nemen. Mensen blijven ook verantwoordelijk voor hun daden of voor hun gebrek aan daden. Mensen mogen terecht beroep doen op de overheid voor ondersteuning, maar ze kunnen niet wachten tot de overheid in hun plaats handelt. Empowerment houdt zo ook een pleidooi in voor individuele verantwoordelijkheid ten aanzien van de maatschappij. Dergelijke verantwoordelijkheid gaat samen met de idee van positieve vrijheid;⁴
4. Empowerment vereist **verbondenheid**. Ik word maar een beter mens door de ander. De ander wordt maar een beter mens door de ruimte, steun en zorg die ik hem bied.

² De Christelijke Volkspartij, Brussel, p. 10.

³ Tine Van Regenmortel, *Inleiding*, in idem (red.), *Empowerment en participatie van kwetsbare burgers. Ervaringskennis als kracht*, Amsterdam: SWP, 2010, p. 10.

⁴ Alicja Gescinska, *De verovering van de vrijheid. Van luie mensen, de dingen die voorbijgaan*, Amsterdam: Lemniscaat, 2011.

1.3.2. Een sterk verenigingsleven als troef voor empowerment

Vanuit haar aandacht voor verbondenheid, heeft **CD&V** een lange traditie van *partnership* met actoren uit het verenigingsleven. Vanuit het perspectief van empowerment staat **CD&V** een beleid voor dat ieder van de klassieke en nieuwe actoren van het **verenigingsleven de ruimte, het vertrouwen en de kansen biedt** om zich ten volle te ontplooien. Enkel zo kunnen wij volwaardige partners zijn in het gezamenlijk project om Vlaanderen nog socialer, meer ondernemend en meer welvarend te maken. Het bewegings- en verenigingsleven maakt mensen immers mondiger, sterker en minder anoniem.

1.3.3. Versterken op maat

Vanuit de optiek van personen, vrijheid en verantwoordelijkheid, komt empowerment voor als een kameleon: **in iedere situatie, afhankelijk van de betrokken personen en betreffende context, krijgt empowerment een andere kleur**. De ene persoon dient op die manier versterkt te worden, de andere persoon op een andere manier. In de ene situatie betekent empowerment dit, in een andere situatie – bij dezelfde persoon – dan weer dat. Ieders persoonlijkheid, draagkracht, situatie, kansen en verlangens zijn verschillend. Zo ook de empowerment die eenieder nodig heeft én die eenieder kan geven.

1.3.4. Van talent, via engagement, naar rendement

Empowerment wil **het beste in mensen naar boven brengen en laten renderen**. Talenten detecteren, erkennen, ontwikkelen en ten dienste weten te stellen van anderen en zichzelf, zijn de bouwstenen. Vandaar dat binnen het gezin en het onderwijs een cultuur van empowerment moet heersen. Een goede thuis en een goede school zijn de plaatsen waar je jezelf kan zijn en het beste in jezelf aan bod mag komen. In essentie komt het er bij empowerment op neer dat iedere persoon andere personen helpt te ontluiken en zich te ontplooien. Naast het appèl om de vrijheid te benutten om elkaar te empoweren, benadrukt **CD&V** de verantwoordelijkheid van allen om dat effectief te doen.

Hoofdstuk 2. Leren, Werken & Ondernemen

2.1. Onderwijs

Wij hebben goed onderwijs in Vlaanderen. De vraag is of dat voldoende is om kinderen en jongeren voor te bereiden op de wereld. Onze samenleving verandert voortdurend en snel; een uitdaging voor elkeen van ons. Zeker in het onderwijs dat steeds in beweging is. Er is al veel veranderd en er dient nog veel te veranderen. De school van de toekomst is de hefboom van onze samenleving. We hebben elk talent nodig. Daarom wil **CD&V** het onderwijs **versterken op vijf vlakken**: de leerling, de leerkracht, de leerinhoud, het leren en de leeromgeving.

2.1.1. De leerling

2.1.1.1. *Uitdagingen*

- Het watervalstelsel is nefast voor het onderwijssysteem en, vooral, voor de betrokken leerlingen. BSO en TSO worden nog altijd – onterecht – als ondergeschikt aan het ASO beschouwd;
- Ons onderwijs is zeer goed in de cognitieve ontwikkeling van leerlingen. In de toekomst zal meer aandacht moeten worden besteed aan de persoonlijke en sociale ontwikkeling van de leerlingen;
- Diversiteit binnen een leerlingengroep biedt kansen. We moeten jongeren verschillen leren ervaren als rijkdom;
- Een goede afstemming van onderwijs op de arbeidsmarkt is een blijvende uitdaging;
- Ouders hebben met het huidige strakke en zeer complexe inschrijvingsrecht het aanvoelen dat ze niet meer vrij zijn in de schoolkeuze.

2.1.1.2. *Visie & doelstellingen*

- Elk kind is uniek, zowel als individu als naar de context waarin ze opgroeien. We kiezen resoluut voor een didactiek van 'kansen'. Door het leerproces op te bouwen vanuit de talenten en de sterktes van leerlingen werken we aan positieve leerervaringen;
- Kwaliteitsvol onderwijs voor elk kind, gericht op een optimale persoonlijkheidsontwikkeling, blijft voor CD&V een doel;
- We moeten aandacht blijven besteden aan inclusief onderwijs;
- Kinderen moeten de kans krijgen om zich breed te vormen als mens op weg naar een zelfstandig leven. Vertrekkende van de mogelijkheden van het kind en rekening houdend met zijn beperkingen, moet de school dit groeiproces maximaal ondersteunen. De leerlingen moeten kunnen rekenen op een sterke begeleiding en ondersteuning van hun groeiproces;
- Leerlingen en ouders moeten werkelijk kunnen kiezen voor de school en het pedagogisch project dat het dichtst bij hun opvoedingsvisie staat.

2.1.1.3. Maatregelen

CD&V wil...

- Inzetten op **kleuters** vanaf vier jaar die niet participeren aan het kleuteronderwijs. Kind en Gezin, CLB en school moeten op dit vlak intensief samenwerken. Ouders moeten verplicht worden om hun kinderen regelmatig naar school te brengen;
- De **studietoelagen automatisch** toekennen, zodat iedereen die er recht op heeft de toelagen ook ontvangt;
- Een bijzondere **leertoelage** in het leven roepen voor kinderen uit kansengroepen die willen studeren in het buitenland;
- Overlappenden en versnippering in het aanbod aan leerlingenbegeleiding wegwerken. Dit moet zorgen voor een snellere en beter functionerende leerlingenbegeleiding, ten dienste van de leerling;
- Werk maken van een **buitengewoon onderwijs** dat vertrekt vanuit de **onderwijsnoden** van het kind en niet vanuit een medisch model. Het buitengewoon onderwijs moet blijven bestaan voor wie dat nodig heeft;
- **Leerzorg** toegankelijk maken en aanbieden op school;
- Een inschrijvingsrecht uitbouwen dat afgestemd is op het principe van de **vrije keuze van ouders en leerlingen**;
- De taalbarrière op school verlagen door meer uit te gaan van de sociale context van de leerling en o.m. rekening te houden met de thuistaal;
- Secundaire scholen stimuleren te **evolueren naar grotere gehelen** die een breed gamma studierichtingen aanbieden op het hele leercontinuüm (zowel op het vlak van interessegebieden als qua abstractieniveau). Dit om 'schoolpoortkeuzes' tegen te gaan;
- De **duur van de zomervakantie** inkorten van negen tot zes weken. Sterke zowel als minder sterke leerlingen hebben baat bij iets minder lang weg te blijven van de schoolbanken. De eerste groep mist uitdagingen. De tweede loopt een grote achterstand op tijdens de vakantie. Daarnaast schept een kortere zomervakantie ook meer ademruimte in de loop van het schooljaar (bv. voor stageperiodes, leezorg, sport, extra verlofdagen tijdens het jaar).

2.1.2. De leerkracht

2.1.2.1. Uitdagingen

- De druk op leerkrachten neemt toe, onder meer door de mondigheid van leerlingen en ouders en de toenemende complexiteit van de samenleving;
- Het welbevinden op school én de creatieve aanpak van het lesgeven worden geschaad door de juridisering en formalisering op school. Concreet wordt de motiveringsplicht van vele beslissingen steeds explicieter en zwaarder. Bovendien wordt ze *de facto* afgewenteld op de leerkrachten. Zij besteden verhoudingsgewijs te veel tijd aan het uitwerken van deelrapporten en het uitschrijven van motiveringen en te weinig aan het uitwerken van lessen, zelfevaluatie, zelfstudie en bijscholingen;
- Een ernstig lerarentekort dient zich aan. Bovendien dient de lerarenopleiding zo te worden hervormd dat ze ook andere profielen aantrekt;
- Te veel leerkrachten vertrekken, vaak onbewust, vanuit het eigen referentiekader bij het uitoefenen van hun taken, eerder dan vanuit de leefwereld van de leerlingen.

2.1.2.2. Visie & doelstellingen

- Leerkrachten zijn mensen met een groot hart voor kinderen. Zij stimuleren kinderen en jongeren om hun talenten te ontwikkelen en maken jonge mensen wegwijz. Dit doen ze door hoge verwachtingen te stellen ten aanzien van elk kind, vanuit een sterk geloof in de onderwijsbaarheid van elke leerling;
- Leerkrachten bepalen in sterke mate de kwaliteit van het onderwijs. Om kinderen en jongeren goed voor te bereiden op zelfstandig leven in een geglobaliseerde wereld hebben we leerkrachten nodig die onderlegd zijn op verschillende domeinen;
- Leerkrachten moeten bekwaam zijn om het onderwijsproces flexibel aan te sturen en kunnen differentiëren op het vlak van werkvormen, groeperingsvormen en ondersteuning. Ze moeten het beste naar boven halen in *elke* leerling. Ze zijn rolmodel en mentor;
- Leerkrachten moeten leerlingen kunnen observeren en hun gedrag analyseren om correct in te spelen op hun noden. Een leerkracht moet kunnen omgaan met verschillende karakters, achtergronden en culturen. Diversiteit is zijn expertise;
- Leerkrachten behoren teamworkers te zijn die elkaar op en buiten de school versterken. Leerkrachten moeten vlot kunnen samenwerken met ouders, begeleiders, instellingen en andere organisaties;
- Leerkrachten zijn zelf ook 'levenslange leerders' die continu aandacht hebben voor professionalisering;
- Leerkrachten moeten de ruimte krijgen om zelf initiatieven te nemen, creatief te zijn. Ze verdienen daarvoor waardering. Niet de administratie rond, maar de ontwikkeling van de leerling, staat centraal.

2.1.2.3. Maatregelen

CD&V wil...

- Een **einde maken aan de vlakke loopbaan** en inzetten op differentiatie. Dit mag echter niet leiden tot allerlei hiërarchische functies. Een professionaliseringstraject wordt in de loopbaan ingebouwd;
- Een set basiscompetenties uitwerken voor de opleiders van nieuwe leerkrachten, naar analogie met de *learning outcomes* uit de geïntegreerde lerarenopleiding;
- De **lerarenopleiding hervormen**. Leerkrachten moet ook getraind worden in leiderschap en management. Niet het vak en de leerinhoud staan centraal, wel de leerling en het leerproces. Een grotere inbreng van 'het afnemend veld' in de lerarenopleiding is nodig om antwoord te bieden op de reële noden van de scholen. Daarnaast moeten ook andere profielen studenten hun weg vinden naar de opleiding, o.m. door het ontwikkelen van alternatieve leerroutes op maat;
- Dat elke school een **human resources-beleid** uitwerkt, met aandacht voor teamvorming, intervisie, loopbaanbegeleiding en professionalisering;
- Niet elke vooropleiding nog langer toegang geven tot de lerarenopleiding. Voor leerlingen uit het BSO zou dit bv. kunnen inhouden dat zij eerst een theoretisch pakket in HBO5 moeten volgen, dan wel een algemeen vormend naamloos jaar.

2.1.3. De leerinhouden

2.1.3.1. Uitdagingen

- Het is vanzelfsprekend dat de leerinhouden van vandaag anders zijn dan die van gisteren. Ze zullen ook sneller (moeten) evolueren. Elk tijdperk heeft aangepast, maar steeds hoogstaand en uitdagend, onderwijs nodig;

- De eindtermen (en hun vertaling in leerplannen) verdienen een update in het licht van de noden van vandaag;
- Gezien de nood aan permanente vorming op de arbeidsmarkt van vandaag, is het nodig dat alle leerlingen een brede basisvorming kunnen genieten, die hen de *tools* in handen geeft om makkelijk nieuwe competenties te ontwikkelen. Het ontwikkelen van levenscompetenties moet in het curriculum centraal staan.

2.1.3.2. Visie & doelstellingen

- Het onderwijs van de toekomst staat open voor de wereld en voor de snelle veranderingen die er zich in voordoen;
- We hebben nood aan een leerpakket dat met een open vizier naar de wereld leert kijken;
- Cultuurverschillen zijn een verrijking en een bron van creativiteit. De uitdaging is te zoeken naar samenhang tussen culturen.

2.1.3.3. Maatregelen

CD&V wil...

- De **eindtermen** (en hun vertaling in leerplannen) **evalueren** en **toetsen** aan de behoeften van de 21ste eeuw. Zij dienen, naast de cognitieve doelstellingen, op zijn minst ook doelstellingen op het vlak van attitude en persoonlijkheidsontwikkeling te bevatten;
- De eindtermen loskoppelen van de vakken, met **meer vrijheidsgraden** voor scholen;
- Een **brede basisvorming** voorzien in alle richtingen van het secundair onderwijs, maar op verschillende abstractieniveaus;
- Het **aantal studierichtingen** in het secundair onderwijs sterk **verminderen**, in het ASO, TSO, BSO zowel als het KSO.

2.1.4. Leren

2.1.4.1. Uitdagingen

- Nieuwe opvattingen over leren, 'dynamisch leren' in het bijzonder, moeten meer aan bod komen in ons onderwijs;
- Er is meer aandacht nodig voor persoonlijkheidsontwikkeling en sociale ontwikkeling, voor creativiteit en ondernemingszin, voor actueel en reëel leren;
- Levenslang leren moet sterker gestimuleerd en ondersteund worden.

2.1.4.2. Visie & doelstellingen

- We kiezen voluit voor 'breed leren'. Leren mag zich niet beperken tot het opnemen van abstracte kennis. Mensen leren graag als ze het leren als zinvol ervaren. Kennis, vaardigheden en attitudes zijn allen belangrijk. In de woorden van Jacques Delors: "*Learning to know, learning to do, learning to live together and learning to be*";
- We kiezen voluit voor 'contextueel leren'. Leerlingen moeten een verband kunnen leggen tussen de leerstof, de eigen leefsituatie en nieuwe situaties. Als leerlingen ontdekken hoe ze de kennis die ze opdoen kunnen gebruiken om hun eigen leven en dat van anderen beter vorm te geven, wordt leren boeiend;

- We kiezen voor ‘innovatie- en ontwikkelingsgericht’ leren. De samenleving van vandaag vereist creatief *out-of-the-box*-denken. Die samenleving vereist ook dat kan omgegaan worden met plotse veranderingen en onverwachte uitdagingen. Dit moet gestimuleerd worden op school. Loutere reproductie is niet meer van deze tijd;
- Samenwerken, samenleven en ‘samenleren’ komen centraal te staan in de school van de toekomst. Jonge mensen moeten opgeleid worden om in het reële leven te kunnen samenwerken met anderen. Zij moeten leren ontdekken hoe verschillend mensen zijn en hoe ze via overleg tot oplossingen kunnen komen;
- De evolutie naar digitaal en multimediaal leren is een feit. Jonge mensen moeten ook leren de moderne technologieën correct en met kritische blik te gebruiken.

2.1.4.3. Maatregelen

CD&V wil...

- Een **kwalificatieplicht** invoeren waarbij elke leerling zijn traject afwerkt vooraleer hij de schoolbanken verlaat;
- Volwassenen recht geven op een studietoelage als zij een volledige opleiding volgen in het kader van een om- of bijscholing;
- De verschillende onderwijsniveaus op elkaar afstemmen, evenals op de arbeidsmarkt. We beschouwen leren als een rode draad die van in de kindertijd tot ver in het beroepsleven doorloopt;
- Werk maken van een **brede vorming** waarin talen en cultuur, wetenschap en techniek, creativiteit en ondernemerschap, mens en samenleving, een plaats krijgen. Naast de cognitieve ontwikkeling hebben ook de sociale, persoonlijke, lichamelijke en morele ontwikkeling een belangrijke plek in het onderwijs;
- Het **curriculum** in het secundair onderwijs ‘als een geheel van vastgelegde vakken’ **omvormen** tot een ‘geheel van brede leergebieden’. We geven scholen meer vrijheid in het invullen van het curriculum.

2.1.5. De leeromgeving

2.1.5.1. Uitdagingen

- Qua schoolinfrastructuur kampen we met een enorme achterstand: te weinig schoolgebouwen, verouderde schoolgebouwen, torenhoge energiefacturen. Op dit ogenblik besteedt België voor het leerplichtonderwijs 3,2% van het onderwijsbudget aan infrastructuur, tegenover een OESO-gemiddelde van 8,4%. België staat daarmee op de derde plaats, onderaan te beginnen. De wachtlijst voor subsidies onderwijsinfrastructuur is, door structurele onderfinanciering, ellenlang. De ‘inhaaloperatie scholenbouw’ biedt enig soelaas, maar verkort nauwelijks de wachtlijst voor reguliere dossiers. De regelgeving inzake het bouwen van schoolinfrastructuur is niet stabiel en weinig transparant. Voor nijverheidstechnische scholen komt hier de hoge kost van technische infrastructuur nog eens bovenop;
- Niet elke regio heeft een goede spreiding en voldoende dekking qua onderwijsaanbod. Verder is de school vandaag vooral gebouwd voor leerplichtigen en worden volwassenen in andere leercentra opgevangen. Die gescheiden werelden hoeven niet.
- De overregulering in het onderwijs beknot innovatie en creativiteit, zowel bij de scholen, de leerkrachten als de leerlingen;
- De communicatie van scholen, met name jegens de ouders, moet professioneler;
- Er is nood aan meer samenwerking tussen scholen, ouders, bedrijfsleven, enz. omdat het leren van leerlingen een continue activiteit is die best op verschillende leerplekken begeleid wordt.

2.1.5.2. Visie & doelstellingen

- **CD&V** staat voor '**brede scholen**'. In een brede school staat een brede ontwikkeling van elke leerling centraal. Dit door het ondersteunen en creëren van een brede leer- en leefomgeving waarbinnen leerlingen een brede waaier aan leer- en leefervaringen kunnen opdoen. Om dit doel te realiseren wordt een breed netwerk opgezet tussen organisaties en overheden uit de verschillende sectoren die samen het leren en leven van kinderen en jongeren kunnen vormgeven en ondersteunen. Een brede school kan alleen groeien en het verschil maken wanneer er sprake is van diversiteit, verbindingen en participatie zowel op het vlak van de ontwikkeling van kinderen en jongeren, als in de leer- en leefomgeving en binnen het netwerk. Een brede school vraagt tevens een sterke ontwikkelingsbegeleiding van elke leerling;
- We moeten evolueren naar scholen met een fysieke en intellectuele beweeglijkheid. Doorbreek klasmuren en vaste groeperingsvormen, creëer open leerruimten en evolueer tot een 'leergemeenschap'.
- Scholen zetten hun deuren open voor alle leeftijden en evolueren tot 'leerdorpen'. Leren hoeft niet uitsluitend op school te gebeuren. Leerlingen moeten kansen krijgen om competenties te verwerven via werkplekleren of via een engagement in het gemeenschapsleven.

2.1.5.3. Maatregelen

CD&V wil...

- Door een verbetering en versoepeling van de regelgeving **scholenbouw terug betaalbaar** maken;
- Nieuwe schoolgebouwen **afstemmen op de infrastructuur aanwezig in de buurt**. Scholen moeten evolueren tot 'leergemeenschappen' in hun buurt. Dit moet uitmonden in een wisselwerking waar de school onder meer haar infrastructuur ter beschikking stelt van de buurt buiten de lesuren (bv. aan het verenigingsleven) en de buurt haar infrastructuur deelt met de school. Leegstaande, ongebruikte en onderbenutte lokalen zijn geen optie;
- Dat elke secundaire school **samenwerkingsverbanden** afsluit met het bedrijfsleven om het werkplekleren te versterken;
- Scholen stimuleren om samenwerkingsverbanden te sluiten met andere scholen of organisaties in het buitenland. Op die manier wordt bijgedragen tot een rijke, gevarieerde leeromgeving;
- Dat elke jongere een **sociale gemeenschapsdienst** van minstens drie maanden levert voordat hij afstudeert;
- De school **teruggeven aan de leerkrachten en de directie**. We willen evolueren naar sterke schoolbesturen die de ruimte krijgen om autonoom hun verantwoordelijkheid te nemen en kwaliteitsvol onderwijs aan te bieden waarin leerkrachten en leerlingen zich behaaglijk voelen. We zetten onder meer in op deregulering en een sterke kwaliteitsbewaking.

2.2. Arbeidsmarkt & Pensioenen

2.2.1. Arbeidsmarkt

2.2.1.1. Uitdagingen

- Tijdens de afgelopen decennia voltrok zich een **verschuiving** van een **industriële samenleving naar een kennisintensieve diensteneconomie**, met een versnelde transformatie door de crisis. Uniformiteit en vaste patronen maakten plaats voor diversiteit en keuzevrijheid. De gevolgen zijn zichtbaar op tal van terreinen, en zeker op de arbeidsmarkt. Arbeidsorganisaties zijn niet meer gericht op gestandaardiseerde massaproductie, maar op arbeidsspecialisatie met vooral kennis als grondstof. Dienstverlening staat centraal op de arbeidsmarkt: zowat driekwart van de werkgelegenheid is vandaag geconcentreerd in de diensten. De meerderheid van de werkenden bestaat inmiddels uit tweeverdieners of alleenstaanden. Bovendien is het opleidingsniveau van de bevolking fors gestegen, evenals de arbeidsparticipatie van vrouwen;
- **Ook in de levensloop** van mensen deden zich duidelijke verschuivingen voor. De standaardlevensloop met nogal scherpe grenzen tussen de drie levensfasen van leren, werken/zorgen en pensioen begon vanaf de jaren 70 te vervagen. Mensen maken de overgang tussen fasen niet meer rond een bepaalde leeftijd, maar geleidelijk. Activiteiten die voorheen aan een levensfase waren gebonden, worden nu gecombineerd. Mensen willen afhankelijk van hun levensfase een individuele invulling geven aan de tijd die zij besteden aan zorg, werk, scholing en ontspanning. Mensen maken veel meer overgangen van het ene naar het andere domein. Tijdelijk geheel of gedeeltelijk uit de arbeidsmarkt stappen komt steeds vaker voor;
- De **houdbaarheid van ons sociaal model** vereist dat *meer mensen* dan vandaag *langer* dan vandaag aan de slag blijven. Korte, gebalde loopbanen moeten ingeruild worden voor een meer gespreide inspanning over een langere periode. De positie van oudere werknemers binnen bedrijven en op de arbeidsmarkt moet verbeterd worden.

2.2.1.2. Visie & doelstellingen

- Om aan deze uitdagingen het hoofd te bieden moeten we meer dan ooit streven naar een situatie van **volledige tewerkstelling**. Dit door een continue verhoging van de werkzaamheidsgraad: *meer mensen* aan de slag in gemiddeld *langere loopbanen* en in *meer werkbare jobs*. We hebben nood aan een wendbare arbeidsmarkt en een beleid dat wendbaarheid en transformatie mogelijk maakt;
- Aan de **aanbodzijde van de arbeidsmarkt** betekent dit dat we als uitgangspunt stellen dat **iedereen** op arbeidsleeftijd ook **beschikbaar** moet zijn voor de arbeidsmarkt, met de rechten en plichten die daarbij horen;
- Aan de **vraagzijde van de arbeidsmarkt** moeten we ondernemingen en de non-profitsector ten volle erkennen en ruimte bieden om jobs te creëren. Vanuit maatschappelijk oogpunt is het belangrijk dat deze jobs zowel **kwalitatief en werkbaar** als **economisch productief** zijn.

2.2.1.3. Maatregelen

A. Competenties verhogen

De economie verandert, onze jobs veranderen, het bedrijf of de organisaties waar we werken evolueren en onze loopbanen wijzigen. Het is daarom van belang dat we niet alleen zicht krijgen op onze competenties, maar deze

gedurende onze loopbaan verder ontwikkelen. Competenties moeten overigens niet alleen ontwikkeld worden, ze moeten vooral **gebruikt** worden: werknemers zowel als bedrijven moeten de aanwezige competenties aanspreken en inzetten met het oog op het ontwikkelen van nieuwe markten, producten, processen, werkwijzen, klantentevredenheid, enz. Het competentiedebat gaat over meer dan een verzameling geattesteerde competenties. Het is pas door de verstandige inzet en verdere ontwikkeling ervan dat een voorsprong kan genomen worden. Daarom willen we investeren in **competentieontwikkeling** en in een **competentieondersteunend klimaat**.

CD&V wil...

- Opleiding of gebrek aan opleiding tot een nieuw, arbeidsgebonden risico maken. De consequentie hiervan is dat **'permanente vorming'** een **volwaardig onderdeel** van de **sociale bescherming** wordt;
- **Investeren in competentieontwikkeling doen evolueren tot een plicht**. We hebben nood aan een klimaat dat uitnodigt competenties te ontwikkelen. Dit gaat niet alleen over het aanbod opleidingen, maar ook over opleidingen geïntegreerd in de werkplek en het werkproces. Het bevorderen van een dergelijk opleidingsklimaat op de werkvloer is een belangrijke randvoorwaarde voor innovatie;
- Met de nieuwe Vlaamse bevoegdheden op het vlak van opleiding en vorming, een **Competentiepact** voor de 21^e eeuw afsluiten tussen alle betrokkenen: werknemers, werkzoekenden, werkgevers en overheid.

B. Transities vergemakkelijken via een loopbaanbenadering

Heel je leven lang dezelfde job uitvoeren: het is de uitzondering geworden. *Jobzekerheid* moet plaats maken voor *werkzekerheid*. Mensen moeten dan ook voldoende gewapend zijn om verschillende jobwissels met succes aan te gaan. Loopbanen moeten anders vorm krijgen. De werknemer moet de eigen loopbaan meer in handen nemen, zich op de arbeidsmarkt mobieler gedragen en zo de eigen inzetbaarheid verhogen.

Over de duur van de hele loopbaan is de scheidingslijn tussen de periodes van 'anders actief zijn' en werken niet langer nuttig. Een hervorming van onze loopbaan en een aanpassing van ons arbeids- en sociaalzekerheidsrecht die erop gericht is meer individuele keuzes te maken (waarvoor men dan ook zelf financieel verantwoordelijk is), zijn noodzakelijk. Dit bedreigt de solidariteit tussen werkenden en niet-werkenden niet, maar maakt ze net financieel houdbaar.

CD&V wil...

- **Loon** meer baseren op **prestaties** en **competenties**, minder op anciënniteit;
- Werk maken van een vernieuwd en modern arbeidsrecht. Soepele, eenvoudige wettelijke en sectorale kaders die misbruiken tegengaan, maar waarbinnen regelingen op maat van de gemeenschappelijke behoeften van werknemers en werkgevers mogelijk zijn, moeten daarbij het doel zijn;
- Een geïntegreerde **loopbaanrekening** waarop alle vakantie- en verlofrechten komen, invoeren. Dit gebaseerd op solidariteit, verbonden aan bepaalde risico's en zonder te raken aan de thematische verlopen. Zo'n rekening zal werknemers toelaten om in functie van hun eigen noden om te gaan met opgebouwde rechten. Meer individuele vrijheid en een grotere responsabilisering voor de kosten die men veroorzaakt, zijn de basisingrediënten van de loopbaanrekening. De technologie biedt bovendien de kans om de reeds opgebouwde rechten online te raadplegen en het gebruik ervan aan te vragen;
- De **mobilititeit op de arbeidsmarkt** en de **transparantie van het pensioenstelsel** vergroten. Als statutaire verschillen, sectorale regels of ondernemingsregels barrières worden die vernieuwing tegengaan, moeten ze worden herbekeken. We moeten gefaseerd evolueren richting **één volwaardig statuut** voor iedereen, met

eenzelfde basisbescherming voor iedereen inzake pensioen, gezondheidszorg en kinderbijslag. Wie een gemengde carrière heeft, mag hiervan geen nadeel ondervinden. Het is belangrijk dat in dit debat de band tussen bijdragen en rechten bewaakt wordt. Tengevolge hiervan **doven de statutaire benoemingen uit**. Zij vormen een rem op de arbeidsmobiliteit (en dus op de langere loopbanen), kunnen een factor van ongelijkheid zijn op de werkvloer ('ander loon voor hetzelfde werk') en een performant personeelsbeleid in de weg staan.

- Een **loopbaanrugzak** als persoonsvolgend financieringsmechanisme invoeren, als essentieel onderdeel van het loopbaanbeleid. Zo kunnen de eraan verbonden ondersteunende arbeidsmarktmaatregelen (zoals het recht op loopbaanbegeleiding, een POP, een PLOP, tijdskrediet enz.) in elke levensfase en bij eender welke werkgever gedurende de ganse loopbaan op maat van de werknemer geïnitieerd en aangewend worden.
- Dat we evolueren van een **arbeidsovereenkomst naar een loopbaanovereenkomst**, waar de loopbaanlange engagementen van werknemers, werkgevers, opleidingsinstellingen en VDAB concreet gestalte krijgen.

C. Actief arbeidsmarktbeleid

Iedereen op arbeidsleeftijd moet in principe beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt, met de rechten en plichten die daarbij horen.

CD&V wil...

- **Tewerkstellingsmaatregelen**, als algemeen principe, **tijdelijk** maken en richten op zeer specifieke en afgebakende **doelgroepen**. De afstand tot de arbeidsmarkt moet steeds worden meegenomen;
- Een **activerend ontslagrecht** als instrument tot snelle hertewerking, met een veralgemeend **recht op outplacement**. Vanaf dag één van de tewerking worden rechten opgebouwd richting eventueel ontslag. Wanneer die rechten worden gebruikt voor bijscholing en opleiding geldt een fiscaal gunstregime. Een dergelijk systeem doet werkgevers betalen voor het opnieuw tewerkstellen van hun werknemers, in plaats van voor hun ontslag;
- Voor de groep '**niet-toeleidbaren**' een **aangepast statuut**, aangestuurd op lokaal niveau. Dit als duurzame oplossing om ze uit de werkloosheid, het leefloon of de invaliditeit te halen. Dit statuut moet een bestaan boven de Europese armoededrempel garanderen;
- Na de inkanteling van de 6de staatshervorming bekijken hoe de **schotten** tussen de verschillende beleidsdomeinen weggewerkt kunnen worden, in het bijzonder tussen **onderwijs, arbeidsmarkt en welzijn**;
- De mogelijkheden om **vervroegd uit de arbeidsmarkt** te stappen verder **inperken**.

D. Competitiviteit versterken

Om de competitiviteit van onze bedrijven te versterken, moeten we zowel competenties en prestaties meer gewicht geven in de loonvorming (en dus minder gewicht toekennen aan anciënniteit), als een verlaging van de kost op arbeid nastreven. Dit motiveert werknemers en stimuleert hen om hun competenties aan te scherpen met het oog op nieuwe uitdagingen. Voor bedrijven versterkt dit productie en innovatie. De **verlaging van de kost van arbeid** is daarom een essentieel onderdeel van ieder arbeidsmarktbeleid in ons land.

CD&V wil...

- Inzetten op **arbeidskostvermindering** door een *tax shift* naar verbruik, duurzaamheid en inkomen uit vermogen;
- De **niet-arbeidsgebonden risico's** uit de sociale zekerheid halen en financieren met algemene middelen;
- Inzetten op **intra regionale en Europese arbeidsmobiliteit**;

- De inzet van alle sociale partners doen uitmonden in een **nieuw Sociaal Pact**;
- Dat misbruiken van de interne markt beter worden aangepakt. In eerste instantie kan dit door een nauwere samenwerking tussen nationale inspectiediensten. Idealiter komen we finaal tot een **Europese Inspectiedienst voor sociale en fiscale fraude**;
- Meewerken aan een echte **Europese arbeidsmarkt**, met meer **gemeenschappelijke regels** over arbeidsrecht, minimumlonen, en coördinatie of zelfs harmonisering van sociale zekerheidsstelsels. Dat is het enige échte antwoord op de fraudemechanismen die vandaag welig tieren en waar de inspecties maar moeilijk vat op krijgen, alsook op de rechtsonzekerheid die er vaak het gevolg van is. België moet in dit debat het voortouw nemen.

E. Doelgroepenbeleid

De Vlaamse arbeidsmarkt is gepolariseerd, met aan de ene kant een relatief hoge, totale werkzaamheidsgraad maar aan de andere kant een zeer lage werkzaamheidsgraad bij alle kansengroepen. We moeten een sprong voorwaarts maken in de structurele verankering van kansengroepen op de arbeidsmarkt.

CD&V wil...

- Een duidelijke sprong voorwaarts maken in de structurele verankering van welomschreven kansengroepen op de arbeidsmarkt. We pleiten voor het gebruik van **in de tijd beperkte quota**: concrete en bindende doelstellingen die moeten worden opgenomen in de jaarlijkse diversiteitsplannen, aangepast per sector en per regio. Dit veronderstelt voorafgaande nulmetingen en constante *monitoring*, zodat tijdig kan worden bijgestuurd. De overheid van haar kant moet zelf het goede voorbeeld geven;
- De **strijd tegen discriminatie op de arbeidsmarkt** fors opvoeren. De sociale inspectie krijgt hiervoor meer middelen en mensen.

2.2.2. Pensioenen

2.2.2.1. Uitdagingen

- De kernuitdaging binnen het pensioenvraagstuk is de combinatie van de **ontgroening, vergrijzing en verwitting** van de bevolking. Door de daling van het geboortecijfer en het feit dat we steeds langer leven, verandert de samenstelling van de bevolking en komen er in verhouding meer oudere (vergrijzing) en minder beroepsactieve mensen (ontgroening) bij. Door de stijgende levensverwachting zijn er bovendien steeds meer 80-plussers (verwitting). Een steeds groter wordende groep mensen maakt aanspraak op het wettelijk pensioen;
- Het is van groot belang dat het **vertrouwen** in ons pensioenstelsel behouden blijft. Uit peilingen blijkt dat meer dan de helft van de jongere generaties zich zorgen maakt over het toekomstig pensioen. Tot 35% vreest dat de overheid de wettelijke pensioenen niet meer zal kunnen betalen eens zij met pensioen gaan. Deze angst heeft voor een groot deel te maken met het feit dat mensen geen zicht hebben op de opbouw van hun pensioen.

2.2.2.2. Visie & doelstellingen

- Het **doel van ons pensioenstelsel** is tweeledig: voorkomen dat ouderen in de armoede terecht komen en mensen de mogelijkheid geven om een redelijke levensstandaard aan te houden. De eerste pijler, het wettelijk pensioen, moet deze twee doelen blijven realiseren. Het verzekeringsprincipe verhoogt het maatschappelijk draagvlak van ons stelsel en kan mensen motiveren om hun loopbaan te verlengen;

- **CD&V** kiest uitdrukkelijk voor een **pensioenloopbaan**, eerder dan voor een pensioenleeftijd. Daarmee onderlijnen we dat een pensioen in eerste instantie gebaseerd is op de bijdragen tijdens de actieve loopbaan. Het al dan niet verhogen van de wettelijke pensioenleeftijd is niet de belangrijkste discussie. Wat telt is het aantal jaren dat iemand werkt en bijdraagt.

2.2.2.3. Maatregelen

CD&V wil...

- De **actieve deelname van vrouwen aan de arbeidsmarkt** verder aanmoedigen en faciliteren. Het is een belangrijk wapen in de strijd tegen de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen inzake pensioenopbouw. Dit kan via voldoende flexibele vormen van kinderopvang en een mentaliteitswijziging op de werkvloer: schoolbelcontracten, de mogelijkheid tot thuiswerk, enzovoort (waarbij het evident is dat zowel mannen als vrouwen van deze maatregelen kunnen gebruik maken);
- Het **overlevingspensioen hervormen** zodat het weduwen en weduwnaars aanmoedigt om actief te blijven op de arbeidsmarkt en geen inactiviteitsval creëert zoals vandaag. Het overlevingspensioen wordt een in de tijd beperkte uitkering die onbeperkt met een inkomen uit arbeid gecumuleerd mag worden. Tegelijk zorgen we voor voldoende en aangepaste begeleiding om (her)intrede op de arbeidsmarkt mogelijk te maken. Wie niet tijdig werk vindt, krijgt automatisch toegang tot de werkloosheid;
- Bij elke pensioenmaatregel en -hervorming streven naar **meer transparantie**: heldere regels en goede informatie voor huidige en toekomstige gepensioneerden. Iedereen moet regisseur worden van de eigen loopbaan en bewust keuzes kunnen maken. Via een **carrièreplanningsysteem** moet het mogelijk worden om ten allen tijde zicht te hebben op de impact van deeltijds werken, tijdskrediet, enzovoort, op de pensioenopbouw;
- Dat de band tussen werken en pensioen duidelijk is. Wie voldoende gewerkt heeft, moet recht hebben op een **minimumpensioen** dat aanzienlijk hoger ligt dan de inkomensgarantie voor ouderen (IGO). Dit onafhankelijk van het stelsel waarin men gewerkt heeft;
- **Gelijkstellingen** in de pensioenopbouw meer dan vandaag als instrument aanwenden om tot langere effectieve loopbanen te komen. Ten eerste moet werken steeds resulteren in een beter pensioen dan niet werken. Ten tweede moeten periodes van werkonderbreking in het kader van de combinatie van zorg met werk (in hoofdzaak de thematische verloven) ook beloond worden op het vlak van pensioen. Deze periodes laten immers toe om een langere loopbaan uit te bouwen op een gezinsvriendelijke manier. Ten derde moeten we voluit solidair blijven met mensen die geen eigen arbeidsinkomen kunnen verwerven omwille van ziekte en invaliditeit;
- Een **harmonisering** van de **gelijkschakeling tegen betaling van studieperiodes** op zo'n manier dat het tot het einde van de loopbaan kan gebeuren;
- De **tweede pijler**, het aanvullend pensioen, democratiseren. Sectoren en ondernemingen die nog geen aanvullend pensioen aanbieden, moeten aangemoedigd worden om dit te doen. Dit kan o.a. door de opbouw van een aanvullend pensioen sociaal en fiscaal interessanter te maken dan andere alternatieve beloningsvormen. Werknemers moeten ook de keuze hebben om, binnen bepaalde grenzen, andere voordelen (bv. bovenwettelijke vakantiedagen of overuren) om te zetten in pensioenopbouw. **CD&V** wil de uitkering van de tweede pijler in de vorm van rente aanmoedigen. Dit zorgt voor een meer evenwichtige spreiding van de inkomsten uit de tweede pijler als aanvulling op het wettelijk pensioen;
- De **pensioenkloof tussen mannen en vrouwen** dichten door de tweede pensioenpijler in de zogenaamde zachte sectoren in te voeren.

2.3. Economie & Ondernemen

2.3.1. Uitdagingen

Demografische ontwikkelingen, globalisering, een beperkte economische groei en een lage werkzaamheidsgraad zetten de houdbaarheid van onze sociale welvaartsstaat, die we na de Tweede Wereldoorlog hebben opgebouwd, onder druk.

In België worden we geconfronteerd met:

- Problemen inzake concurrentiekracht, zoals hoge loonkosten, hoge energiekosten en specialisatie in producten met veel internationale concurrentie. Sinds het begin van de jaren 2000 gaat de handelsbalans stelselmatig achteruit. Onze economie is ook te sterk gespecialiseerd in gestandaardiseerde producten waarvoor er een grotere internationale concurrentie bestaat. We missen hoogtechnologische producten met hoge toegevoegde waarde. Een andere oorzaak ligt in onze sterke exportfocus op vnl. de buurlanden en andere EU-landen, landen die momenteel eveneens kampen met een lage groei. Hoewel er de laatste jaren positieve evoluties waar te nemen zijn, voeren onze bedrijven nog te weinig uit naar de opkomende groeielanden. Ook is export sterk beperkt tot een aantal zeer grote spelers. Te weinig KMO's vinden de weg naar buitenlandse markten;
- Een ongunstige ondernemerscultuur waardoor er relatief weinig nieuwe ondernemingen worden gestart;
- Een te trage transitie naar een kenniseconomie, waardoor er onvoldoende gebruik gemaakt wordt van het potentieel van een goed opgeleide beroepsbevolking;
- Te weinig innovatie en vernieuwing. De inspanningen op het vlak van onderzoek en ontwikkeling worden bovendien vooral geleverd door grote ondernemingen;
- Een teveel aan regels en administratie in heel wat domeinen. De complexiteit ontmoedigt het privé-initiatief;
- Problemen met de stabiliteit van de financiële sector.

2.3.2. Visie & doelstellingen

Er is nood aan structurele hervormingen om het economisch draagvlak voor ons sociaal model te verstevigen. Dat draagvlak wordt gevormd door creatieve en innovatieve ondernemers en werknemers. Welvaart en welzijn moeten evenwel altijd blijven samen sporen: sociale afbraak is geen goede bodem voor duurzame groei. De overheid moet niet zelf ondernemen, maar een kader creëren waarbinnen ondernemerschap alle kansen krijgt.

- We hebben nood aan meer (kwaliteitsvolle) economische groei. Concreet moet de gemiddelde economische groei 2% bedragen (de trendmatige groei bedroeg in de jaren 90 en begin de jaren 2000 nog meer dan 2%);
- Een duurzame en kwaliteitsvolle economische groei is evenwel even belangrijk, daarom moet er snel werk worden gemaakt van de ontwikkeling van bijkomende indicatoren die, naast de groei van het BBP, ook de duurzaamheid en kwaliteit van deze groei en de evolutie van de welvaart en het welzijn meten;
- Meer mensen moeten werken en we moeten gemiddeld langer aan het werk blijven. De werkzaamheidsgraad bij 55+'ers verhogen is cruciaal.
- Onze concurrentiekracht moet aangescherpt worden;
- Er is nood aan een structurele sanering van de overheid op alle niveaus om het overheidsbeslag op een duurzame wijze onder 50% van het BBP te brengen;

- Vereenvoudiging, minder maar betere en slimmere regelgeving: het is een blijvende doelstelling. Een zeer belangrijke uitdaging is de hervorming van ons fiscaal systeem tot een eenvoudig, transparant en rechtvaardig systeem dat minder zwaar weegt op de werkgelegenheid en stimulansen geeft aan de economie;
- KMO's verdienen bijzondere aandacht. Vaak zijn zij de motor van innovatie. Kleine bedrijven lijden meer onder administratieve overlast. De overheid moet systematisch een KMO-toets hanteren in haar beleid.

2.3.3. Maatregelen

2.3.3.1. Verbeteren van de concurrentiekracht

Hoewel het beheersen van de kosten van onze productieprocessen en het bewaken van onze concurrentiepositie natuurlijk zeer belangrijk blijft, zal onze toekomstige economisch groei in grote mate moeten gedreven worden door innovatie, creativiteit en slimme specialisatie. Studies schatten dat 'slechts' **een derde** van de **handicap** met onze buurlanden te wijten zou zijn aan het verschil in **productiekosten**. **Tweede** heeft te maken met **niet-kostenfactoren** zoals de kwaliteit van het product, innovatie, klantgerichtheid en passend gebruik van ICT.

Ondernemerschap moet worden aangemoedigd. De overheid moet een bondgenoot zijn voor zij die risico's willen nemen, geen obstakel. Onze grootste troeven blijven onze ligging in het hart van Europa, ons sterk ontwikkeld kennisweefsel en de kwaliteit van onze werknemers. Hier moet de overheid in blijven investeren.

A. De concurrentiekracht herstellen

CD&V wil...

- De **loonkosthandicap wegwerken tegen 2018**, via verdere loonmatiging en indien nodig het verder doortrekken van de loonbevriezing in de toekomstige IPA's. Indien de jaarlijkse verbetering niet gehaald wordt, moet het beleid nog verder aangescherpt worden (bv. door een verlenging van de gemiddelde arbeidsduur met behoud van loon);
- Een verdere **verlaging van de loonlasten** doorvoeren:
 - Door een **vermindering** van de **werkgeversbijdragen**. Prioriteit moet gegeven worden aan de arbeidsintensieve sectoren en de maakindustrie, omdat het effect van een verlaging hier het grootst is en het meest wenselijk;
 - Door het toekennen op Vlaams niveau van **kortingen op de werkgeversbijdrage** in het kader van een **doelgroepenbeleid**. Deze middelen worden best geconcentreerd op de groepen die het kwetsbaarst zijn zoals laaggeschoolden en oudere werknemers. Dit wordt mogelijk na de 6de staatshervorming;
 - Evolueren naar een **financiering van de sociale zekerheid via twee pijlers**. Vandaag al komt ruim een derde van de financiering uit belastingmiddelen in plaats van sociale bijdragen. In de toekomst blijven enkel arbeidsgereleerde risico's gefinancierd via de sociale zekerheidsbijdragen. Voor niet-arbeidsgereleerde uitkeringen gebeurt de financiering vanuit de algemene middelen. De opsplitsing van de financiering van de sociale zekerheid zal bijdragen tot de transparantie en een efficiëntere dienstverlening;
 - Op korte termijn zal een verschuiving nodig zijn van lasten op arbeid naar lasten op consumptie (o.a. verbreding basis van BTW), milieubelastingen en inkomen uit kapitaal. Op Vlaams niveau kan een verhoging van de fiscaliteit omtrent onroerend goed middelen genereren om bv. de doelgroepkortingen te versterken;

- Op lange termijn zet **CD&V** in op efficiëntiewinsten en besparingen bij de overheid zodat de toename van de kosten enerzijds beperkt wordt en anderzijds kan worden gefinancierd met vrijgekomen middelen. Het overheidsbeslag kan niet duurzaam boven de 50% van het BBP blijven;
- Streven naar maatregelen die de werking van de markt verbeteren. Het gebruiken van slimme regelgeving (bv. enkel van toepassing op een specifieke bedrijfstak of op een specifieke productiewijze) is hierbij cruciaal. Er is vooral nood aan **duidelijkere en betere regelgeving**, niet aan *meer* regelgeving;
- Gebruik maken van de troeven waarover België beschikt om onze bedrijven te richten op de kansen die de globalisering schept. In de eerste plaats gaat het dan over de ligging van België in het centrum van de EU en de goede scholing van de bevolking. Vooral de oprichting van nichespelers die een hoge toegevoegde waarde produceren en bedrijven die passen binnen een productieladder of in een netwerk van andere bedrijven verdient extra stimulansen;
- Aandacht blijven hebben voor de verankering van beslissingscentra en bedrijven in België. Clustering van bedrijven en het vormen van netwerken komt de verankering van zowel multinationals als hun toeleveranciers ten goede. Hier moet de rol van Brussel als Europese hoofdstad en als belangrijk beslissingscentrum in de wereld ten volle uitgespeeld worden;
- Een **versterkt Europees sociaaleconomisch beleid**, aangezien alle lidstaten belang hebben bij goed functionerende economieën over de hele zone;
- **Sociale indicatoren** opnemen in de Europese benadering van macro-economische onevenwichtigheden. Bovendien is er nood aan een symmetrische interpretatie van de macro-economische onevenwichtigheden: niet alleen lidstaten in problemen moeten zich aanpassen. Lidstaten met een betere economische positie moeten hun beleidsruimte gebruiken. Dit vergemakkelijkt en versnelt het herstelproces, wat in het belang is van alle lidstaten;
- Eigen **Europese middelen** om landen die zwaar getroffen worden door een crisis mee te **ondersteunen**. Dit kan bv. aan de hand van een nieuw fonds of door bij bestaande structuurfondsen een budget te voorzien dat 'conjunctureel' van aard is. Dit fonds kan een eerste stap zijn naar een 'Eurozonebudget';
- Eigen **inkomsten** voor de **Europese Unie**, bv. uit een financiële transactietaks of een CO2-taks.

B. Inzetten op onderzoek, ontwikkeling, innovatie & kennis

Om competitief te blijven moeten onze **bedrijven volop investeren in onderzoek en ontwikkeling**. Innovatie stelt hen in staat de concurrenten een stap voor te blijven. De overheid moet hier een stimulerend kader creëren.

CD&V wil...

- Zowel **fundamenteel** als **toegepast onderzoek** blijven stimuleren;
- Bestaande initiatieven die samenwerking tussen privésector en universiteiten en de oprichting van **onderzoekclusters** aanmoedigen verder ondersteunen;
- **Dynamieken** die reeds **aanwezig** zijn in de **privésector stimuleren**. De overheid moet niet bepalen welke nieuwe producten, technologie of diensten bedrijven moeten ontwikkelen, maar de dynamiek die vanuit de bedrijfswereld en de markt komt, ondersteunen;
- Heel gericht ondernemingen ondersteunen die investeren in de ontwikkeling van producten of innovatieve processen. Dit kan bijvoorbeeld door de masterproef van studenten uit het hoger onderwijs te koppelen aan bedrijfsgerichte innovaties of door doctoraatstudenten toegepast onderzoek te laten uitvoeren in bedrijven. België scoort immers relatief goed inzake onderzoek, ontwikkeling en innovatie, maar slaagt er niet voldoende in dit te commercialiseren in nieuwe producten;

- Inzetten op het verspreiden van technologieën en vernieuwende processen bij KMO's. Uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling zijn immers sterk geconcentreerd bij multinationale ondernemingen. De bestaande maatregelen en de voorziene fondsen moeten daarom meer gepromoot worden. Er moet meer samenwerking komen tussen universiteiten en KMO's, met financiële ondersteuning van de overheid om de drempel te verlagen. Ook is er nood aan een grotere samenwerking met buitenlandse universiteiten, om de vruchten te kunnen plukken van gespecialiseerde kennis die wel in het buitenland aanwezig is maar niet in België. Ook ondernemingsorganisaties en sectorfederaties hebben een belangrijke rol te spelen: zij kunnen actief nieuwe technologieën, methoden en processen promoten bij hun leden;
- Blijvend **investeren in menselijk kapitaal**. Kennis is cruciaal voor de ontwikkeling van een kennisintensieve en creatieve economie.

2.3.3.2. *Ondernemerschap stimuleren*

Het nemen van initiatief en het opnemen van engagement vergt moed. We moeten dat bewonderen en erkennen. Indien ondernemers bovendien geholpen worden bij het inzetten op duurzame producten, innovaties en productiemethodes, zetten we een dubbele stap vooruit.

CD&V wil...

- Dat **ondernemerschap als een mentaliteit** wordt gezien. Creativiteit en durf moet worden aangemoedigd in het onderwijs, en dit reeds vanaf de basisschool. Ondernemerschap is meer dan een document.
- Dat ondernemers **samenwerken met scholen** via themalessen, bedrijfsbezoeken, (werk)stages. Het moet de bedoeling zijn een rolmodel te zijn voor jongeren, hen te inspireren en te doen dromen over een eigen zaak;
- **Inzetten op de kwaliteit van ondernemen** in het algemeen en van ondernemers in het bijzonder. Ondernemers moeten goed voorbereid worden op het opstarten van een eigen zaak en nadien bijgestaan worden in het goede beheer van hun zaak. Hier is een belangrijke taak weggelegd voor ondernemersorganisaties en sectoroverleg. Zij moeten ervoor zorgen dat ondernemers zich gericht kunnen bijscholen en zich steeds kunnen informeren over nieuwe technieken en technologieën;
- **Bestaande maatregelen optimaliseren en bekender maken** bij het ondernemerspubliek. De laatste jaren werden heel wat initiatieven genomen om ondernemers (financieel) te ondersteunen. Door de brede waaier aan keuzemogelijkheden zijn niet alle maatregelen even gekend en daardoor ook niet altijd even succesvol;
- Werk maken van een **eenheidsloket voor ondernemers**. Deze dienst staat niet alleen in voor het vinden van de gepaste steunmaatregelen voor elk bedrijf dat een aanvraag doet, maar ook voor marktanalyses, hulp bij export naar het buitenland en hulp bij het opstarten van een filiaal of van een zaak in het buitenland;
- Privé-initiatieven, zoals het oprichten van (non-profit)coöperatieven of het verstrekken van privéleningen aan kleinschalige (lokale) projecten, stimuleren. Dit door bv. het bekender maken van de win-winlening, *crowd funding* en dergelijke meer;

2.3.3.3. De overheid als factor van concurrentiekracht

Budgettaire orthodoxie en een efficiënte overheid moeten de leidraden zijn. Een begroting op orde is de beste voorbereiding op de kost van de vergrijzing. Investerings die op termijn renderen moeten evenwel mogelijk blijven.

CD&V wil...

- Dat alle overheidsniveaus werk maken van een **grondige sanering van hun begrotingen**, van **structurele hervormingen** en van **economische relance**. Dit is een pure noodzaak vanuit het perspectief van meer intergenerationale solidariteit en een rechtvaardige verdeling van de lasten tussen de generaties. Het aanpakken van het begrotingstekort is de verantwoordelijkheid van iedereen. Zowel de actieve als de niet-actieve bevolking moet bijdragen. De sterkste schouders moeten de zwaarste lasten dragen. Evenwel mag solidariteit niet overslaan in een systeem waar excelleren of ondernemen ontmoedigd wordt;
- **Bindende budgettaire afspraken** over de inspanning die iedere overheid (federale staat, gemeenschappen, gewesten, provincies en gemeenten) moet leveren;
- **Grenzen** stellen aan de **omvang van de overheid**. Jaar naar jaar komen er domeinen bij waar de overheid verwacht wordt te ageren. Dit kan maar duurzaam zijn mits verantwoord door efficiëntiewinsten of door andere domeinen terug te geven aan private of semiprivate spelers. De overheid moet loslaten wat de samenleving zelf kan doen;
- Belgische overheden beter scoren op de 'waar voor je geld'-index: minder bureaucratie, meer efficiëntie en meer resultaat per uitgegeven euro. Een systematische *benchmarking* met andere landen kan hierbij richtinggevend zijn.

2.3.3.4. Een financiële sector ten dienste van de samenleving

CD&V wil...

- Op **Europees niveau** blijven ijveren voor een **slimme regulering van de financiële sector**. 'Subsidiariteit' en 'proportionaliteit' zijn hierbij sleutelwoorden. Een slimme regulering houdt onder meer in dat we streven naar een vervollediging van de bankenunie, met een resolutiemechanisme voor banken die dreigen failliet te gaan. Daarnaast wil **CD&V** zorgen voor een Europees **depositogarantiemechanisme**;
- De participaties van de staat in de banken verkopen, op het moment dat de financiële instellingen opnieuw zelfredzaam zijn en de marktcondities verbetert. **CD&V** vindt dat de verschillende regeringen op een cruciaal moment in de financiële crisis op een correcte wijze hebben gehandeld om de Belgische banken te redden. Bankieren behoort echter niet tot de kerntaken van de overheid. Bij de beslissingen over het verkopen van participaties is het wel belangrijk om rekening te houden met de werkgelegenheid, de impact op de economie en de lokale verankering van de financiële instellingen;
- **Banken** stimuleren om opnieuw **geld te lenen aan de reële economie**, zodanig dat spaargeld wordt geïnvesteerd in de economie. Investerings zouden in de eerste plaats moeten gaan naar lokale KMO's. Bovendien moet voorzichtig omgesprongen worden met het spaargeld van de burger. Daarom mogen leningen die met de hulp van overheidssteun, in de vorm van waarborgen, worden verstrekt, niet gaan naar risicovolle investeringen;
- De markt van de bedrijfsobligaties stimuleren als alternatieve manier om spaargeld te investeren in lokale ondernemingen. Banken spelen hierin een intermediaire rol door te zoeken naar spaarders die bereid zijn meer risico te nemen door in ondernemingen te beleggen.

Hoofdstuk 3. Mobiliteit & Wonen

Demografische voorspellingen wijzen op een forse toename van het aantal Vlamingen en Brusselaars. Samen met een verdere gezinsverdunding zal dit voor verdere druk op de woningmarkt zorgen. Voor een volk dat gekend is om de baksteen in haar maag, wordt dit een harde dobber als er niet voldoende op geanticipeerd wordt. De open ruimte in het land verder volbouwen ten koste van andere bestemmingen is niet de zaligmakende oplossing. En het zou het mobiliteitsprobleem in Vlaanderen nog doen vergroten. Het is niet toevallig dat gebouwen en transport de twee maatschappelijke sectoren zijn waar we nog de grootste weg af te leggen hebben om energiezuiniger te worden en minder CO2 uit te stoten.

Een belangrijk stuk van de uitweg zit in een **gedragsverandering**. Zoals in bv. het afvalbeleid is gelukt, zijn het normen en financiële instrumenten die voor een definitieve omslag in gedrag zorgen. De verzadiging van onze wegen tegengaan door slim rekeningrijden zal winsten opleveren inzake doorstroming en tijdsverlies. Overheidssteun in het woonbeleid moet meer gericht worden op het compacte, energiezuinige woontype van de toekomst. En voor wie het individueel niet kan of wil, moeten voldoende collectieve mogelijkheden bestaan. Bij mobiliteit spreken we dan in de eerste plaats van openbaar vervoer, bij wonen van een sterker stedelijk verhaal.

3.1. Mobiliteit

3.1.1. Uitdagingen

- Bij ongewijzigd beleid zal het personenvervoer in België tegen 2030 met 30% stijgen tegenover 2005, het vrachtvervoer met liefst 60%. De gemiddelde snelheid zou dalen met 31% tijdens de spits en met 17% tijdens de daluren. Zonder maatregelen dreigt het wegverkeer tot stilstand te komen;
- Twee op de drie verplaatsingen van de Vlaming gebeurt met de auto. Zelfs voor korte ritjes kiest de helft de wagen. Het aantal bedrijfswagens, ingezet als extralegaal loonvoordeel, neemt verder toe en trekt de individuele mobiliteitskeuzes scheef. Zeker in stedelijke omgeving is er nog veel verschuiving mogelijk van autogebruik naar de fiets. Ook bij de Brusselaars gebeurt nog 1 op 3 van de verplaatsingen per auto, en amper 4% per fiets;
- Vooral in de Vlaamse Ruit dreigt het wegverkeer compleet vast te lopen als er geen gedragswijziging gebeurt, maar ook als we er niet in slagen bepaalde infrastructuurwerken te realiseren. Procedures voor belangrijke maatschappelijke investeringsprojecten moeten sneller afgewikkeld raken. In het versnipperde Vlaanderen is een sterke afstemming tussen ruimtelijke ordening, vergunningen- en mobiliteitsbeleid essentieel om de uitdagingen het hoofd te bieden. Ook binnenvaart en goederenspoor moeten een grotere rol krijgen in het logistieke verhaal;
- Ons land blijft qua verkeersdoden ver boven het Europese gemiddelde uitsteken. Elke week sterven meer dan 15 mensen op onze wegen, meer dan 100 slachtoffers raken zwaargewond. Naast de directe slachtoffers zijn er veel familieleden en vrienden die moeten leren leven met een groot verlies of een sterk zorgbehoevend persoon. Bij minstens een op vier fatale ongevallen heeft de bestuurder alcohol gedronken. Overdreven of onaangepaste snelheid is een doorslaggevende factor in 30% van alle dodelijke ongevallen;
- Er zijn extra inspanningen nodig om de emissies van broeikasgassen en schadelijke stoffen zoals fijn stof verder te verlagen. Vanuit Europese hoek worden we daartoe trouwens verplicht. Nieuwe brandstoftechnologie breekt moeilijk door. De verkeersleefbaarheid van woonwijken en centra is een maatschappelijke bezorgdheid met steeds een toenemend belang.

3.1.2. Visie & doelstellingen

- Het was **CD&V** dat in 2001 op het congres in Kortrijk het **STOP-principe** introduceerde. Het STOP-principe is ondertussen een van de pijlers van het Vlaamse en Brusselse mobiliteitsbeleid geworden. Het stelt een rangorde in het verplaatsingsgedrag voor: eerst Stappen en Trappen, dan Openbaar vervoer en tenslotte Persoonlijk gemotoriseerd vervoer. Het STOP-principe moet ook de komende jaren aangehouden worden als beleidsprincipe, bij ingrepen in infrastructuur en bij gedragsturende maatregelen. Het is de basis voor de nieuwe antwoorden die we nu formuleren op de uitdagingen inzake mobiliteit. We bundelen onze nieuwe antwoorden als “**DRIVE**”: **Duurzaam, Respectvol, Intelligent, Veilig, Evenwichtig**.

3.1.3. Maatregelen

3.1.3.1. Duurzame mobiliteit

Strengere normen, gedragsturing via financiële prikkels, duidelijke beleidskeuzes en gebruik van nieuwe technologie zijn noodzakelijke maatregelen zowel om ons te kunnen blijven verplaatsen als om de kwaliteit van onze leefomgeving te vrijwaren. Op het moment dat we kiezen voor een verplaatsing en een vervoerswijze moeten files en vervuiling sterker doorwegen op onze beslissing. Voor verschillende verplaatsingen is de auto het flexibele en comfortabele vervoersmiddel bij uitstek. We willen de auto dus niet stigmatiseren. Wel streven we naar een **Rationeel AutoGebruik (RAG)**.

CD&V wil...

- Na de invoering van de kilometerheffing voor vrachtwagens in 2016, komen tot een geleidelijke invoering van **rekeningrijden voor personenwagens** op cruciale wegen. Tijdstip, plaats en beschikbare alternatieven bepalen het tarief. Vooral rijden in files wordt afgeraden. Slim rekeningrijden wordt dan een belangrijke *tool* om verkeer te spreiden en het aantal verliesuren op onze wegen te verlagen;
- Af van de logica waarin het aantal **bedrijfswagens** en **tankkaarten** als extralegaal loonvoordeel steeds verder aangroeit. Een verdere verzadiging van wegennet en parkings is immers het onvermijdelijke gevolg. Het **mobiliteitsbudget** is daarvoor het alternatief. De bedrijfswagen wordt slechts één optie in een totaalpakket, naast o.a. collectief vervoer, fiets- en carpoolvergoedingen, deelwagens, carpoolwagens, elektrische fietsen in *lease*, vouchers voor taxi's en huurwagens op vakantie. Regels inzake arbeidsrecht, fiscaliteit en sociale zekerheid moeten geharmoniseerd worden om het mobiliteitsbudget te doen slagen;
- Streven naar een maximaal draagvlak binnen het sociaal overleg voor **flexibele arbeidsvormen** zoals telewerken, de vierdaagse werkweek zonder arbeidsduurvermindering en glijdende arbeidstijden. In satellietkantoren nabij stations en grote bushaltes kan tijdens de spitsuren gewerkt worden vooraleer op daluren naar de eigenlijke werkplek getrokken wordt. Woon-werkverplaatsingen worden daardoor meer gespreid in de tijd;
- Dat **bedrijfsvervoerplannen veralgemeend** worden. Gerichtte ondersteuning door mobiliteitsadviseurs en het Pendelfonds overtuigen bedrijven van het nut van een mobiliteitsplan voor duurzaam woon-werkverkeer. Indien dat niet voldoende effect resorteert, volgt een verplichte invoering van bedrijfsvervoerplannen voor grote bedrijven in drukke gebieden. Ook aan **schoolvervoerplannen** wordt ruimer deelgenomen. Het doel is bewustwording bij ouders, leerkrachten en kinderen, en het sturen van maatschappelijk gewenste en gezonde keuzes in het woon-schoolverkeer;
- Milieuvriendelijke motortechnologieën** promoten via de fiscaliteit. Brandstofaccijnzen worden zo opgebouwd dat de voor de luchtkwaliteit minst schadelijke brandstoffen het voordeligst zijn. Aardgas-, elektrische en

waterstofvoertuigen krijgen een duidelijke en voordelige fiscaliteit. Ze worden ondersteund door de overheid o.a. door er zelf gebruik van te maken, en door de aanleg van elektrische laadpalen en aardgastankstations. Prioriteit wordt daarbij gegeven aan de steden;

- Het effect van **vliegen** op het leefmilieu niet uit het oog verliezen. Er moet een grotere fiscale solidariteit uitgebouwd worden tussen de vervoersmodi in een Europees kader. Het kan niet dat er, in tegenstelling tot bij andere brandstoffen, geen accijnzen worden geheven op kerosine;
- Een **doordachte ruimtelijke ordening en huisvesting**. Daar begint immers duurzame mobiliteit. Nabijheid is de beste mobiliteit:
 - Een op mobiliteit gericht lokalisatiebeleid: nieuwe handelsvestigingen, gemeenschapsvoorzieningen en bedrijven die veel personenvervoer veroorzaken, komen bij belangrijke knooppunten van het openbaar vervoer te liggen. Vestigingen met veel goederenvervoer komen bij spoorwegen en kanalen of bij grote intermodale knooppunten (overslagpunten voor containers e.d.);
 - We breiden de meeneembaarheid van registratierechten uit zodat de drempel verlaagt om te verhuizen in functie van de werkplek.

3.1.3.2. *Respectvolle mobiliteit*

Mobiliteit is een basisrecht. Iedere Vlaming, van jong tot oud, van arm tot rijk, moet zich op een betaalbare en kwaliteitsvolle manier kunnen verplaatsen. Zo kan hij of zij volwaardig blijven deelnemen aan het maatschappelijk leven. We pleiten voor respect van de overheid ten opzichte van de weggebruikers, en voor respect van de weggebruikers ten opzichte van elkaar. Waar mensen samen iets doen, staan ze sterker; bv. fietspooling of voetgangersrijen voor scholen, carpooling voor woon-werkverkeer of voor verenigingen, of buurtbediening en samen afspreken om de boodschappen af te halen.

A. **Respect voor de Stapper**

Stappen is de basismodule van mobiliteit, voor alle leeftijden, van kinderwagen tot *rollator*. Toegankelijke infrastructuur is een continu aandachtspunt, ook voor rolstoelen. Essentieel zijn obstakelvrije voetpaden met omzichtig gebruik van kasseien of klinkers, voldoende rustbanken en publieke toiletten, duidelijke wegaanduidingen met eventueel de wandelafstand, lage drempels en overrijdbare boordstenen, veilige oversteekplaatsen, aangepaste verkeerslichten, enz. Lokale netwerken van trage wegen moeten worden geherwaardeerd.

B. **Respect voor de Trapper**

Zeker in stedelijk gebied is de fiets ontegensprekelijk het snelste en meest flexibele vervoermiddel, een troef die verder uitgespeeld moet worden.

CD&V wil...

- Verder investeren in een **kwaliteitsvolle fietsinfrastructuur**, die aansluit op een functioneel fietsroutenetwerk van fietssnelwegen en fietsroutes. Dit betreft o.m. stallingen, intermodaliteit, fietsdelen;
- De **fietsvergoeding veralgemenen** en een vergoeding voor **zakelijke fietskilometers** in het leven roepen. De elektrische fiets is een opkomend en aantrekkelijk alternatief voor woon-werkverkeer;
- Het aantal **fietspunten** in NMBS-stations uitbreiden en **fietsverhuur** stimuleren;
- Werken aan de bekendheid en voordelen van fietskoeriers voor stedelijke distributie.

C. Respect voor de gebruikers van het Openbaar vervoer

Het openbaar vervoer moet twee grote maatschappelijke noden helpen lenigen: massaverplaatsingen en het recht op mobiliteit. De organisatie van het openbaar vervoer moet vertrekken vanuit de reiziger. Het vraagt bijzonder respect voor de noden van de verschillende leeftijdsgroepen en minder mobiele mensen.

CD&V wil...

- Dat haltes van het openbaar vervoer **mobilitetsknooppunten** worden met vlotte overstapmogelijkheden. **Ketenmobiliteit** streeft naar een naadloze doorstroming van deur tot deur, ondanks gebruik van verschillende vervoersmodi. De verschillende vormen van openbaar vervoer zijn op elkaar afgestemd zodat overstappen vlot en logisch verloopt. Volledige **tarief- en ticketintegratie** zou een hele vooruitgang betekenen. Bijzondere aandacht moet gaan naar het voor- en natraject, o.a. door voldoende fietsstallingen en parkeergelegenheid;
- Het '**gratis-verhaal**' van vervoersmaatschappij **De Lijn** is **niet billijk**. Iedereen moet zijn steentje bijdragen, aangepast volgens inkomen;
- De **toegankelijkheid** van voertuigen en haltes van De Lijn, MIVB en NMBS en de bereikbaarheid ervan **prioriteit** geven. Het openbaar vervoer is voor vele ouderen en minder mobiele mensen dé link met de buitenwereld. Voor personen met een mobiele beperking die geen gebruik kunnen maken van het openbaar halte-tot-haltevervoer investeren we verder in aangepast deur-tot-deurvervoer. Een centraal aanspreekpunt behandelt deze vervoersvragen en organiseert het vervoer;
- Woonzorgcentra, ziekenhuizen, serviceflats en andere collectieve voorzieningen (bv. bibliotheken) inplanten volgens het STOP-principe. De levenskwaliteit van ouderen wordt in sterke mate bepaald door de mogelijkheden om een actief leven te (blijven) leiden;
- Inzetten op **privécollectieve systemen** zoals gesubsidieerde collectieve taxi's. Die kunnen in dunner bevolkte regio's en op minder drukke momenten (bv. 's nachts) de rol van het openbaar vervoer overnemen.

D. Respect voor de Personenwagen

CD&V wil...

- De inkomsten van de kilometerheffing voor vrachtwagens gebruiken voor een betere **kwaliteit van de wegen**: onderhoud, infrastructuurverbeteringen en dynamisch verkeersmanagement. Ook buitenlandse bestuurders zullen voortaan dus mee betalen voor het onderhoud van onze wegen;
- De inkomsten van het rekeningrijden voor personenauto's gebruiken voor een **verschuiving van fiscaliteit van autobezit naar autogebruik**, en dus een **vermindering van de jaarlijkse verkeersbelasting**;
- De inkomsten verder inzetten voor de **uitbouw van het openbaar vervoer**. Het rekeningrijden kan immers alleen een sociaal gedragen maatregel zijn indien er voldoende alternatieven zijn. Het is absoluut noodzakelijk dat bij de invoering van het rekeningrijden is voorzien in kwaliteitsvol en verspreid openbaar vervoer;
- In steden **autodelen** aanmoedigen. Auto's die het merendeel van de tijd stilstaan, kunnen veel efficiënter gezamenlijk benut worden. Bovendien spaart het parkeerplaatsen uit.

E. Respect voor elkaar

CD&V wil...

- Alle **weggebruikers bewustmaken** dat zich 'wild' tussen het verkeer wurmen niet alleen ergernis veroorzaakt, maar ook riskant is;

- Het **respect voor het openbaar vervoer verbeteren** door een betere veiligheid in stations, haltes en op de voertuigen. Dit vereist ook een strenge aanpak van agressie t.o.v. personeel.

3.1.3.3. *Intelligente mobiliteit*

Slimme technologie, intelligente inrichting van de weg, innovatieve logistiek en een betere ongevallenregistratie dragen bij tot een duurzame en veilige mobiliteit. Enkel op een intelligente manier kunnen we onze troeven als 'logistieke regio' uitspelen.

CD&V wil...

Inzet van slimme technologie

- Gericht investeren in **slimme mobiliteitstechnieken** voor betere doorstroming, zoals directe communicatie (digitale borden e.d.) die bij files alternatieven aanmoedigen, of mobiele filedetectie- en beveiligingssysteem bij werven van grote wegenwerken. Via Dynamisch VerkeersManagement (DVM) stuurt de wegbeheerder het verkeer in functie van het tijdstip en de omstandigheden;
- Inzake handhaving de efficiëntie van politie-inzet (en dus de pakkans) opdrijven door meer **technische hulpmiddelen**: speekselanalyse, snuffeltoestellen, trajectcontroles, vrachtwagensluizen;
- Een ruimere toepassing van het **alcoholslot**. In een eerste fase willen we het alcoholslot opleggen voor beroepschauffeurs. Het uiteindelijke doel is een Europese verplichting in alle voertuigen. Standaardisatie houdt de kostprijs laag;
- Gebruikmaken van de reeds geplande invoering van het **elektronische rijbewijs**. Op termijn moet een digitale **integratie met de e-ID** mogelijk zijn. Die *smart card* zou o.m. kunnen dienen voor het starten van de wagen of gebruikt worden om de wagen te blokkeren indien de verzekering niet in orde is of een rijverbod werd opgelegd.

Intelligente inrichting van de weg

- Een **goede leesbaarheid van de weg**. Dat zorgt voor een betere doorstroming en veiligheid: minder verkeersborden, homogene en geloofwaardige snelheidslimieten, intelligente inrichting van kruispunten;
- Meer 'vergevingsgezindheid van de weg'. Dat beperkt de gevolgen van een verkeersongeval, bv. kreukelpalen, vangplanken onder vangrails voor motorrijders;
- "**Zien en gezien worden**" voor voetgangers en fietsers stimuleren: een eigen plaats en voldoende afscheiding met de rijbaan, oversteekplaatsen extra verlicht, veilige fietssnelwegen met zo min mogelijk gelijkgrondse kruisingen, vermijden van stilstaan naast zware voertuigen aan een kruispunt;
- *Missing links* wegwerken en de wegen goed **onderhouden**. We werken verder aan de optimalisatie van de procedures voor belangrijke maatschappelijke investeringsprojecten.

Slimme & duurzame logistiek

- Meer gebruik maken van **logistieke consultants** die goederenstromen optimaliseren tussen de weg, het spoor en het water, en zoeken naar hogere beladingsgraden en betere spreiding in de tijd;
- Het **goederenvervoer via water** promoten door de overslagmogelijkheden met spoor en weg op te waarderen. Bestaande initiatieven moeten samen met de sector voortgezet worden zodat binnenvaart een echt economisch alternatief is voor vervoerders. Bijzondere aandacht gaat naar de rendabiliteit van kleinere schepen;
- Het **goederenvervoer via het spoor** bevorderen door het wegwerken van *missing links*, waarbij de gewesten de mogelijkheid krijgen om strategische investeringsprojecten te (pre)financieren. Via ondersteunende ICT moeten

de flexibiliteit, de betrouwbaarheid en de commerciële snelheid worden opgedreven. Verspreid vervoer, waarbij spoorwagens van verschillende bedrijven gebundeld worden, moet meer gestimuleerd worden;

- Logistieke ketens met minimale milieu-impact en hoge eco-efficiëntie (bv. gezamenlijke buurtleveringsinitiatieven) uitbouwen;
- De afwikkeling van de **laatste kilometers in stedelijke omgeving verduurzamen**: fietskoeriersdiensten, stille laad- en losactiviteiten, bundeling van stromen, gebruik van waterwegen en milieuvriendelijke voertuigen.

3.1.3.4. *Veilige mobiliteit*

Verkeersveiligheid is een prioriteit op alle beleidsniveaus. Iedereen die zich op de weg begeeft, moet daarvan doordrongen zijn. De ambitie is: ‘Go for zero’, nul verkeersslachtoffers. De tussentijdse doelstelling is een daling met 50% van het aantal dodelijke slachtoffers en ernstig gewonden in 2020 tegenover 2010.

De nieuwe bevoegdheidsverdeling na de 6de staatshervorming zorgt voor meer homogene en coherente bevoegdheidspakketten voor de gewesten: zowel normering, toezicht als handhaving zullen ze kunnen aansturen. De overdracht inzake rijopleiding, rij scholen en examencentra biedt Vlaanderen de mogelijkheid om de pijler ‘opleiding en educatie’ op een integrale manier gestalte te geven.

CD&V wil...

- Verkeersovertredingen snel en efficiënt bestraft zien. Voor **CD&V** is het **rijbewijs met punten** een sterke manier om elke bestuurder te responsabiliseren op zijn verkeersgedrag en om hardleerse veelplegers snel te identificeren en te ontmoedigen. In dit digitale tijdperk moet dit eindelijk in praktijk worden gebracht. Het rijbewijs met punten moet een systeem worden waarbij strafpunten kunnen vervallen bij goed gedrag, en verdubbelen bij herhaling;
- Een **Kick ASS-plan** uitrollen dat drie categorieën probleembestuurders viseert: Alcoholrecidivisten, Snelheidsduivels en Strafontlopers. Als ultieme stok achter de deur moet bij deze drie types recidivisten de verbeurdverklaring – het afnemen van het voertuig – makkelijker toegepast kunnen worden;
- Buitenlandse bestuurders hun straf niet doen ontlopen. Het bilateraal verdrag dat met Frankrijk over de gegevensuitwisseling werd gesloten, krijgt uitbreiding naar Nederland, Duitsland en andere Europese landen. Registreer de nummerplaatgegevens van EU-burgers op het moment dat ze zich inschrijven bij de gemeente. Buitenlanders die hun boete niet hebben betaald, moeten in een databank worden opgenomen om bij terugkeer op Belgisch grondgebied de boetes te kunnen innen;
- Een **rijopleiding in stappen**. Beginnende automobilisten doen rijervaring op in verschillende fasen in functie van hun vaardigheden. Per fase zijn er randvoorwaarden om het risico op ongevallen te beperken. We pleiten voor een voorlopig rijbewijs van minimaal één jaar. Een stagerapport wordt gehanteerd om het aantal afgelegde kilometers en gereden uren (in diverse wisselende omstandigheden) bij te houden. Naast het verwerven van de basisvaardigheden (o.m. kennis van de verkeersregels en het besturen van het voertuig) moeten ook de juiste attitudes en sociaal verkeersgedrag van tel zijn. Voor de begeleiders voorzien we opfrissingscursussen. We willen terug naar een systeem met één of twee vaste begeleiders;
- De objectieve en subjectieve **pakkans** omhoog jagen:
 - Controles moeten gericht zijn op risicoplaatsen, risicogroepen en risicogedragingen;
 - Ook aselechte controles op minder voor de hand liggende plaatsen en tijdstippen blijven belangrijk;
 - De alcoholcontroles worden beter gespreid over het jaar. Niet enkel tijdens het eindejaar of in de zomer is het feest als BOB rijdt, maar 365 dagen lang;

- Een “**STOP**”-weekendongevallen-actieplan uitrollen dat meer mogelijkheden biedt tot veilig uitgaan: liefst in de eigen buurt, andere uitgaansplekken bereikbaar maken met het openbaar vervoer of met de taxi en verantwoordelijke chauffeurs met de wagen motiveren. Veilig uitgaan in eigen buurt hangt samen met het geven van kansen aan lokale ontmoetingsplaatsen en verenigingen, zonder al te veel ingewikkelde rompslomp. Initiatieven als fuibussen, festivalbussen en collectieve taxi’s kunnen soelaas bieden als alternatief voor lijnbussen.

3.1.3.5. Evenwichtige mobiliteit

Mobiliteit is een recht van iedereen. De vrijheid om zich te kunnen verplaatsen biedt maximale kansen tot ontplooiing. Maar het verkeer is bij uitstek ook een collectief goed en een zware uitgavenpost voor de samenleving. Nieuwe financiële instrumenten zijn onvermijdelijk om het toenemend fileleed tegen te gaan en bepaalde verplaatsingen voorrang te geven op andere. We streven naar een zo transparant en eerlijk mogelijke besteding van de middelen die aan de samenleving en aan de individuele gebruikers van het verkeer gevraagd worden.

CD&V wil...

- **Boetes** gebruiken om **verkeersveilig gedrag** af te dwingen. Een chauffeur die zich verantwoordelijk gedraagt, wordt niet beboet. Het puntensysteem zorgt voor meer responsabilisering. De **inkomsten** van de boetes in het Verkeersveiligheidsfonds moeten worden gebruikt voor handhaving en voor een betere leesbaarheid van de weg, inbegrepen afstemming tussen buurgemeenten;
- Via het rekeningrijden tot een verschuiving in de autofiscaliteit komen: minder gericht op autobezit, meer op autogebruik. Wie files vermijdt, betaalt minder. Intensieve weggebruikers dragen het meest bij tot het onderhoud van de wegen, ook de buitenlandse chauffeurs;
- Dat ook het parkeerbeleid en de parkeertarieven hierop afgestemd worden.

3.2. Wonen

3.2.1. Uitdagingen

- Tegen het jaar 2030 zullen er ca. 6,6 miljoen Vlamingen zijn, ruim 375.000 meer dan in 2010. Er zullen dan meer dan 300.000 extra wooneenheden nodig zijn, of gemiddeld 15.000 per jaar. In Brussel is de toename van de bevolking en woonbehoefte de komende jaren nog sterker. Ook de Vlaamse Rand rond Brussel zal dit voelen. De bijkomende woongelegenheden dienen er te komen door inspanningen in de verschillende segmenten van de woningmarkt. Bouw en/of koop van een woning moet mogelijk – en dus betaalbaar – blijven. Het aanbod aan sociale woningen zal verder omhoog moeten, vooral voor kleine huishoudens. Daarnaast worden we geconfronteerd met een verschraving van de private huurmarkt. Steeds minder mensen vinden het blijkbaar de moeite om nog te investeren in woongelegenheden met als doel deze te verhuren op de private markt. Die evolutie moet absoluut gekeerd worden;
- De gemiddelde gezinsgrootte neemt af. Buiten de steden is de vergrijzing het meest uitgesproken en is de vraag naar kleinere wooneenheden groter dan het aanbod. In de steden zal de vraag naar gezinswoningen meer en meer het aanbod overschrijden. Het is een positieve evolutie dat jonge gezinnen opnieuw kiezen om hun leven in de stad op te bouwen, maar dat moet verankerd kunnen worden door sterk in te zetten op aantrekkelijk wonen in de stad: woningen compact en meer boven elkaar gestapeld, voldoende groen en toegankelijke ruimte er rond, een aantrekkelijk aanbod voorzieningen in de buurt;
- 75% van de Vlamingen is eigenaar van hun woning, maar gezinnen met jonge kinderen ervaren de droom van een eigen huis met tuin als een zware financiële opgave, zeker als er geen steun in de rug is van de (groot)ouders. Ook voor jonge alleenstaanden is eigendom vaak een onbereikbaar ideaal. Sinds de vastgoed- en bankencrisis worden hypotheekleningen (terug) veel kritischer behandeld;
- België heeft een relatief oud woningbestand en een laag isolatiepeil in vergelijking met de buurlanden. Een hardnekkig deel van de slechte woningen wordt niet gerenoveerd, ondanks alle premies en campagnes. Meer dan 10% van de huishoudens heeft het moeilijk om de woonkosten te betalen. Deze groep zit vooral bij de huurders. Er is een relatief hoog aandeel huurwoningen van slechte kwaliteit of met een hoog energieverbruik, en de verhuurders nemen te weinig initiatief voor verbeteringen;
- Binnenkort wordt het woon- en huurbeleid integraal een Vlaamse bevoegdheid: het moment voor een grondige heroriëntatie. Uiterst belangrijke elementen zoals de belastingverminderingen voor de eigen woning (de zgn. woonbonus) en de private woninghuur worden overgeheveld. Dat moet een krachtig, samenhangend en toekomstgericht Vlaams woonbeleid mogelijk maken. Maar opgelet: het Nederlandse voorbeeld toont aan dat forse beleidsingrepen die te weinig rekening houden met de effecten op lange termijn, de woon- en huurmarkt volledig kunnen ontwrichten.

3.2.2. Visie & doelstellingen

- Elk gezin, ongeacht de samenstelling ervan, heeft recht op een aangepaste, kwaliteitsvolle woongelegheden in een aangename leefomgeving. Dat blijft ons uitgangspunt. Wie niet degelijk kan wonen, kan niet 'thuis komen', kan geen sociaal leven opbouwen. Woonzekerheid is een basis voor persoonlijke ontplooiing;
- Versterking is aangewezen bij een aantal stappen op de woonmarkt. De eerste woning van jonge mensen is meestal in huur. Afhankelijk van de beschikbare middelen volgt al dan niet snel de aankoop van een eigen

woning. Voor de ouder wordende bevolking zijn aangepaste woningen nodig om ook op hogere leeftijd zelfstandig en kwaliteitsvol te kunnen blijven wonen;

- Eigenaarschap moet blijvend ondersteund worden. Het is de vorm van wonen waarin de bewoners zelf het meest initiatief nemen voor een goed onderhoud en energiezuinigheid. Inspelend op de noden en beschikbare ruimte in Vlaanderen, moet de woonondersteuning meer en meer gefocust worden op de aankoop van bestaande en kleinere woningen, en op renovatie en verduurzaming.
- Anderzijds is een voldoende kwalitatief huuraanbod nodig. De middelen van het woonbeleid moeten meer georiënteerd worden op een uitbreiding van het systeem van huursubsidies. Investeerders moeten ertoe aangezet worden om woningen te bouwen bestemd voor de verhuur. Er moet voor een evenwichtige huurreglementering gezorgd worden. Instrumenten als sociale huurkantoren moeten verder verstrekt worden.

3.2.3. Maatregelen

3.2.3.1. Steun voor eigendomsverwerving

CD&V wil...

- De formule van de **woonbonus**, de fiscale aftrek voor aflossingen van kapitaal en rente van hypothecaire leningen, na de zesde staatshervorming, **herbekijken**:
 - De woonbonus wordt **bevestigd voor bestaande leningen**. Het is belangrijk dat de engagementen uit het verleden voor de bestaande aflossingen voortgezet worden via een evenwaardige steunmaatregel;
 - Nieuwe eigendomsverwerving ondersteunen we blijvend. We leggen bij nieuwe hypotheekleningen de focus echter specifiek op steun voor **aankoop en renovatie** van bestaande woningen, eerder dan op zuivere nieuwbouw. Ook projecten van '**vervangbouw**' (afbraak van de oude woning en vervanging door een nieuwe) genieten de steun van de woonbonus;
 - **Energiezuinigheid** wordt opgelegd door randvoorwaarden op het E-peil bij renovatie te koppelen aan de woonbonus;
 - De woonbonus wordt beperkt tot de **enige en eigen woning**;
- **Ouderen** die achterblijven in een te grote woning – soms ook nog eens ver van het stads- of dorpscentrum verwijderd – **aanmoedigen** om een **kleinere woning** of appartement te betrekken. Dit lukt alleen als de nieuwe woning van alle comfort voorzien is en dichtbij de verschillende voorzieningen ligt;
- Dat Sociale huisvestingsmaatschappijen volop inzetten op het realiseren van starterswoningen, zodat die gezinnen die niet in aanmerking komen voor een sociale woning, maar ook niet over de nodige middelen beschikken om een woning op de private markt aan te kopen, toch een kwaliteitsvolle bescheiden woning kunnen verwerven. Later, wanneer ze een spaarpotje bijeenhebben, kunnen ze uitkijken naar een grotere woning. De starterswoning komt dan terug vrij voor een ander jong gezin via het voorkeepsrecht van de sociale huisvestingsmaatschappij;
- De middelen die ingezet worden voor de realisatie van sociale woningen zoveel mogelijk in de sector houden. Daartoe moet een deel van de **meerwaarde** bij de verkoop van een sociale koopwoning terugvloeien naar de sociale huisvestingsmaatschappij;
- De **procedures** voor het realiseren van sociale woningen drastisch inkorten en vereenvoudigen. Dat moet ertoe leiden dat het aanbod aan sociale woningen versneld kan opgedreven worden zodat elke gemeente in Vlaanderen een relevant sociaal woonaanbod kan aanbieden;
- Onderzoeken of Vlaanderen een **correctere waarderingsbasis** kan gebruiken voor belastingen op onroerend goed om de transparantie en rechtvaardigheid te verhogen. Woningen met eenzelfde verkoopprijs kennen zeer sterk

uiteenlopende waarden voor het kadastraal inkomen (KI). Dit wijst op een problematische toestand met betrekking tot de horizontale rechtvaardigheid;

- Afstappen van het systeem van 'klein beschrijf' (verlaagde registratierechten bij laag KI) en werken met grotere kortingen op de registratierechten en de onroerende voorheffing. De bestaande abattementen (voetvrijstellingen) op registratierechten moeten volgens **CD&V** worden opgetrokken om het effect bij aankoop van een enige en eigen woning nog te vergroten;
- Dezelfde kortingen als bij de abattementen op registratierechten bij de aankoop van de woning jaarlijks via de onroerende voorheffing als een 'huiskorting' toekennen. Alle kortingen kunnen gekoppeld worden aan duurzaamheidscriteria (energieprestatienormen). Matthéseffecten moeten we vermijden. Belastinggeld moet ten goede komen van wie de grootste woonneed heeft. Waar mogelijk werken we met een premiesysteem;
- Stads- of gemeentebesturen de instrumenten in handen geven om de opcentiemen op de onroerende voorheffing te differentiëren per buurt of wijk.

3.2.3.2. Alternatieve woonvormen

CD&V wil...

- **Co-housing** in al zijn vormen in het burgerlijk, administratief (incl. ruimtelijke ordening), fiscaal en bancaire recht vergemakkelijken. Het element 'geïntegreerd samenwonen' maakt dat ook de coöperatie een ideaal instrument is om woonprojecten te realiseren: collectief bouwen, democratisch aandeelhouderschap, de nadruk op maatschappelijke meerwaarde, enz. zijn aspecten die volledig kaderen binnen die filosofie;
- **Intergenerationeel samenwonen**, zoals **kangoeroewonen**, opnemen in nieuwe huisvestingsprojecten en stadsontwikkelingsplannen. Alternatieven zijn aanleun- en inleunwoningen, of (klein)kinderen die de woning delen met de oude bewoners. Vaak zijn lokale RUP's of BPA's een hindernis voor **zorgwonen**. Een oplossing bestaat erin dit tijdelijk toe te laten zolang de specifieke familieband bestaat;
- **Erfpachtformules en community land trust** waarbij alleen de woning wordt verkocht en de grond niet, als alternatief voor een betaalbare eigen woning, onderzoeken. Bij latere verkoop van de woning kan een deel van de meerwaarde naar de grondeigenaar gaan, als gedeeltelijke compensatie voor het gebruik van de grond en/of voor een lagere verkoopprijs voor nieuwe bewoners;
- **Kerken, kloosters, scholen en bedrijfsruimtes** die niet langer gebruikt worden, omvormen tot woongelegenheden. Het zijn uitgelezen plaatsen voor nieuwe woonvormen met meer collectieve voorzieningen (bv. gezamenlijke tuin, speelzaal, energieopwekking).

3.2.3.3. Een gezondere huurmarkt

CD&V wil...

- Streven naar betaalbare, maar realistische, **sociale huurprijzen** in functie van het inkomen en van het wooncomfort. Daarbij is het streefdoel dat huurprijzen niet hoger zouden liggen dan 20% van het gezinsinkomen;
- Het systeem van **huursubsidies** uitbreiden als tussenkomst in de huur van de laagste inkomens, evenwel gekoppeld aan strikte inkomensvoorwaarden en dermate uitgewerkt dat de tussenkomst in de huur uiteindelijk niet resulteert in een verhoging van de huurprijs. Op deze manier wordt het privéaanbod mee ingeschakeld om de sociale huurmarkt uit te breiden en de achterstand weg te werken;
- Aan de huursubsidie kwaliteitsvoorwaarden voor de huurwoning verbinden (energie, sanitair, vochtbeheersing, enz.), strenger dan de minimale wooneisen. Een puntensysteem kan het bedrag van huursubsidie nog verhogen.

Dit is een belangrijke stimulans voor eigenaars om de huurwoning te renoveren, samen met de REG-premies die ze ervoor kunnen ontvangen;

- **Leasewoningen** realiseren. Jonge gezinnen kunnen de desbetreffende woning eerst huren en ze later aankopen waarbij een gedeelte van de betaalde huur in mindering wordt gebracht van de koopsom. Buitenlandse projecten tonen aan dat dit een aantrekkelijke formule kan zijn voor private investeringsmaatschappijen;
- **Verminderde successierechten** voor huurwoningen invoeren op voorwaarde dat ze gedurende ten minste 9 jaar verder verhuurd worden;
- Werk maken van een gezonder **evenwicht tussen de rechten en plichten van huurders en verhuurders**. Dikwijls beschikken de – typisch iets oudere – private verhuurders niet over de veerkracht om conflicten als huurachterstal en huurschade te dragen en de woning blijvend te verbeteren en haken ze af. Renovatieovereenkomsten kunnen door de vrederechter gehomologeerd worden. Er moet een procedure bij de vrederechter mogelijk zijn voor vaststelling van huurschade en voor noodzakelijke herstellingen door de verhuurder. Huurachterstallen en achterstallen op de hypothecaire lening moeten prioritair betaald worden in de collectieve schuldbemiddeling. De huurwaarborg moet op drie maanden huur worden gelegd. Bijzondere bepalingen in de huurwetgeving ter bescherming van de zorgbehoevende in de zorgwoning dringen zich op.

3.2.3.4. **Woonkwaliteit en energiezuinig wonen**

Woonkwaliteit draait rond energie-efficiëntie, basiscomfort qua sanitair en elektriciteit, brandveiligheid en gezondheidsaspecten als vocht, schimmels en ventilatie. In Vlaanderen worden woningen gebouwd van een hoge kwaliteit. Maar dat neemt niet weg dat heel wat bestaande woningen last hebben van verkrotting en dat er nog heel wat werk is om het oudere patrimonium op te waarderen.

Er moet gebouwd worden vanuit een langetermijnperspectief. Een woning bouwen mag niet alleen worden gezien als een inspanning voor zichzelf, maar moet ook als een inspanning voor toekomstige generaties worden gezien. Tegelijkertijd moeten mensen gestimuleerd worden, niet alleen om energiezuinig te bouwen, maar ook om hun eigen woning gedurende latere jaren van de meest energie-efficiënte technieken te voorzien.

CD&V wil...

- **Een korting op de registratierechten** voor woningen die minstens 15 jaar oud zijn en die als eerste gezinswoning worden aangekocht. Dit op voorwaarde dat er binnen de vijf jaar na aankoop voor minstens 25.000 euro aan structurele renovatiewerken worden uitgevoerd. Die renovatiewerken moeten de kwaliteit van de woning merkbaar verbeteren (criteria via puntensysteem en E-peil);
- Een **verstrengde aanpak van leegstand en verkrotting** zodat de desbetreffende woningen zo vlug als mogelijk weer als volwaardige wooneenheden kunnen aangeboden worden. Het moet mogelijk zijn om leegstaande en verkrotte woningen te onteigenen;
- Alle bestaande woningen in Vlaanderen tegen 2020 uitrusten met een geïsoleerd dak (Rd minimaal 0,75), isolerend glas en een HR-brander. Het wordt dan een verplichting. Een woning die niet aan deze basisvereisten voldoet, riskeert vanaf dan bij verkoop of verhuur ongeschikt te worden verklaard;
- Bijzondere aandacht besteden aan de woningen van slechte kwaliteit van **energiekwetsbare gezinnen**: een verhoogde focus van stad, gemeente of OCMW, en extra hoge premies van het gewest liggen voor de hand. We moeten zo bereiken dat in 2020 de energiearmoede aan de bron drastisch geminderd zal zijn;

- 1255 • De verplichting houdt ook in dat deze minimale ingrepen na 2020 geen premie meer kunnen krijgen. De premies
1256 en het aflopen ervan zijn de wortel en de stok voor de eigenaars. Het tijdstip van aflopen van de premie moet
1257 duidelijk vooraf worden gecommuniceerd. De premiehoogte kan enkele jaren voordien al beginnen zakken;
- 1258 • Voor nieuwbouw en vernieuwbouw de **energienorm** op het **economisch optimum** leggen. We verkiezen een
1259 norm via het integrale E-peil boven minimale deelverplichtingen inzake hernieuwbare energieproductie, omdat
1260 elke situatie verschillend is;
- 1261 • Investerings in extra-energiezuinige woningen, warmtepompen, mini-WKK e.d. nog enkel ondersteunen via één
1262 directe premie op het moment van de investering, en niet via latere vrijstellingen op de onroerende voorheffing
1263 of verlaging van het kadastraal inkomen. Het bedrag van de premie wordt beperkt tot een maximum per woning
1264 zodat niet de grootste woningen de meeste steun ontvangen;
- 1265 • De verschillende formules van **goedkope leningen vereenvoudigen**. Onze voorkeur ligt bij de **groene lening** die
1266 tijdelijk bestond tussen 2009 en 2011: ze maakt maximaal gebruik van de expertise van de banken, het door
1267 iedereen meest gekende kanaal voor leningen. De overheidsbijdrage beperkt zich dan tot een rentetoeelage en
1268 een eventuele borgstelling voor bepaalde doelgroepen;
- 1269 • De energieprestatiecertificaten en REG-premies in een **energetisch kadaster** stoppen. Dit moet het voor elke
1270 potentiële koper en/of huurder mogelijk maken snel en duidelijk te achterhalen welke ingrepen er gedurende
1271 voorgaande jaren in en aan de woning werden gedaan;
- 1272 • Voor energiedeskundigen in permanente vorming en kwaliteitsbewaking voorzien: een voorwaarde voor
1273 betrouwbare energie-inschattingen.

1275 **3.2.3.5. Leefbaarheid**

1276
1277 Leefbaarheid is een begrip dat meerdere invalshoeken dekt. Het heeft te maken met de kwaliteit van het
1278 samenleven in een bepaalde buurt. Maar het heeft evenzeer te maken met de mogelijkheid om in de eigen woning
1279 een kwaliteitsvol leven te blijven leiden, ook al wordt men ouder en minder mobiel. Het garanderen van de
1280 leefbaarheid betekent dus ook het garanderen van de woon- en levenskwaliteit overheen de jaren.

1282 **CD&V wil...**

- 1283 • Bij nieuwbouw en grondige renovatie de aflevering van de bouwvergunning afhankelijk maken van de mate van
1284 **aanpasbaarheid** van de woning, zodat deze met geringe ingrepen kan aangepast worden aan een verminderde
1285 mobiliteit;
- 1286 • Sociale huisvesting verder doen evolueren naar echte **volkshuisvesting** waar gezinnen met een verschillende
1287 achtergrond – en een inkomen uit arbeid – een plaats kunnen in vinden. Een gemengde samenstelling van sociale
1288 woonwijken moet zowel het samenleven als de financiële leefbaarheid van de sociale huisvestingsmaatschappijen
1289 verbeteren.

3.3. Stedenbeleid

3.3.1. Uitdagingen

Onze steden zijn de plaatsen waar evoluties en nieuwe uitdagingen als eerste en vaak het meest uitgesproken worden gevoeld. Het zijn ook de laboratoria waarin oplossingen worden uitgetest en groeien. Zeker de uitdagingen op het vlak van wonen en mobiliteit vinden veel antwoorden in de steden van de toekomst. Compacter wonen is bij uitstek een stedelijk kenmerk. Nabijheid van alle diensten en gebruik van collectieve voorzieningen zodat verplaatsingen kunnen vermeden worden, zijn even zeer troeven van een stad. Steden verdienen dus een beleid dat ze aantrekkelijk maakt.

Naast mobiliteit en wonen zijn er nog vele thema's waarop ze in de spits staan van de samenleving:

- Steden zijn de jobkernen van Vlaanderen. Enkel Brussel, Antwerpen en Gent zijn goed voor een miljoen arbeidsplaatsen;
- Steden zijn opleidingscentra, economische centra en cultuurcentra. Als we Vlaanderen in een bepaalde richting willen sturen, moet het beleid bij uitstek in die centra in de praktijk worden gebracht;
- Steden kennen doorgaans een groter aandeel minderbedeelden;
- Steden zijn aantrekkelijk voor jongeren.

Het is een illusie te denken dat we één beleid zouden kunnen ontwikkelen dat in alle steden toepasbaar is. We willen wél een aantal lijnen uitzetten. Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat we de stedelijke overheid beschouwen als een 'regisseur' die het initiatief in eerste instantie aan de burger en het middenveld laat, maar wel ondersteunt en optreedt waar nodig.

3.3.2. Visie & doelstellingen

De stad wordt gekenmerkt door een spanning tussen enerzijds het beleidsniveau van de stad in haar geheel, en anderzijds de dynamieken van de verschillende buurten en wijken:

- **CD&V** wil komen tot een synthese van beide elementen. Dankzij de schaalvoordelen beschikken steden over een groter en meer divers aanbod aan cultuur, winkelen, kennis en onderwijs, jobs enzovoort. Maar vele stedelingen beschouwen hun eigen buurt ook als een kleine 'leefgemeenschap' in de stad en willen scholen, parken, winkels, gezondheidsinstellingen en andere diensten in hun onmiddellijke omgeving;
- **CD&V** gaat uit van de basisopvatting van de stad als een geheel van 'stadskernen'. Deze keuze heeft consequenties op zowat alle beleidsdomeinen.

3.3.3. Maatregelen

3.3.3.1. *Inspraak & dienstverlening*

CD&V is traditioneel vertrouwd met inspraak via het middenveld. Relatief nieuw is de grotere mondigheid van onze burgers die rechtstreeks en zonder schroom de politieke verantwoordelijken aanspreken. Nog recenter zijn de sociale media die één-op-één contact mogelijk maken, zelfs tussen mensen die elkaar niet persoonlijk kennen.

CD&V wil...

- Dat stadsbesturen inspanningen doen om van deze nieuwe vormen van communicatie en inspraak gebruik te maken. Vaak blijft inspraak steken in een steriel vraag-en-antwoordmoment. **Reële inspraak en participatie**, zowel van buurtcomités, belangengroepen als van afzonderlijke burgers, is minder evident. **CD&V** wil hierop inzetten. Ook hier vertrekken we van de ‘stadskernen’. Zij vormen voor ons een goed platform voor inspraak en echte participatie in het beleid;
- **Elektronische en mobiele dienstverlening** stimuleren en de openingstijden van stadsdiensten flexibeler maken. Naast het bevorderen van het gebruiksgemak zal dit ook een positief effect hebben op het aantal verplaatsingen en het tijdstip ervan. Kortom: we moeten de data laten lopen, niet de mensen.

3.3.3.2. Interactie met andere overheden

De stad oefent een invloed uit die de stadgrenzen overstijgt. Dat heeft als gevolg dat beslissingen van het stadsbestuur ook invloed hebben op de omliggende gemeenten en dat ook andere gemeentebesturen en beleidsniveaus beslissingen nemen die de stad aanbelangen.

CD&V wil...

- De **omliggende gemeenten bij het beleid betrekken** wanneer er wederzijdse belangen in het spel zijn;
- Dat beslissingen van de Vlaamse en federale overheid steeds onderworpen worden aan een ‘**stedentoets**’ om na te gaan welke positieve en negatieve effecten ze genereren voor de stad en haar bewoners.

3.3.3.3. Wonen in de stad: meer en goedkopere woningen

Het wordt steeds moeilijker om in onze steden een degelijke en betaalbare woning te vinden, in het bijzonder voor jonge mensen. De prijzen zijn de voorbije jaren pijlsnel gestegen. Veel steden kampen met een verouderd woonbestand dat kwalitatief niet voldoet.

CD&V wil...

- Met middelen van het **Stedenfonds oude stadswijken tot dynamische woonomgevingen omvormen**, met verkeersluwe straten zonder doorgaand autoverkeer, groene binnenzones en compacte, gevarieerde wooneenheden met een creatieve onderlinge opeenstapeling. Gemeenschappelijke binnentuinen verhogen de woonkwaliteit en zorgen voor een goede toegankelijkheid.
- Dat bepaalde buurten binnen de stadsgrenzen een **lagere onroerende voorheffing** kunnen genieten dan andere, om wonen in de stad goedkoper te maken;
- De wetten van vraag en aanbod gebruiken om haar doel te bereiken. We doen dit door het aanbod te vergroten:
 - We promoten nieuwe woonformules en woonvormen door waar nodig een wettelijke basis te voorzien of een kwaliteitslabel in te voeren;
 - We kiezen voor architecturaal hoogstaande hoogbouwprojecten, weliswaar steeds na een grondige voorafgaande studie;
 - We bestrijden leegstand en verkrotting;
 - We bouwen nieuwe sociale woningen en introduceren een roulatiesysteem voor sociale woningen om het bestand optimaal te benutten.

3.3.3.4. Mobiliteit in de stad

Ook op het vlak van mobiliteit stoelen we ons beleid op het principe van de 'stadskernen'. Deze kernen worden onderling verbonden door snel en frequent openbaar vervoer en veilige fietsverbindingen.

CD&V wil...

- Bij de ontwikkeling van de mobiliteit in onze steden **voluit de kaart van de voetganger en de fietser trekken**. We gaan uit van het STOP-principe. In het verleden is te veel stedelijke ruimte geofferd aan het individueel gemotoriseerd autoverkeer. We pleiten ervoor om grotere delen van de stad terug te geven aan diverse vormen van duurzaam vervoer. Dit impliceert dat men het doorgaand verkeer uit de woonwijken weert;
- Via '**fietssnelwegen**' mensen ertoe aanzetten de fiets te nemen. Dit zijn brede fietspaden, afgeschermd van de rijweg en met zo min mogelijk gelijkgrondse kruisingen met drukke verbindingswegen, die de fietsers naar de belangrijkste punten van de stad leiden. Ook moeten bestaande openbare fietsvoorzieningen zoals *Velo* en *Villo* worden uitgebreid;
- Wat openbaar vervoer betreft, de **stedelijke netwerken optimaliseren**. Om de buitenwijken van de stad met elkaar te verbinden, kan worden geopteerd voor 'cirkellijnen' op de stadsring;
- **Rationeel autogebruik stimuleren**. De auto zal ook in de toekomst een plaats hebben in het geheel van manieren waarop mensen zich verplaatsen, ook in de stad. We willen verder inzetten op autodelen en op '*park&ride*'-parkings aan de stadsrand die door snel en frequent openbaar vervoer met het centrum zijn verbonden;
- Overlast door vrachtverkeer aanpakken via het **PIEK-project**. We laten laden en lossen toe buiten de spitsmomenten op voorwaarde dat de beleving gebeurt met stillere voertuigen en met geluidsarm laad- en losmaterieel;
- Een **slimme kilometerheffing** om de verkeersstromen te beïnvloeden, bepaalde vervoersmodi te stimuleren en de mobiliteit in de steden te verbeteren, op voorwaarde dat het op een verstandige, stapsgewijze manier gebeurt die tijd geeft om de alternatieven te doen groeien.

3.3.3.5. Diversiteit in de stad: verbinden, ook al is dit de moeilijkste keuze

Onze steden kennen een steeds toenemende diversiteit. Wij kiezen uitdrukkelijk niet de kaart van de polarisatie. Dat dit niet de eenvoudigste keuze is, weten we. Maar het is de enige manier om een warme, respectvolle samenleving op te bouwen. Om dit te bereiken moeten we het respect tussen verschillende bevolkingsgroepen verhogen, zowel in het onderwijs en op de arbeidsmarkt, als in het verenigingsleven en andere vrije tijdsbestedingen.

CD&V wil...

- Streven naar een **grotere participatie van allochtonen aan het beleid**. Dat geldt niet enkel voor het specifieke minderhedenbeleid, maar ook voor andere domeinen als sport, cultuur en jeugd. Een belangrijke plaats is hier weggelegd voor het middenveld;
- Nog meer een beroep doen op **aanspreekpunten in de verschillende gemeenschappen**. Het is immers bewezen dat (respectabele) figuren uit de eigen gemeenschap vaak een grotere invloed hebben dan mensen van buitenaf. Deze personen kunnen een brug vormen tussen de overheid, de allochtone gemeenschappen en de autochtone gemeenschap;
- Nieuwkomers én oudkomers volop steunen bij hun integratie. Zij die echter naar hier komen door de regels te omzeilen of om misbruik te maken van ons sociaal systeem, zullen kordaat worden aangepakt. De steden

beschikken hier over verschillende mogelijkheden. Deze zijn evenwel niet altijd gekend. Daarom zullen de betrokken stadsambtenaren hierover gesensibiliseerd en geïnformeerd worden.

3.3.3.6. Veiligheid in de stad: de ketenaanpak

Voor **CD&V** is veiligheid een recht, maar ook een plicht voor iedereen. Dit vereist een ketengerichte aanpak waarin iedereen betrokken wordt en waarin plaats is voor zowel preventieve als repressieve maatregelen.

CD&V wil...

- Eerst en vooral het **contact** tussen de overheid en de politie enerzijds en de stadsbewoner anderzijds bevorderen. Dat kan door de burgers regelmatig te bevragen over hun bekommernissen. Daarnaast moet de toegankelijkheid van de politie verhoogd worden. De wijkagent, die bij voorkeur in de wijk woont, neemt hier een centrale plaats in;
- De BIN's (**buurtinformatienetwerken**) en de WIN's (**winkelinformatienetwerken**), waarbij stadsbewoners en politie samenwerken, verder stimuleren en ondersteunen;
- Een **nette, aangename omgeving bevorderen**, de beste stimulans voor een veiligheidsgevoel. Een sluikstortlijn en de inzet van 'Witte Tornado's' spelen hier een belangrijke rol, en zijn tegelijk een erkentelijke manier om mensen op de arbeidsmarkt te krijgen;
- Naast de preventieve maatregelen, **overlast ook effectief aanpakken**. **CD&V** kiest voor een doordacht GAS-systeem, een streng vergunningsbeleid en het opleggen van een sluitingsuur of van een verplichte sluiting bij herhaaldelijke overlast of misdrijven;
- Gebieden waar zich veel problemen voordoen meer politie, gemeenschapswachten en buurtopzichters toewijzen. Waar nodig kunnen bewakingscamera's ingezet worden.

3.3.3.7. Onderwijs in de stad: specifieke problemen

Ons uitgangspunt van 'stadskernen' vindt ook zijn weerslag in onze visie op onderwijs: kinderen moeten een kwalitatieve school vinden in de eigen stadskern. In de steden kampt het onderwijs met specifieke problemen: er is een grotere ongekwalificeerde schooluitval, een grotere schoolachterstand en een lerarentekort.

CD&V wil...

- **Buurtscholen promoten**. Dit willen we doen door projecten als 'Samen naar school' te stimuleren en uit te breiden. Dit project laat ouders kennis maken met de buurtschool en brengt hen samen wanneer ze een inschrijving overwegen;
- De **schooluitval bestrijden** door o.a. de 'time-outprojecten' uit te breiden;
- De **schoolachterstand tegengaan** door kleuterparticipatie te versterken en een aantal jaren kleuteronderwijs te verplichten;
- Het **lerarentekort aanpakken** door meer leerstages, 'peterschapsprojecten' voor beginnende leerkrachten en extra omkadering voor leerkrachten en directeurs te voorzien;
- De bestaande kloof tussen onderwijs, arbeidsmarkt en bedrijfsleven verkleinen door sterke partnerschappen. Dit niet enkel in de vorm van stages, maar ook via het ter beschikking stellen van stedelijke bedrijfsinfrastructuur.

3.3.3.8. *Economie & werk: de arbeidsparadox doorbreken*

Grote steden zijn in heel Europa dé aantrekkingspolen van economische ontwikkeling en creativiteit, kennis en innovatie. Zo ook in Vlaanderen. En toch worden we nog altijd geconfronteerd met de stedelijke arbeidsparadox: er zijn meer jobmogelijkheden, maar desondanks zijn de werkloosheidscijfers er ook hoger dan elders. Zeker bij bepaalde groepen werkzoekenden blijft de werkloosheid onaanvaardbaar hoog, ook in periodes dat de economie en de arbeidsmarkt aantrekken. Deze realiteit schept voor de meeste stadsbesturen een grote uitdaging. Nochtans hebben de steden verschillende mogelijkheden in handen om de werkgelegenheid binnen de stadsgrenzen te bevorderen.

CD&V wil...

- Dat steden **samenwerkingsovereenkomsten** afsluiten met OCMW, VDAB, onderwijsinstellingen en bedrijven. Dit moet onderdeel vormen van een op te richten 'Taskforce Werk' waarbinnen de stedelijke overheid samen met de verschillende betrokken partners regelmatig overleg pleegt om snel op bepaalde fenomenen te kunnen inspelen;
- Stadsbesturen doen **bijdragen aan het ondernemingsklimaat** in hun stad. Door bv. in te zetten op administratieve vereenvoudiging, een aangepast belastingreglement, de inplanting en ontsluiting van bedrijventerreinen maken ze hun stad aantrekkelijk voor ondernemers en bedrijven, die werkgelegenheid creëren en voor fiscale inkomsten zorgen;
- De **pleitbezorger van de sociale economie** blijven. In eerste instantie promoten en ondersteunen we eigen initiatieven van burgers en het middenveld. Indien dit niet volstaat pleiten we er voor om vanuit de stedelijke overheid en het OCMW een bedrijf op te richten dat omzet realiseert en extra jobs creëert, in samenwerking met de partners die al in de sociale economie actief zijn. Jongeren en werklozen kunnen hier ervaring opdoen met het oog op een latere integratie in de reguliere arbeidsmarkt.

3.3.3.9. *Sport, ontspanning & cultuur als bindmiddel*

De anonimiteit van de stad is nog steeds groot en zorgt bij veel van haar inwoners voor eenzaamheid. Nochtans heeft de stad verschillende troeven in handen om dit tegen te gaan. Sport, ontspanning en cultuur spelen daarbij een belangrijke rol. Sport en spel zijn niet enkel gezond, ze brengen ook mensen bij elkaar. Daarbij komt nog dat stadsbewoners over het algemeen over minder privéruimte beschikken, zodat de nood aan dergelijke plekken groot is.

CD&V wil...

- Het **tekort aan sport- en ontspanningsruimtes** in de steden aanpakken. Niet enkel voor de competitiesport, maar ook en vooral voor de recreatieve sporter: sporthallen en openbare zwembaden, (speel)pleinen en groene ruimtes. Daarom schenkt het stadsbestuur bij het vrijkomen van grote ruimtes (bv. oude opslagruimtes, rangeerstations) in de eerste plaats hieraan aandacht. De schaarse bestaande open ruimtes blijven bewaard. Deze worden (her)ingericht zodat ze maximaal als ontmoetings- en ontspanningsplaats kunnen fungeren. Dit impliceert ook het behouden en waar mogelijk uitbreiden van groene ruimtes. Een deel van de nood kan ook geleedigd worden door creatieve samenwerkingsverbanden met bv. scholen. Niets belet dat sporthallen van scholen na de uren beschikbaar zouden zijn voor sportclubs of andere organisaties, in ruil voor bv. onderhoudswerk;
- Inzetten op een hedendaags, modern **basisaanbod aan culturele instellingen** in elke stad. We denken hierbij aan een schouwburg, een cultuurcentrum, een museum, een bibliotheek. Maar in steden moet je ook meer doen. Steden moeten ruimtelijke ordening, cultuuraanbod en architectuur hoog op de agenda houden. De heropleving

- 1501 van bepaalde buurten gaat immers vaak hand in hand met investeringen in cultuur. Het kunstencentrum Wiels in
1502 Brussel en het MAS in Antwerpen zijn daarvan gekende en geslaagde voorbeelden. Een aanvullende financiering
1503 wil **CD&V** voorzien door structurele samenwerkingen (sponsoring) met het bedrijfsleven op poten te zetten;
- 1504 • **Cultuur als belangrijk bindmiddel** om mensen samen te brengen meer in de verf zetten. Daarom moet er
1505 absoluut gestreefd worden naar een hogere cultuurparticipatie. **CD&V** wil de participatiegraad verhogen door de
1506 invoering van een cultuurpas. Deze kortingspas verlaagt de financiële drempel en geeft informatie over het
1507 aanbod. Ook moeten steden meer betaalbare ruimtes zoals ateliers en repetitieruimtes voorzien voor creatieve
1508 stedelingen;
 - 1509 • **Cultuurconvenanten** tussen de Vlaamse regering en de steden afsluiten, zodat steden een volwaardig en
1510 complementair cultuurbeleid kunnen voeren. Vlaams geld voor lokaal cultuurbeleid, professionele kunsten,
1511 erfgoedbeleid en voor grote culturele infrastructuurwerken wordt dan bij het begin van elke legislatuur en in
1512 overleg vastgelegd in evenwichtige afspraken per stad.

3.4. Energie

3.4.1. Uitdagingen

- Energiezuinige gebouwen en verplaatsingen zijn slechts een gedeeltelijk antwoord op de uitdagingen die ons op vlak van energie te wachten staan. De kosten van de netten, de investeringen in hernieuwbare energie en de gevolgen daarvan voor de bevoorradingszekerheid, zullen de komende jaren belangrijker en complexer worden. Dit zal van iedereen – gezinnen en bedrijven – aanpassingen vragen;
- De gas- en elektriciteitsmarkt is binnen de EU vrijgemaakt, met één groothandelsmarkt voor de Benelux, Duitsland en Frankrijk die binnenkort nog verder uitbreidt. Tegelijk zijn er binnen die interne markt nog vele nationale verschillen die het speelveld ongelijk maken. Zo kunnen de Belgische gascentrales niet concurreren met die van de buurlanden en stroomt de sterk ondersteunde groene stroom van Duitsland op momenten van piekproductie ook ons land binnen;
- Na tien jaar liberalisering is elektriciteit en gas kopen voor de consument een stuk complexer geworden. Dat zal niet snel veranderen, ondanks sterke informatiecampaagnes en stroomlijningen tussen verkoopformules van de verschillende leveranciers in 2012;
- De Europese klimaatdoelstellingen hebben de ambitie om onze klimaatbijdrage te neutraliseren. De Kyotodoelstelling voor 2008-2012 werd bereikt, maar een strak tempo is nodig om tegen 2020 de beoogde vermindering van broeikasgasemissies, energiebesparing en het aandeel hernieuwbare energie te realiseren. Ondertussen wordt door de Europese Commissie gewerkt aan nog ambitieuzere doelstellingen voor 2030;
- De netbeheerders dragen een belangrijk deel van de kosten van ons groenestroombeleid. Die kosten worden verrekend naar de consumenten via het verbruik. Er zijn nog grote investeringen nodig om de netten te vernieuwen en het wisselend aanbod van hernieuwbare stroom op te vangen. De netkosten raken echter geleidelijk geconcentreerd bij de groep mensen en bedrijven die niet verder kunnen besparen op stroom. Voor internationaal concurrerende bedrijven is een te hoge netkost een directe handicap;
- Na de 6de staatshervorming zullen de gewesten integraal bevoegd worden voor de distributienetten en voor het beleid inzake rationeel energiegebruik.

3.4.2. Visie & doelstellingen

- Ons energiebeleid moet een realistisch traject volgen met een goede balans tussen energiezekerheid, duurzaamheid en betaalbaarheid. We willen een transitie naar een koolstofarme productie volgens de ambitieuze Europese doelstellingen. Dit zou de concurrentiekracht van onze bedrijven moeten versterken en niet mogen aantasten. Een maatschappelijk draagvlak kan enkel bereikt worden indien alle actoren zich engageren;
- De belangrijkste voorwaarde voor dat laatste is dat de voorzieningen van gas en elektriciteit betrouwbaar blijven. Als iedereen zijn verantwoordelijkheid neemt door *minder* te verbruiken en te verbruiken *op het juiste ogenblik*, halen we al een belangrijk deel van de doelstelling;
- Het gebruik van meer duurzame energie leidt ons naar minder verbruik en minder import van fossiele brandstoffen. Die omslag is op termijn economisch rendabel, maar vraagt initieel zware investeringen in productie en transport. De financiële draagkracht is hier mede bepalend. Overheidssteun moet selectief, efficiënt en beperkt in de tijd zijn met een vooraf duidelijke tijdslijn en financieringslijn. Institutionele beleggers moeten worden aangetrokken om deze energieomslag mee te realiseren;

- Beleidsverantwoordelijken moeten duidelijk durven communiceren dat de energietransitie ons uiteindelijk allemaal ten goede komt, maar op korte termijn investeringen vraagt. Zonder deze eerlijke boodschap smelt het maatschappelijk draagvlak snel weg en is de omslag onmogelijk;
- Tegen 2014 zullen ook de Europese doelstellingen voor 2030 voorliggen. Het is belangrijk dat de investeringsdynamiek duurzaam op gang blijft tot ver na 2020. Als klein land in het hart van Europa en quasi zonder energiegrondstoffen hebben we alle belang bij een goed geoliede internationale energiemarkt met een echt gelijk speelveld.

3.4.3. Maatregelen

3.4.3.1. Iedereen een duidelijke verantwoordelijkheid

De energieomslag is niet de taak van de overheid alleen. Iedereen moet zijn verantwoordelijkheid nemen: overheden, bedrijven, verenigingen én gezinnen. We maken allemaal een inschatting van kosten en baten vooraleer energie-investeringen te doen. De taak van de overheid is de gebruiker over de streep te halen met gerichte financiële prikkels, gerichte normering en duidelijke informatie.

CD&V wil...

- Een **scherpere stroomlijning tussen alle overheidsniveaus** inzake subsidies, prioriteiten, technische richtlijnen en informatieverstrekking. De gemeenten zijn de eerste lijn voor informatie en het helpen overwinnen van administratieve drempels. Het Vlaams Gewest geeft de investeringen een steun in de rug, rechtstreeks via premies, en onrechtstreeks via een duidelijk beleid en duidelijke normering. De sector stimuleren zonder te oververhitten zorgt voor een stabiele, gezonde markt met degelijke prijzen in woningbouw en hernieuwbare energie;
- **Op Europees niveau** blijven inzetten op **ambitieuze normen** voor het verbruik van huishoudtoestellen, wagens, lampen, enz. Europa neemt ook het initiatief voor ondersteuning van strategische klimaatinvesteringen zoals innovatie in nieuwe milieuvriendelijke technologie en grensoverschrijdende corridors voor transport van elektriciteit en gas;
- De **financiële steun** voor energiebesparing en kleinschalige hernieuwbare energieproductie volledig concentreren **op gewestniveau**. Daar worden ook de normen en prioriteiten bepaald;
- Dat **steden en gemeenten** het **aanspreekpunt** bij uitstek zijn voor inwoners en kleine zelfstandigen voor technisch advies en hulp bij de administratieve afwikkeling. Dit kan via een energie- en woonloket. Gemeente en OCMW werken hier nauw samen. Ze hebben een bijzondere taak om sociaal zwakkere inwoners op te zoeken en te begeleiden. Daarbij kunnen ze de nodige werken via sociale economieprojecten in hun plaats doen;
- Dat de **provincies sensibiliseringscampagnes**, samen met de gemeenten, **coördineren**. Het is niet de taak van gemeenten en provincies om supplementen op Vlaamse premies te geven;
- **Eén krachtige, duidelijke subsidie** voor ingrepen voor **Rationeel Energiegebruik (REG)**. De hoogte van de premie moet inspelen op de actuele terugverdientijd: noch onder-, noch oversubsidiëring zijn fair. Een te lange periode tussen investering en het terugkrijgen van de subsidie is nefast. Die drempel dient weggewerkt te worden door een zo kort mogelijke prefinanciering. Het systeem van premies via de distributienetbeheerders is voor **CD&V** een systeem dat efficiënt functioneert en het best aan de criteria voldoet;
- Dat ondernemingen met het gewest hun ambities afspreken via **energiebeleidsovereenkomsten**. Het gewest engageert zich tegenover de sectoren met een gepast ondersteuningsbeleid. De sectorfederaties nemen hun rol op als tussenschakel voor kennis en info;

- Dat de **Vlaamse distributienetbeheerders** hun **structuur rationaliseren** door een verdere integratie van de werkmaatschappijen voor gespecialiseerde taken en strategische beslissingen. Het is belangrijk dat er daarnaast lokale klantgerichte poten komen: overlegcomités van gemeenten waarin de gemeentebesturen de spreekbuis van hun inwoners zijn voor lokale materies. Thema's zijn de kwaliteit van de aannemers, de aanpak van verkeershinder bij werken en projecten voor REG-ingrepen in gemeentelijke gebouwen. Andere nutsbedrijven (telefonie, water, riool) worden bij dit overleg betrokken;
- Dat **steden en gemeenten** de **aandeelhouders** van de **distributienetten** zijn en blijven. Het gaat immers over operaties op hun openbaar domein en dankzij hun ingebracht kapitaal. De netbeheerders moeten geprikkeld worden om efficiënt en performant te werken. De inbreng van private partners is voor **CD&V** een optie. Dat kan via pensioenfondsen of beursintroductie, maar alleszins geen energieleveranciers of -producenten. Essentieel is dat de efficiëntie de kosten voor de afnemers drukt;

3.4.3.2. Samenwerken helpt iedereen mee aan boord

Investeren in energiebesparing en hernieuwbare energie, gebruikmaken van de verschillen tussen leveranciers: het zou door zo veel mogelijk mensen als een opportuniteit moeten worden gezien, niet als een last. Samenwerken via collectieve initiatieven hijst meer mensen aan boord. Bovendien verlaagt het de kost door schaafeffecten. Verenigingen en spontane initiatieven zijn daar vaak veel effectiever in dan campagnes van de overheid.

CD&V wil...

- **Meer isolatie door minder isolement.** De grote moeilijkheid bij het halen van de doelstelling om tegen 2020 alle oude woningen aan de basisenergievereisten te laten voldoen, is het opzoeken en overtuigen van de eigenaars. Dat kunnen gemeente en OCMW niet alleen. Sociale contacten, verenigingen en buurtinitiatieven zijn een cruciale schakel om het doel te bereiken;
- **Groepsaankopen stimuleren.** Zij helpen mensen die zelf niet overweg kunnen met de administratie, of ervan af zien zelf de markt te verkennen. De initiatieven van de provincies zijn daarvoor een goede stimulans. Hun schaal is soms te groot voor de kleine leveranciers, de afstand met de inwoners ook. De echte onderhandelingen gebeuren er door ICT-dienstverleners met specifieke software. Met hun *knowhow* moeten groepsaankopen via initiatieven van verenigingen, organisaties en buurtinitiatieven verder kunnen groeien;
- **Nieuwe bedrijventerreinen en woonwijken** via een gegroepeerde projectmatige aanpak tot **CO2-neutraliteit** brengen. Ten opzichte van maatregelen in individuele woningen of gebouwen is dit kosten- en milieuefficiënter. Productie en verbruik worden er zo dicht mogelijk bij elkaar gebracht;
- **Warmtenetten** tot een nieuwe taak voor de distributienetbeheerders maken. Internationaal bewijzen moderne warmtenetten hun nut. Vooral in stedelijke omgeving zijn de baten groot. Vlaanderen loopt hier achter. Zowel restwarmte als groene warmte worden er efficiënter door gebruikt. Bij aanleg van nieuwe woonwijken moet een doordachte keuze gemaakt worden of er een gasnet dan wel een warmtenet onder het voetpad komt;
- Via **publieksparticipatie en coöperatieve vennootschappen** mensen hernieuwbare energie laten mee financieren en laten delen in de opbrengst. Deze aanpak kan het maatschappelijk draagvlak voor de realisatie van windmolens en biogasinstallaties verhogen;
- Intercommunales die **investeringen** doen die pas **op langere termijn** renderen, recht geven op een **billijke vergoeding**. Private investeerders passen immers vaak voor dit type investeringen. Participatie van individuele burgers en pensioenfondsen zijn een mogelijke extra hefboom;

- De bijzonder interessante ‘**derdebetalerssystemen**’ met energiedienstbedrijven (ESCO’s) stimuleren: ze investeren in energiebesparingen en de winst op het energieverbruik betaalt de eerste jaren de kosten van de dienstverlener af. Ook dit is niets anders dan een (commerciële) bundeling van opportuniteiten en kennis;
- Dat de Vlaamse en de federale overheid het energieverbruik van hun gebouwen verminderen met zulke derdepartijfinanciering. Het is een van de hoofdtaken van het Vlaams Energiebedrijf.

3.4.3.3. Een optimale vrije markt met juiste correcties verlaagt de totale kost

Het vrije marktmodel is het meest kostenefficiënte voor de productie en de verkoop van elektriciteit en gas. Zowel voor producenten als voor verbruikers zijn financiële afwegingen de beste duw in de rug richting verstandige investeringen en efficiëntie. De doelstellingen inzake groene stroom moeten om deze reden geïntegreerd worden in het marktmodel. Investeringen in nieuwe productie-installaties en in energiebesparing moeten zoveel mogelijk door privékapitaal gefinancierd worden. Dat levert de grootste hefboom op en geeft prioriteit aan de meest rendabele projecten.

Belemmeringen in de marktwerking binnen de EU moeten worden weggewerkt door een verdere harmonisatie tussen de lidstaten. Langs de andere kant mag ook ons eigen vergunningenbeleid geen blok aan het been zijn voor toekomstgerichte investeringen.

Het wisselend aanbod aan zon en wind houdt een meerkost in voor opslagvoorzieningen en modulerende stroomcentrales. Die kost moet getemperd worden door de afname bij bedrijven en particulieren zoveel mogelijk in te stellen op het aanbod via variabele prijzen. Rationeel elektriciteitsverbruik betekent dus niet alleen minder verbruik, maar ook het verbruik verschuiven van piek- naar dalperiodes.

CD&V wil...

- Dat **meer mensen bewust overschakelen naar een goedkopere leverancier**. Dit is de snelste manier om de energiekost naar beneden te halen. Veel Vlamingen hebben nog altijd niet de stap gezet in de vrije markt, ondanks alle campagnes om vergelijken en overstappen (bv. de V-test) te vergemakkelijken. Groepsaankopen zijn een goede aanzet. Sociale contacten en verenigingen zijn veel sterkere motivatiebronnen dan de overheid;
- Dat de **federale en gewestelijke regulatoren voor een goede marktwerking** zorgen. Op federaal niveau ontwikkelt de CREG het marktmodel en de gedragscode die bijdragen tot een billijke, zekere en milieuvriendelijke energiebevoorrading. Om als een echte scheidsrechter te kunnen optreden, krijgt de CREG de nodige autonomie;
- ‘**Gedropte**’ klanten zo snel mogelijk terug naar de markt leiden. De prijs die gedropte, niet-beschermde klanten betalen bij de sociale leverancier (de netbeheerder), ligt hoger dan de gemiddelde marktprijs. Om hen opnieuw naar de markt te leiden, is actieve begeleiding nodig door het OCMW. Wordt te lang gewacht met begeleiding, dan maken deze mensen schulden en moeten ze bij de (duurdere) netbeheerder blijven tot hun schulden zijn afgelost;
- Ons klassieke ‘**tweetariefenstelsel**’ met goedkoper nachttarief stap voor stap **vervangen door een tarifiering in uurblokken**, met o.a. goedkopere stroom op momenten van felle zon. Door de enorme toename aan zonnepanelen zijn er immers steeds meer productiepieken overdag terwijl het piekverbruik op andere momenten valt. Dat vraagt een systeem van slimme meters en slimme netten. Zolang de baten niet overtuigend zijn, willen we slimme meters alleen voor grotere verbruikers, kleine stroomproducenten en nieuwe aansluitingen, niet in elke woning. De huidige netvergoeding voor zonnepanelen kan dan vervangen worden door een tarief voor

afgifte en opname op het net. Voor de eigenaars van zonnepanelen loont het dan om zoveel mogelijk hun piekproductie zelf op te vangen met slim verbruik (bv. slimme huishoudtoestellen) of batterijen;

- De **zware last op de distributienetten**, o.a. door de omslag naar meer hernieuwbare energie, **billijk verdelen**. De zwaarte van de aansluitingen heeft een grotere impact op de netkosten dan het verbruik, terwijl ze momenteel bijna volledig via de verbruikte kWh worden verrekend. Het nettatarief moet daarom verschuiven van zuiver verbruikstarief (per kWh) naar een gemengd tarief: minder op basis van verbruik en meer op basis van de zwaarte van de aansluiting. De gratis kWh kan worden vervangen door een eerste vrijstelling op het aansluitingstarief: zo worden de eerste 10 Ampère quasi gratis aangesloten. Tenslotte gaat het om een logisch basisrecht;
- **Elektriciteitsfacturen opdelen in drie duidelijke blokken**: de stroomprijs voor de leverancier, de kosten van de distributienetbeheerder en de sociale openbare dienstverplichtingen, opgelegd door de overheid. Het maakt transparanter wie voor welke kosten verantwoordelijk is;
- Het onbenutte potentieel qua **vraagsturing benutten**: in de distributie en logistiek (diepvries), chemie, olie, gas enz. De energie-intensieve bedrijven hebben de grootste hefboom in handen om dure piekcentrales overbodig te maken door op een aantal piekmomenten per jaar tegen vergoeding minder af te nemen. Kleine bedrijven kunnen hun krachten bundelen en kosten besparen via zgn. aggregatoren die prijsverminderingen bedingen in ruil voor het verminderen op piekmomenten en aanschakelen op dalmomenten;
- Een **energienorm**, naar analogie met de loonnorm, die garandeert dat de nevenkosten op energie voor internationaal concurrerende ondernemingen niet hoger liggen dan het gemiddelde in de buurlanden. Onze internationaal opererende bedrijven hebben immers een concurrentienadeel door het verschil in netkosten en heffingen met de buurlanden. De financiering van het groene stroombeleid is een van de oorzaken. Deze energienorm kan ingeschreven worden in de richtsnoeren voor de energieregulator. Daar mogen een aantal voorwaarden tegenover staan, zoals een engagement om mee de doelstellingen voor betere energie-efficiëntie te halen en de bereidheid om in periodes van acuut stroomtekort tijdelijk te willen terugschakelen;
- **Op EU-schaal een importheffing** invoeren op ingevoerde producten van regio's die geen CO2-heffing of -emissiehandel hebben. Zo lijden onze eigen bedrijven niet onder het Europese engagement voor het klimaat;
- De vergoeding die voor de **nucleaire rente** wordt gevraagd maximaal gebruiken om de **overheidsteun** voor investeringen in hernieuwbare stroom te **financieren** (bv. extra windcapaciteit op zee). De Belgische nucleaire centrales leveren immers stroom aan de laagste marktprijs, o.a. omdat de Belgische verbruikers destijds de hoge investeringskost hebben gedragen en ze een deel van het risico dragen. Het is de enige financieringsbron die de stroomfactuur van de gebruikers op geen enkele wijze opdrijft.

Hoofdstuk 4. Gezin & Zorg

4.1. Waarde(n)volle zorg

4.1.1. Uitdagingen

- De wereld van zorggebruikers en zorgverleners verandert continu;
- De vraag naar zorg zal door de vergrijzing, verwitting en ontgroening van de bevolking sterk toenemen;
- Chronische aandoeningen, psychische klachten en problemen van geestelijke ongezondheid kennen een snelle opmars;
- Patiënten worden steeds mondiger en meer assertief, gedragen zich meer als consumenten en willen grip hebben op hun medisch dossier;
- De veelheid aan zorgaanbod zorgt voor fragmentatie van zorg en kennis;
- Digitalisering van de zorg is de opkomende trend. Het belang van informatietechnologie stijgt;
- De grenzen tussen gezondheidszorg en welzijnszorg vervagen.

4.1.2. Visie & doelstellingen

- Zorg dient meer te worden ingebed in het vertrouwde sociale netwerk van mensen, waarbij de zorggebruiker, met de nodige zorg en begeleiding aan huis, zo lang mogelijk zelfstandig woont;
- Het aanbod aan (psychosociale) zorg voor langdurig en/of chronisch zorg- en hulpbehoevenden (*care*) dient te worden uitgebreid;
- We maken werk van integrale zorg om tot een betere afstemming tussen gezondheidszorg en welzijnszorg (in de eerste lijn) te komen;
- In het kader van de organisatie van de zorg, stellen we niet de ziekte maar de patiënt centraal.

4.1.3. Maatregelen

4.1.3.1. Vermaatschappelijking van de zorg

CD&V wil...

- Dat **zorg zoveel mogelijk in de samenleving en inclusief** gebeurt en zo weinig mogelijk uitzonderlijk, afzonderlijk of exclusief. Dit vanuit de idee van subsidiariteit of getrapte zorg: van zelfzorg, over mantelzorg en wijk- en buurtzorg, naar professionele eerstelijnszorg en ondersteuning, tot gespecialiseerde zorg en ondersteuning. We waken over vlotte overgangen tussen alle vormen van ondersteuning en opvang en geven prioriteit aan de ondersteuning van de meest laagdrempelige zorgvormen, die het dichtst aanleunen bij de thuissituatie van de patiënt. Professionele zorg moet het sociaal netwerk en de eigen kracht van mensen aanvullen en ondersteunen. We houden rekening met een maatschappelijke omslag: de (meer)kost voor thuiszorg moet maatschappelijk verantwoord zijn en blijven;
- **Gespecialiseerde vormen van zorg** en ondersteuning **niet langer** aanbieden **dan nodig** voor het herstel van de persoon met een zorgbehoefte;

- **Dialogoog en wederkerigheid centraal** stellen, waarbij de zorggebruiker zo lang mogelijk de regie over zijn eigen leven en zijn zorg in handen houdt. Zorg dus in overleg en in samenwerking met de zorgvrager, diens familie en mantelzorgers;
- Voorzien in de nodige ondersteuning en begeleiding van **zelfzorg en informele zorg**;
 - Op basis van een uniforme definitie (Vlaams en federaal) maken we werk van een **uniform statuut voor de mantelzorger**. We gaan na of aan dit statuut rechten kunnen worden verbonden (bv. prioriteit bij wachtlijsten op gezinszorg). We versterken de mantelzorger door het aanbieden van vorming en psychosociale ondersteuning. Het netwerk van onthaal- en opvangcentra en de hulpnetwerken (bv. diensten voor gezins hulp en aanvullende thuiszorg, diensten voor oppas, maatschappelijk werk, mantelzorgverenigingen en andere hulpverlening in het dagelijks leven) moet versterkt worden. Aan mantelzorgers moet een **zorggarantie** worden gegeven: wanneer er voor de zorgbehoevende waarvoor zij zorg dragen een nood aan formele zorg ontstaat, moet deze ook voorhanden zijn;
 - We promoten het **vrijwilligerswerk** bij doelgroepen waar nu nog te weinig gerekruteerd wordt en verhogen de aantrekkelijkheid door de jaargrens van de onkostenvergoeding op te trekken voor wie zorgend vrijwilligerswerk op zich neemt. De combinatie tussen de forfaitaire vrijwilligersvergoeding en de onkostenvergoeding moet mogelijk zijn (bv. voor vrijwilligers van de Minder Mobiele Centrales);
 - Barrières voor deelname aan de samenleving moeten worden weggewerkt. Hierin hebben dienstencentra, buurtwerk, het opbouwwerk, het jongerenwelzijnswerk en het verenigingsleven een belangrijke taak;
- Dat de gemeente zorgt voor een voldoende aanbod aan professionele hulp. Ze hoeft dit niet zelf te organiseren. Regie- en actorrol moeten duidelijk gescheiden blijven.

4.1.3.2. *Zorg op maat*

CD&V wil...

- **Zorg op maat ontwikkelen** vanuit de visie dat een patiënt de juiste zorg, op het juiste moment, door de juiste medewerkers, op de juiste plaats en met de juiste financiering verdient. We vertrekken daarbij vanuit de individuele **zorgbehoefte**. Deze zorgbehoefte moet objectief worden bepaald door een geïntegreerde en adequate indicatiestelling. Daarbij wordt vertrokken vanuit de effectieve zorgbehoefte en rekening gehouden met de draagkracht van de ondersteuningsgroep rondom de zorgbehoevende. Op termijn moeten we komen tot één modulair, transparant, objectief en sectoroverschrijdend inschalinginstrument;
- De publieke financiering van de zorg aan deze inschaling koppelen. De inschaling geeft recht op een verantwoord **persoonsvolgend budget**;
 - Op termijn moeten alle bestaande tegemoetkomingen (bv. zorgverzekering, tegemoetkoming hulp aan bejaarden, maximumfactuur, ondersteuningsbudget personen met een handicap...) in één persoonsvolgend budget worden geïntegreerd. Deze tegemoetkoming wordt best geïntegreerd in de Vlaamse Sociale Bescherming;
 - Er kan hierbij worden gekozen voor een getrapt systeem: een basistegemoetkoming aangevuld met een tegemoetkoming voor niet rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning;
 - Binnen dit objectief bepaald zorgbudget (voucher en/of cash) kan een zorgbehoevende kiezen welke zorgvormen hij wenst te gebruiken om tegemoet te komen aan zijn noden (op voorwaarde dat hij hiervoor geïndiceerd is);
 - Voor de overheid is een belangrijke informatie- en begeleidingstaak weggelegd ter omkadering van deze bestedingsautonomie;

- 1797 • Een **ondersteuningsplan/zorgpad** opstellen, op basis van de vastgestelde zorgbehoefte,;
- 1798 • Op basis van het geheel van de geïndiceerde noden een 'programmatie' uitwerken, zowel inzake personeelsleden
- 1799 als inzake instellingen. Dit kan als hefboom fungeren voor de (verdere) omschakeling van een aanbodgestuurd
- 1800 naar een behoeftegericht zorgsysteem;
- 1801 • Zorgen voor een **voldoende aanbod aan zorg en diensten** opdat gerechtigden daadwerkelijk de juiste zorg op
- 1802 maat bekomen. Voor bepaalde doelgroepen en bepaalde zorgvormen zal dit op termijn gepaard gaan met het
- 1803 invoeren van afdwingbare rechten op zorg. Hierbij dient prioriteit te worden gegeven aan de zwaarst
- 1804 zorgbehoevenden;
- 1805 • Via de zorgregie tot een rechtvaardig en transparant toewijzingsbeleid en een correcte afstemming van vraag en
- 1806 aanbod komen. We zorgen ervoor dat de meest urgente en meest ernstige zorgvragen efficiënt gedetecteerd en
- 1807 prioritair verholpen worden;
- 1808 • De **erkenningssnormen** (personeel, infrastructuur, kwaliteit) mee vorm laten geven aan de 'zorg op maat', waarbij
- 1809 er bijzondere aandacht dient te zijn voor kwaliteit, betaalbaarheid, continuïteit,. De overheid bewaakt de
- 1810 kwaliteit, toegankelijkheid en performantie van het systeem en voorziet in ondersteunende instrumenten die
- 1811 ervoor zorgen dat de sociaal meest kwetsbaren niet uit de boot vallen;
- 1812

1813 4.1.3.3. Van 'cure' naar 'care'

1814

1815 CD&V wil...

- 1816 • De groeiende groep **zorgafhankelijke patiënten zo lang mogelijk zelfstandig laten wonen**. Hierdoor ontstaat een
- 1817 nood aan een aangepast zorgaanbod en aangepaste zorginfrastructuur, gepaard gaande met een (verdere)
- 1818 verschuiving van residentiële of intramurale zorg, over de semiresidentiële zorg, naar de ambulante of
- 1819 extramurale zorg. Een belangrijke rol is weggelegd voor thuiszorg en reguliere zorg. Zij dienen over voldoende
- 1820 middelen te beschikken;
- 1821 • Een betere, zo naadloos mogelijke, **samenwerking voor langdurige zorg stimuleren** tussen de relevante actoren:
- 1822 thuiszorg, woonzorgcentra, centra voor kort verblijf, assistentiewoningen, herstelverblijven, ziekenhuizen,
- 1823 huisartsen en apothekers. Goede opvolging en correcte doorverwijzing van de patiënt zijn cruciaal voor goede
- 1824 zorg. Op termijn evolueren we naar één overlegstructuur waarbinnen een belangrijke coördinerende rol is
- 1825 weggelegd voor de 'samenwerkingsinitiatieven eerstelijnsgezondheidszorg' (SEL's);
- 1826 • Het **intramurale aanbod**, vandaag in grote mate toegespitst op acute zorg, **aanpassen aan de nieuwe zorgnoden**.
- 1827 Waar mogelijk moet acute zorg worden afgebouwd. Hierdoor vrijkomende middelen moeten ingezet worden
- 1828 voor (psychosociale) zorg voor langdurig en chronisch zorg- of hulpbehoevenden. Waar mogelijk dient voor beter
- 1829 omkaderde daghospitatie te worden gekozen;
- 1830 • Zorgen voor een zo **gedifferentieerd** mogelijk **aanbod aan tijdelijke gezinsondersteunende opvangvormen**,
- 1831 rekening houdend met de keuzevrijheid van de zorgbehoevende. We bouwen bestaande formules, zoals de
- 1832 Collectieve Autonome Dagopvang (CADO) verder uit en zetten in op transmurale zorgverstrekking vanuit de
- 1833 zorgcentra. Zorg naar ouderen brengen op basis van een combinatie van mantelzorg en professionele zorg staat
- 1834 centraal. We streven naar minstens één dagopvang per gemeente;
- 1835 • Ook binnen de **geestelijke gezondheidszorg** komen tot een switch van residentiële **naar ambulante zorg**. De
- 1836 geestelijke gezondheidszorg kent een brede werking, waarbij zoveel mogelijk *settings* (school, werk, gezin, vrije
- 1837 tijdssector,...) betrokken worden. We investeren in de vermaatschappelijking van het zorgaanbod (bv.
- 1838 buddywerking) en bevorderen het transmurale werken. Dit onder meer door de voorzetting en uitbreiding naar
- 1839 jongeren en kinderen toe van de artikel 107-projecten. We bouwen de jeugdpsychiatrie verder uit; forensisch,
- 1840 ambulant zowel als residentieel. We breiden het behandelaanbod voor geïnterneerden uit met bijzondere

aandacht voor multiproblematieken. We erkennen de klinisch psychologen, psychotherapeuten en orthopedagogen en bepalen de eventuele wijze van betaling.

4.1.3.4. ***Uitbouw & herwaardering van de eerstelijnszorg***

CD&V wil...

- **Investeren** in de **thuisondersteunende (gesubsidieerde) diensten** zoals gezinszorg;
- De rol van de **eerstelijngeneeskunde versterken** omdat zij garant staat voor een correctere doorverwijzing;
- Inzetten op **zorgnetwerken** met een belangrijke rol voor de huisarts;
- Toegang tot **gespecialiseerde zorg enkel mogelijk maken na een verplichte stop** bij een specialist (bv. huisarts, geriater) die de patiënt de nodige informatie verschaft, doorverwijst en de contactpersoon voor alle betrokkenen wordt (zorgverleners, familie en zorgbehoevenden);
- Alle **bestaande ondersteunende initiatieven en structuren** voor de (gezondheid)zorgberoepen in de eerste lijn, in samenspraak met de betrokken actoren, **evalueren** en waar mogelijk vereenvoudigen. Dit om de werking te optimaliseren. Best worden zij gegroepeerd binnen één lokale infrastructuur, één Huis voor Zorg en Welzijn, waarin meerdere disciplines verzameld zijn;
- De verdere ontwikkeling van ICT-toepassingen en -netwerken om op een efficiënte manier gegevens te delen en de kwaliteit en beschikbaarheid van deze gegevens te verhogen (bv. VitaLink);
- Zorgen voor meer **samenhang in de wetgeving op de gezondheidsvoorzieningen** door een geïntegreerde wet op de gezondheidsvoorzieningen;
- De huisarts een hoofdrol geven in de eerstelijnszorg. Zijn rol evolueert van behandelaar van een ziekte naar die van zorgcoördinator of *case manager* die zijn patiënt op maat begeleidt doorheen een individueel zorgtraject. Dit in overleg met de patiënt en zijn familie. Dit moet vertaald worden in een centraal geregistreerd ondersteuningsplan. Een nieuw te vormen beheersvorm (waarbinnen de huidige SEL's en geïntegreerde diensten voor thuiszorgverzorging, de GDT's, zullen samenvallen) zal hierin een coördinerende rol krijgen;
- Dubbele en hogere financiering voor eenzelfde dienstverlening vermijden (bv. aanvullende thuishulp en dienstencheques).

4.1.3.5. ***Residentiële zorg: ziekenhuizen***

CD&V wil...

- Dat in **elk ziekenhuis basiszorg** wordt aangeboden. Evenwel moet **niet elk ziekenhuis dezelfde gespecialiseerde zorg** aanbieden. Hierbij wordt rekening gehouden met de geografische bereikbaarheid en een kritisch volume aan medische ingrepen dat nodig is om de kwaliteit te garanderen;
- **Samenwerking** tussen ziekenhuizen, de eerste lijn en de thuiszorg, door transmurale netwerking stimuleren (bv. verdere ontwikkeling van zorgprogramma's en klinische zorgpaden op maat van de individuele patiënt);
- De **ziekenhuisfinanciering herzien**, zodat die op voorhand vastligt en rekening houdt met zowel medische als sociale factoren die de prijs van de behandeling bepalen. We evolueren van prestatie- naar 'diagnose-behandelingfinanciering'. Verder moet de financiering worden afgestemd op de wijzigende zorgbehoeften (bv. daghospitalisatie, kortdurig verblijf). Nieuwe opdrachten dienen correct te worden vergoed. Specifieke taken als research, opleiding van geneesheren en de opvang van sociaal zwakkere patiënten moeten correct worden vergoed;
- De **arbeidsvoorwaarden in openbare ziekenhuizen** niet langer afstemmen op deze in lokale besturen;

- Onderzoeken op welke wijze de verplaatsing van medische verstrekkingen vanuit de ziekenhuissetting naar privépraktijken kan worden ontmoedigd.

4.1.3.6. Patiënten

CD&V wil...

- De **patiënt** aanmoedigen om **actief deel te nemen aan de aanpak van zijn ziekte**. Dit moet een systematische reflex worden. Het ontwikkelen en begeleiden van 'self management'-programma's voor de patiënt verdient bijzondere aandacht;
- Dat communicatie niet beperkt blijft tot zorgverstrekkers onderling of tussen zorgverleners en verzekeraars. Ook de patiënt moet betrokken zijn;
- Betalingsmechanismen van zorgaanbieders enerzijds en financiële ondersteuning van patiënten anderzijds toetsen aan hun bijdrage tot **zelfredzaamheid van de patiënt**;
- Blijven inzetten op werk als belangrijk instrument van maatschappelijke integratie:
 - Het statuut van arbeidsongeschiktheid dient te worden losgekoppeld van de inschrijving als werkzoekende;
 - Er dient bijzondere aandacht te gaan naar mensen die op termijn slechts deeltijds zullen kunnen werken. Ook zij moeten recht hebben op herscholing en tegelijk kunnen blijven genieten van hun (gedeeltelijke) uitkering wegens arbeidsongeschiktheid;
 - Vele chronische ziekten kennen een fluctuerend verloop. Een vlottere overgang tussen volledige, gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid en werkhervatting moet mogelijk worden gemaakt.

4.1.3.7. Digitalisering van de zorg

CD&V wil...

- Dat (communicatie)technologie steeds ten dienste staat van de patiënt en een integraal onderdeel is van diens zorgtraject. Er moet steeds worden vertrokken vanuit het akkoord van de patiënt om aan gegevensdeling te doen. De privacy moet worden beschermd. De patiënt moet steeds toegang hebben tot zijn gegevens en zoveel mogelijk aan zelfbeheer kunnen doen. We hebben hierbij aandacht voor de digitale kloof. Telegeneeskunde mag ook niet ten koste gaan van de persoonlijke interactie tussen patiënt en zorgverstrekker;
- Werk maken van de veralgemeende uitbouw van het elektronisch patiëntendossier. Zo kunnen naadloze overgangen tussen verschillende zorgvormen en -instellingen ontstaan. Het voorschrijfgedrag inzake geneesmiddelen, klinische onderzoeken en technische prestaties kan worden gerationaliseerd. De administratieve last voor zowel patiënten als zorgverstrekkers wordt beperkt;
- ICT- en internetgebaseerde diensten die de zorg- en welzijnsverlening ondersteunen verder uitbouwen. Fragmentatie moet worden vermeden en transparantie voor de patiënt gegarandeerd. Ook de vandaag reeds bestaande informatiesystemen moeten beter op elkaar worden afgestemd om een meerwaarde voor de zorggebruiker en zorgverstrekkers te betekenen. Op termijn moeten ook datagegevens voor beleidsondersteuning uit de elektronische gegevensstromen en -deling kunnen worden afgeleid. Onze voortrekkersrol in de ontwikkeling van nieuwe technologieën in de gezondheidssector (bv. *Flanders Care*) moet verder worden uitgebouwd.

4.2. Verantwoorde zorg

4.2.1. Uitdagingen

- Het rapport van de Vergrijzingscommissie 2012 verwacht dat de kost van de gezondheidszorg, uitgedrukt in % van het BBP, zal stijgen van 8% in 2011 naar 9,4% in 2030 en 11% in 2060. Het aandeel van de acute zorg hierin zou weliswaar dalen, maar de stijging van het aandeel van de langdurige zorgkost zou groter uitvallen dan de daling van de kost van de acute zorg;
- Het is onwaarschijnlijk dat de economische groei deze groei van de uitgaven voor gezondheidszorg zal kunnen volgen;
- Dit betekent dat we keuzes zullen moeten maken, maatschappelijke keuzes over hoeveel we bereid zijn uit te geven aan gezondheidszorg. Maar ook keuzes over hoe en waaraan de beschikbare middelen te besteden;
- Dit alles voltrekt zich binnen een veranderend institutioneel kader dat instrumenten genereert om aan deze keuzes invulling te geven.

4.2.2. Visie & doelstellingen

- Wanneer middelen schaars zijn, moet elke euro verantwoord worden besteed;
- Betaalbare, kwaliteitsvolle en toegankelijke zorg garanderen voor iedereen is de doelstelling én de uitdaging.

4.2.3. Maatregelen

4.2.3.1. Verzekerde zorg

CD&V wil...

- Dat de verplichte en solidair uit collectieve middelen gefinancierde **ziektekostenverzekering** **blijvend een antwoord** biedt op de objectieve medische zorgnoden. Daarbij waken we er over dat het aandeel van de patiënt niet stijgt;
- De **Vlaamse Sociale Bescherming uitbouwen tot een universele volksverzekering**, met in het hart ervan de Vlaamse zorgverzekering, solidair gefinancierd op basis van draagkracht. De toekenning van rechten moet afhankelijk zijn van een individueel onderzoek van de noden. Hierbij kan een inkomenstoets een factor zijn;
- **In de Vlaamse Sociale Bescherming alle financiële tegemoetkomingen** (incl. deze voor personen met een handicap en de inkomensgerelateerde kinderopvang) **groeperen**, teneinde tot een transparanter, efficiënter en eenvoudiger systeem van sociale bescherming in Vlaanderen te komen. Dit laat ook toe om efficiënte gegevensstromen te organiseren (bv. in het kader van de automatische toekenning van rechten);
- De rol van de **aanvullende private verzekeringen** beperken tot een **aanvullend verzekeringssysteem**: enkel voor 'aanvullende' zorg, niet voor 'basiszorg'. We waken over de solidariteit in de privéverzekeringen: niemand kan worden uitgesloten op basis van leeftijd of gezondheidstoestand. We bakenen zoveel mogelijk wettelijk af welke verschillen in behandeling niet objectief en redelijkerwijze verantwoord kunnen worden.

4.2.3.2. Integratie federale bevoegdheden in het Vlaamse zorgbeleid

CD&V wil...

- Na een overgangsperiode, de **gemeenschappen vrij laten in de invulling van hun bevoegdheden en de besteding van de overgedragen middelen**. In de overgangsperiode wordt een *status quo* gehandhaafd, zowel naar de aard van de maatregel als naar de uitvoering ervan. Wanneer nieuwe regelingen van kracht worden, wordt in de nodige overgangsmaatregelen voorzien. De huidige federale rechten zijn geen verworven minimumrechten;
- Een **inspraak- en adviesrecht garanderen aan alle betrokken actoren**, op basis van een grondige analyse van de reeds bestaande Vlaamse overlegstructuren. Hierbij dient federaal reeds opgebouwde expertise te worden gehonoreerd;
- De **huidige uitvoerders- en uitvoeringsinstanties evalueren**, afhankelijk van de wijze waarop de overgedragen bevoegdheden worden geïntegreerd in het Vlaams welzijns-, gezondheids- en gezinsbeleid. Deze evaluatie heeft onder meer betrekking op kostenefficiëntie, laagdrempeligheid, kwaliteit en transparantie.

4.2.3.3. Doelmatige aanwending van beperkte middelen

CD&V wil...

- Tot overlegde antwoorden komen op de grote uitdagingen in de gezondheidszorg. Een permanent Interfederaal Instituut zal dit overleg waarborgen;
- De **collectieve financiering van de gezondheidszorg niet sneller laten stijgen dan de economische groei**. Met behulp van beheersovereenkomsten houden we het zorgstelsel binnen maatschappelijk en politiek wenselijke bandbreedtes;
- De dienstverlening **versoberen** en richten op **waar ze het hardste nodig** is. Op basis van de bevoegdheidsoverdracht in de 6de staatshervorming, moet worden bekeken welke instrumenten best worden ingezet voor welk welzijns- en zorgaanbod. Zo wordt de Vlaamse overheid bevoegd voor de **dienstencheques**. Met het oog op de toekomstige organisatie en financiering van de (aanvullende) thuishulp moeten de dienstencheques opnieuw worden bekeken;
- Duidelijk kiezen voor een **verschuiving** van prestatiegebonden financiering naar **pathologiegebonden financiering**, gebaseerd op de **patiëntennoden**. Hierbij wordt vertrokken vanuit de kostprijs voor de behandeling van een ziekteproces en multidisciplinaire samenwerking gestimuleerd. Een link kan worden gelegd tussen de vergoeding van zorgverstrekkers en het bereiken van doelstellingen inzake volksgezondheid;
- De **kosten voor gezondheidszorg** verder **verlagen** door maatregelen te nemen die zowel een impact hebben op de prijs (bv. sommige categorieën geneesmiddelen, implantaten en prothesen, medische honoraria, daghospitalisatie) als op het volume (bv. overbehandeling, overcapaciteit, verspilling, oneigenlijk gebruik en misbruiken tegengaan, de hoeveelheid geleverde zorg beter beheersen);
- Streven naar een **correcte prijszetting**. Prijszetting is in de sector zelden of nooit het gevolg van een transparante kostencalculatie. Dit geldt niet alleen voor geneesmiddelen en andere medische verbruiksgoederen (bv. implantaten, rolwagens, prothesen en orthesen), maar ook voor dienstverlening (bv. dagprijs in de instellingen, honoraria). Er moet meer gebruik gemaakt worden van een goed uitgebouwd systeem van kostencalculatie;
- De **prijs** en het **volume** van **geneesmiddelen** en implantaten **drukken** door uitbreiding van de forfaits en de referentiet terugbetaling en striktere, *evidence based*, terugbetalingscriteria;
- Dat in de toekomst **prioritair** wordt tussengekomen voor **bewezen** effectieve zorg (*evidence based*), medisch **noodzakelijke** zorg en **kosteneffectieve** zorg. Op basis van deze oefening kan tevens **minder zorg beter worden terugbetaald**;

- 2007 • De zorg- en welzijnssectoren meer doen inzetten op intersectorale en interdisciplinaire actie en samenwerking.
- 2008 De bevoegdheidsoverdracht maakt een verdere ontschotting tussen welzijns- en gezondheidsectoren mogelijk;
- 2009 • Inzake hulpmiddelenbeleid dwarsverbindingen leggen tussen de sector van personen met een handicap en de
- 2010 ouderenzorg;
- 2011 • **Eén inschalingsinstrument** voor de bepaling van de **nood aan zorg en de zorgzwaarte** uitwerken;
- 2012 • In overleg met de sector werk maken van richtlijnen inzake *good governance*, de aanpak van grensoverschrijdend
- 2013 gedrag, taalbeleid en ICT-ondersteuning;
- 2014 • Inzetten op technologie om de kwaliteit en efficiëntie van zorg en gezondheidszorg te verbeteren. Hierbij maken
- 2015 we gebruik van *Health Technology Assessments* om te evalueren welke toepassingen de meeste zorg- en
- 2016 gezondheidszorgwinsten genereren;
- 2017 • Inkomensafhankelijke tegemoetkomingen verder introduceren;
- 2018 • Komen tot één inkomensdefinitie met verschillende grenzen;
- 2019 • Werken met het principe van **toegangspoorten**: rechtstreeks versus niet rechtstreeks toegankelijke zorg, met
- 2020 inschaling/indicatiestelling als paspoort bij de toegangspoort en de huisarts als sleutelfiguur;
- 2021 • De **patiënt responsabiliseren** en echelonnering motiveren door een betere terugbetaling van de best geplaatste
- 2022 dienstverlener;
- 2023 • Een meer **performant controlesysteem** uitbouwen;
- 2024 • Ziekenfondsen de juiste prikkels en instrumenten geven om de uitgavenverschillen te beheersen die niet door
- 2025 verschillen in zorgbehoeften en gezondheidsrisico's van hun leden te verantwoorden zijn.
- 2026

2027 **4.2.3.4. Kwaliteit als sturingsinstrument van zorg**

2029 **CD&V wil...**

- 2030 • Het gebruik van meetinstrumenten om de kwaliteit van zorg te meten tot een inherent onderdeel van de
- 2031 volledige welzijns- en zorgsector maken;
- 2032 • Het mogelijk maken om de kwaliteit te beoordelen op basis van de *outcome*-resultaten en niet op basis van een
- 2033 evaluatie van de gevolgde procedures;
- 2034 • De nodige initiatieven nemen om voor alle welzijns- en zorgsectoren passende kwaliteitsindicatoren uit te
- 2035 werken. Deze kwaliteitsindicatoren dienen zo snel en zo breed mogelijk te worden geïmplementeerd, teneinde op
- 2036 basis van de resultaten – die zo transparant mogelijk moeten zijn – beleidsprioriteiten te kunnen bepalen (bv. ter
- 2037 vermindering van praktijkvariatie, zinloos medisch handelen tegengaan);
- 2038

2039 **4.2.3.5. Een passend aanbod van voldoende gekwalificeerde zorgverstrekkers**

2040 **garanderen**

2042 **CD&V wil...**

- 2043 • Een **operationeel kadaster van de gezondheidsberoepen** uitwerken om inzicht te krijgen in het aantal artsen, het
- 2044 huidige activiteitsniveau, het aantal natuurlijke afvloeiingen of migraties. Hiertoe moeten onder meer gegevens
- 2045 worden verzameld inzake praktijkregelingen, werklastindicatoren en bepaalde determinanten van medische
- 2046 productiviteit. De planning dient te vertrekken vanuit een duidelijke visie op hoe we onze gezondheidszorg willen
- 2047 organiseren. De contingentering laten we los. We houden vast aan het ingangsexamen om de kwaliteit van de
- 2048 geboden opleiding te vrijwaren en de opleidingskosten beheersbaar te houden;

- Maatregelen nemen om **bepaalde disciplines**, in het bijzonder daar waar er knelpunten zijn (bv. huisartsen, kinderpsychiaters, geriateren), **aantrekkelijker te maken**. Zo willen we aan het Riziv-nummer van knelpuntspecialismen een specifieke extensie voor ziekenhuisartsen toekennen. We herwaarderen bepaalde knelpuntspecialiteiten, niet enkel financieel en niet enkel door de overheid. We zetten in op inspirerende, kwaliteitsvolle stageplaatsen, in het bijzonder in het kader van de klinische knelpuntspecialismen en voor huisartsen. We maken werk van een degelijk wettelijk kader dat rechtszekerheid biedt voor artsen die als zelfstandigen werken in ziekenhuizen. *Last but not least* moet (verder) werk worden gemaakt van de herijking van de intellectuele prestaties. Hiertoe dient het Comité voor de Nomenclatuur te worden geactiveerd. We maken een herlocatie van middelen binnen de nomenclatuur mogelijk door te blijven inzetten op de vermindering van het aantal technische prestaties en onderzoeken in het kader van klinische biologie. Ook de keuze voor meer financiering op basis van pathologie, forfaits, referentiebedragen en de evolutie naar *all-in* financiering, zal een impact hebben op de nomenclatuur;
- Het **beroep van huisarts aantrekkelijker maken** door een herwaardering van de taken van de huisarts als spilfiguur in de eerstelijnszorg en toegangspoort naar meer gespecialiseerde zorg. Zo kan administratieve ondersteuning gefinancierd worden, kunnen huisartsennetwerken ondersteund worden en het elektronisch patiëntendossier globaal uitgebouwd worden;
- Tot functiedifferentiatie vanuit een 'kerntakendebat' rond het werken in de zorg komen. Schaarste op de arbeidsmarkt leidt tot meer werken in de 'grijze zone'. Een actualisering van 'K.B. nr. 78' dringt zich op, waarbij zorgkundigen meer handelingen zouden moeten kunnen stellen;
- Werk maken van een **performant HR-beleid** met aandacht voor instroom, doorstroom en uitstroom, evenals functiedifferentiatie en taakherschikking voor de verschillende beroepsgroepen;
- Bekijken waar de arbeidswetgeving kan worden aangepast met het oog op een hogere inzetbaarheid van zorgverstrekkers;
- Tot gelijk loon voor gelijk werk komen, op basis van het personeelsstatuut in de privésector;
- Alle zorgberoepen, werkzaam in Vlaanderen, die een diploma bezitten van een niet-Nederlandstalige (buitenlandse) universiteit, verplicht een **taalexamen** doen afleggen.

4.2.3.6. Voldoende opvangaanbod garanderen

CD&V wil...

- Aanbieders van zorg stimuleren om toe te treden tot een systeem van een continuüm van zorg;
- De piste van omschakeling van **object-** (instituten) naar **subjectfinanciering** (maar met rechtstreekse financiering van residentiële opvang) verder volgen;
- Nadenken over efficiëntere subsidiemodaliteiten die geen rekening houden met de rechtsvorm van de ontvangende instellingen;
- De **capaciteitsnoden** aanpakken door meer zorgverleners een financiële hefboom te geven (bv. renteloze leningen);
- Meer mogelijkheden creëren voor koppels om samen naar een aangepaste woon-zorgsetting te verhuizen, o.a. in groepen van assistentiewoningen;
- Hierbij vertrekken vanuit een door de lokale besturen op te stellen **zorgstrategisch plan**, waarbij de gemeente aangeeft wat nodig is op het grondgebied, waarbij behoeften en gewenste zorg (van thuiszorg tot de zwaarste residentiële zorg) in kaart worden gebracht en de individuele zorgaanbieders kunnen inspelen op de door de lokale besturen geformuleerde zorgnoden;

- 2092 • **Zorgondernemerschap stimuleren** door de juridische en praktische belemmeringen voor de uitbouw van een
2093 duurzaam zorgondernemerschap op te heffen. Dit vooral door het uitzuiveren van overtollige regelgeving en
2094 ontkokering;
- 2095 • **Commerciële initiatieven de tekorten in het aanbod** van zorg laten **aanvullen**, op voorwaarde dat zij dit doen op
2096 een toegankelijke, kwaliteitsvolle en betaalbare wijze. Dit wil zeggen met respect voor erkenningsnormen,
2097 kwaliteitsnormen, planning en programmatie, met een verbod op het uitsluiten van zorg, met een engagement
2098 voor continuïteit van zorg, onder het toezicht van de overheid en tegen een verantwoorde prijs;
- 2099 • Het **uitbaten** van **rust- en verzorgingscentra niet langer** als een **kerntaak** van het **OCMW** beschouwen. De
2100 kwaliteit en betaalbaarheid van de zorg moet wél door de (lokale) overheid worden gegarandeerd.

2102 **4.2.3.7. Armoede**

2103

2104 **CD&V wil...**

- 2105 • **Zorg toekennen** op basis van de **individuele behoefte** aan zorg. Deze zorgnood of zorgvraag staat los van het
2106 inkomen van mensen. Zorg dient voor iedereen toegankelijk te zijn;
- 2107 • De noodzakelijke **solidariteit handhaven** en blijven zorgen voor een rechtvaardige verdeling en een gelijke
2108 toegang tot kwaliteitsvolle zorg. Visieontwikkeling moet steeds stilstaan bij de vraag hoe structurele oorzaken van
2109 'on-welzijn' en ongezondheid kunnen worden weggenomen;
- 2110 • Onderbescherming aanpakken door mensen **bewust te maken** van de maatschappelijke dienstverlening, van
2111 subsidies en van specifieke voordelen waar zij recht op hebben doch geen gebruik van maken. We zetten in op
2112 (lokale) proactieve dienstverlening;
- 2113 • Voorzieningen scherper richten op beschikbaarheid voor mensen die zich uit eigen middelen geen alternatief
2114 kunnen veroorloven;
- 2115 • **Sociale rechten** waar mogelijk **automatisch** toekennen;
- 2116 • Personen in armoede beter ondersteunen door een optimale samenwerking tussen betrokken ondersteunende
2117 diensten. We streven naar één dossier dat voor iedereen toegankelijk is;
- 2118 • Inzetten op **preventieve gezinsondersteuning**, een belangrijke prioriteit in de strijd tegen armoede;
- 2119 • Ervaringsdeskundigen in armoede inschakelen bij bepaalde welzijns- en gezondheidsvoorzieningen (bv. CAW,
2120 'Huizen van het Kind');
- 2121 • Komen tot één maximumfactuur over alle zorgsectoren (ook in de geestelijke gezondheidszorg) heen in de
2122 thuiszorg.

4.3. Gezinsbeleid

4.3.1. Uitdagingen

- Huishoudens en gezinnen vormen de **bouwstenen van onze maatschappij**. De **manier** waarop ons familiaal leven is georganiseerd, is echter fundamenteel **veranderd**;
- Samenwonen met een partner en geboortes vinden steeds vaker **buiten het kader van een huwelijk** plaats. Een relatie duurt niet langer meer 'tot de dood ons scheidt'. Partnerrelaties worden steeds vaker ontbonden ten gevolge van (echt)scheiding. Het verlaten van het ouderlijke huis is niet langer gekoppeld aan het gaan samenwonen met een partner;
- Hierdoor **stijgt het aantal huishoudens**, terwijl het gemiddeld aantal personen per huishouden daalt. Het traditionele kerngezin – een gehuwd paar met kinderen – wordt steeds vaker vervangen door andere types van huishoudens zoals alleenwonenden, niet-gehuwd samenwonenden (al dan niet met kinderen), eenoudergezinnen, stiefgezinnen en hersamengestelde gezinnen;
- Gelijktijdig veranderen waarden en normen. Ook de rollen die partners opnemen in een relatie veranderen, net als de relaties tussen ouders en kinderen.

4.3.2. Doelstellingen

- **CD&V wil elk duurzaam leefverband** van een of meer volwassenen (incl. alleenstaanden dus), die al dan niet verantwoordelijkheid dragen voor de verzorging en opvoeding van een of meer kinderen, volwaardig **ondersteunen**. En dit ongeacht de (juridische) vorm die dit leefverband aanneemt. Het zijn voor **CD&V** allemaal 'gezinnen';
- We reiken gezinnen instrumenten aan waarmee ze zelf invulling kunnen geven aan het opnemen van zorgtaken en de wijze waarop gezin en werk worden gecombineerd;
- Wanneer de familiale solidariteit niet volstaat, ondersteunen we gezinnen. Dit zowel financieel, materieel als door te voorzien in ondersteunende dienst- en hulpverlening. De geboden ondersteuning is bij voorkeur van tijdelijke aard en biedt positieve stimulansen tot activering en deelname aan de samenleving;
- We voorzien in een juridisch kader dat rechtszekerheid biedt. Dit zowel voor (ex-)partners binnen een huishouden, tussen verschillende generaties, als voor kinderen.

4.3.3. Maatregelen

4.3.3.1. *Gezinnen instrumenten aanreiken om hun zorgtaken op te nemen*

CD&V wil...

- **Gezinsvriendelijke tewerkstelling en arbeidstijden** ondersteunen door thuiswerk, telewerk, schoolbelcontracten, enz. te stimuleren en een gezinsvriendelijke bedrijfscultuur aan te moedigen. Dit met respect voor de organisatorische capaciteit van ondernemingen;
- Bestaande **verlofstelsels** zo veel mogelijk **flexibiliseren**. Deeltijdse en gezamenlijke opname door beide ouders stimuleren we;
- Blijven investeren in de uitbouw van **gezinsondersteunende diensten**: opvang van personen met een zorgbehoefte, gezinszorg en poetshulp. Dat aanbod moet toegankelijk zijn voor iedereen en dus behoeftedekkend zijn;

- Voorzien in voldoende middelen en mogelijkheden voor **kinderopvang**, teneinde de kwaliteit, beschikbaarheid en betaalbaarheid te garanderen:
 - Dit zowel voor baby's, peuters en schoolgaande kinderen als voor de opvang van acuut en chronisch zieke kinderen aan huis;
 - In tijden van schaarste geven we voorrang aan kinderen van mensen die werken of in een opleidingstraject naar werk zitten;
 - Waar mogelijk moet worden samengewerkt met onderwijs, jeugd, cultuur en sport om de inzet van middelen en het activiteitenaanbod op elkaar af te stemmen;
 - Onthaalouders hebben recht op een volwaardig sociaal statuut.

4.3.3.2. *Bestaanszekerheid garanderen*

CD&V wil...

- Ervoor zorgen dat partners, verwanten en zij die een gezamenlijke huishouding voeren, **samen en in solidariteit de lasten van het huishouden** dragen:
 - Voor de toekenning van individuele inkomensvervangende tegemoetkomingen moet rekening worden gehouden met alle bestaansmiddelen en inkomsten van alle personen in het huishouden, het kapitaal waarover de leden van het huishouden samen beschikken, de lasten die op de leden van het huishouden rusten (bv. door handicap), enz.;
 - Wanneer deze inkomsten niet volstaan om boven de Europese armoededrempel te leven, ondersteunt de samenleving.
- Alle **uitkeringen boven het niveau van de Europese armoededrempel** trekken en welvaartsvast maken;
- Streven naar een **gezinsvriendelijke fiscaliteit**. We onderzoeken de haalbaarheid van een '**kindkrediet**': een korf aan uitgaven voor het hele gezin – tot aan een bepaald plafond – die fiscaal in mindering kunnen gebracht worden in de personenbelasting. Verder is de bestaande aftrek voor gezinnen met twee of meer kinderen in de onroerende voorheffing niet op maat van huurders. Dit voordeel kan in de toekomst beter verrekend worden via de personenbelasting. Ook de fiscale stimuli voor grote gezinnen via de verlaagde registratierechten kunnen zo verrekend worden. Op die manier is de uitkomst niet afhankelijk van een momentopname;
- De financiële tussenkomst in de opvoedingskost van kinderen, '**de kinderbijslagen**', **hervormen**:
 - We kiezen voor een vereenvoudigd systeem van kinderbijslag. We houden daarbij niet langer rekening met het socio-professioneel statuut van de ouder (bv. zelfstandige, werkloos, ziek, eenouder). Aangezien elk kind gelijk is, wordt aan elk kind **eenzelfde basiskinderbijslag** toegekend. We differentiëren wel nog o.a. op basis van leeftijd, aangezien de opvoedingskosten niet gelijk zijn doorheen de baby-, kind- en jeugd jaren;
 - Deze basiskinderbijslag zal, rekening houdend met de reële inkomenssituatie van het gezin waarbinnen het kind opgroeit, worden **aangevuld met een sociale toeslag**;
 - We gaan na of de **school- en studietoelagen** kunnen worden **geïntegreerd** in de sociale toeslagen;
 - We waken erover dat deze hervorming geen negatief effect heeft op de strijd tegen kinderarmoede;
 - We pleiten voor het behoud van private diensten als uitvoeringsorganisaties, diensten die dicht bij de burgers staan en op die manier de link vormen tussen gezinnen en overheid;
- Voorzien in een passende tegemoetkoming voor de meerkost die personen met een handicap, ontwikkelingsachterstand of een gebrek aan zelfredzaamheid hebben om volwaardig te kunnen deelnemen aan de samenleving;
- Waar mogelijk **steunmaatregelen automatisch toekennen**;

- 2210 • **Budgetbeheer** tot een onderdeel van het **onderwijscurriculum** maken. Jong geleerd is oud gedaan. Hulp- en
2211 adviesverlening in het kader van schulden dient zo vroeg mogelijk en zo laagdrempelig mogelijk beschikbaar te
2212 zijn;
- 2213 • Iedereen activeren binnen de eigen mogelijkheden. Werk blijft het belangrijkste element in de strijd tegen
2214 armoede:
- 2215 ○ Het participeren aan initiatieven tot herscholing door mensen die een vervangingsinkomen genieten,
2216 moet worden gestimuleerd en niet bestraft worden met schorsing van de uitkering;
 - 2217 ○ Tewerkstellingsbevorderende maatregelen (bv. PWA, Activa, WEP Plus) moeten openstaan voor zowel
2218 werkloze personen als voor andere werkzoekenden zoals arbeidsongeschikte personen of personen met
2219 een handicap;
- 2220 • De **financiële kater** die het **uit elkaar gaan van partners** met zich mee brengt, **temperen**:
- 2221 ○ Er moet een instrument worden ontwikkeld om de onderhoudsuitkering voor de ex-echtgenoot of
2222 partner te berekenen op basis van objectieve en transparante criteria;
 - 2223 ○ De fiscale aftrek voor de onderhoudsuitkering betaald aan de ex-echtgenoot moet worden afgeschaft;
 - 2224 ○ De dienstverlening en werking van de Dienst voor Alimentatievorderingen (DAVO) moet worden
2225 verbeterd. Dit door het verhogen van de inkomensgrenzen voor de toekenning van voorschotten en het
2226 versterken van de invorderingsmechanismen door het toekennen van een voorrecht bij loonbeslag;
 - 2227 ○ We voorzien in een harmonisatie van het echtscheidingspensioen;
- 2228 • Op gemeenteniveau een **verblijfsregister** creëren, zodat een kind dat verblijft bij de ouder bij wie het niet is
2229 gedomicilieerd, toch een aantal lokale sociale rechten (bv. speelpleinwerking, sociaal tarief zwembad) kan
2230 genieten;
- 2231 • Nagaan op welke wijze (gedeeltelijke) **sociale rechten** (bv. sociale lening) kunnen worden toegekend op basis van
2232 de **effectieve zorglast** (bv. vastgelegd in een rechterlijk vonnis of een notariële akte) die door **beide ouders** wordt
2233 gedragen;
- 2234 • Dat wanneer een partner verlof dat niet geldt als een gelijkgestelde periode opneemt, of ingeval van volledige
2235 inactiviteit van een van de partners, de **pensioenrechten** die de andere partner opbouwt, worden **verdeeld**;
- 2236 • De strijd tegen kinderarmoede voorzetten.

2238 **4.3.3.3. Rechtszekerheid bieden aan gezinnen**

2240 **CD&V wil...**

- 2241 • Rechtszekerheid voor **elke duurzame affectieve relatie**, zeker in crisismomenten zoals het verbreken van de
2242 relatie of een overlijden;
- 2243 • Rechtszekerheid voor de **affectieve zorgrelaties die in nieuw samengestelde gezinnen ontstaan** tussen de
2244 kinderen en hun stiefouders;
- 2245 • Rechtszekerheid voor **pleegouders en kinderen**. We zetten in op de kwalitatieve en kwantitatieve uitbouw van de
2246 pleegzorg. We versterken de rechtspositie van de pleegzorgers (bv. hoorrecht). We voorzien in de nodige
2247 begeleiding en ondersteuning van pleegzorgers en kinderen;
- 2248 • Een statuut voor de meemoeder;
- 2249 • Een regeling voor draagmoederschap, waarbij **commercieel draagmoederschap verboden** wordt;
- 2250 • De oprichting van de **familierechtbank**;
- 2251 • Werk maken van een moderner, transparanter en rechtvaardiger **erfrecht**.

4.3.3.4. Bescherming & ondersteuning van kwetsbare personen in het gezin

CD&V wil...

- Dat de **Vlaamse Sociale Bescherming** zorgt voor **financiële ondersteuning van kwetsbare personen in het gezin** en daarmee de financiële toegankelijkheid tot kwalitatieve zorg en de zorg binnen het gezin en het sociaal netwerk faciliteert;
- Krachtig **optreden tegen familiaal geweld**. Dit vanuit een brede interpretatie van het begrip: partnergeweld, kinder- en oudermishandeling, eengerelateerd geweld, *stalking*:
 - Via informatiecampagnes vergroten we de maatschappelijke bewustwording en zorgen we voor een betere bekendmaking van het hulpverleningsaanbod;
 - We investeren in de ontwikkeling van signaaldetectoren om tijdig te kunnen ingrijpen;
 - We voorzien in voldoende crisisopvangplaatsen;
 - De uitvoering van het Nationaal Plan tegen Partnergeweld wordt voortgezet. Er worden duidelijke richtlijnen gegeven over de wijze van samenwerking tussen justitie, politie en hulpdiensten;
- Dat **elk levenloos geboren kind**, ongeacht de zwangerschapsduur, kan worden **geregistreerd en een naam krijgen**, zonder dat hier andere rechtsgevolgen aan gekoppeld worden;
- Bij **(familiale) conflicten bemiddeling meer naar voren schuiven**. Hoe vroeger in hun conflict partijen gebruik maken van bemiddeling, des te groter de kans op slagen. Ouders die uit elkaar gaan, moedigen we aan om een ouderschapsplan op te stellen. Ook de rechter moet een meer bemiddelende rol spelen;
- Investeren in **zorg en ondersteuning bij de opvoeding van kinderen**:
 - Het pakket opvoedingsondersteuning en -hulp kent een continuüm van onderlinge informele en sociale steun, over informatie en voorlichting voor alle ouders, via eenmalige advisering of opvoedhulp bij lichte, dagelijkse opvoedproblemen, tot meer doelgroepgerichte en intensieve hulp bij specifieke opvoedingsproblemen. De organisatie van de lokale Huizen van het Kind zorgt voor een toegankelijk en laagdrempelig aanbod;
 - Een beleidsoverschrijdend actieplan tegen pesten (fysiek, verbaal, digitaal) van en door jongeren dient te worden opgemaakt;
- Ervoor zorgen dat **mensen met een handicap zoveel mogelijk in de samenleving kunnen leven**. Inclusieve participatie moet vanaf het begin van een mensenleven de norm zijn: inclusief onderwijs, inclusieve kinderopvang, algemeen welzijnswerk, gezinszorg;
- **Ouderen** benaderen vanuit hun **capaciteiten**, troeven en potentieel, daarbij ook de beperkingen respecterend;
- Voor iedereen het recht op inspraak, kansen, betrokkenheid, volwaardig burgerschap en emancipatie vrijwaren;

4.3.3.5. Recht van het kind

CD&V wil...

- Dat een **kind het recht heeft om kind te zijn**. Via sensibiliseringsacties vergroten we de tolerantie ten aanzien van kinderen en jongeren. We voorzien voldoende mogelijkheden tot ontplooiing in de vrije tijd, onder meer door optimaal gebruik te maken van de lokale, publieke infrastructuur. Lokale besturen dienen bij het opstellen van ruimtelijke structuurplannen, ruimtelijke uitvoeringsplannen en de toekenning van bouwvergunningen specifiek rekening te houden met ruimte voor kinderen en jongeren;
- Kinderen, op een kind- en jongerenvriendelijke wijze, **meer inspraak geven in juridische procedures** die hen raken. Het hoor- en spreekrecht voor minderjarigen moet uniform worden gemaakt (bv. in het kader van jeugdhulpverlening en de familierechtbank).

4.4. Vrijtijdsbeleid

4.4.1. Uitdagingen

- De **toegenomen diversiteit** in onze samenleving is de belangrijkste maatschappelijke uitdaging voor het toekomstige vrijtijdsbeleid. We hebben nood aan een omslag van een beleid op maat van een vrij homogeen samengestelde Vlaamse bevolking naar een beleid op maat van een meer gekleurd en divers Vlaanderen (bv. qua gezinsvormen). De diversiteit qua maatschappelijke en culturele voorkeuren is eveneens toegenomen, o.a. door verschillen tussen jongere generaties en senioren die tot op hoge leeftijd blijven participeren;
- Uit onderzoek blijkt dat het **huidige vrijtijdsbeleid** een groot deel van de Vlaamse bevolking **niet bereikt**;
- **Traditionele jeugdactiviteiten** zoals jeugdbewegingen (één op tien Vlaamse kinderen is lid), DKO (conservatorium, muziekschool, enz.) en (sport)kampen blijven populair. Nieuwe Vlaamse kinderen vinden echter moeilijk de weg. Het zijn niet altijd financiële drempels die de weg versperren, vaker gaat het om een verschil in interesse, mentaliteit, angst voor het onbekende (bv. een uniform), enz.;
- De **podiumkunstensector** kent in Vlaanderen een enorme bloei en de kwaliteit is hoog. Maar ondanks alle inspanningen van de voorbije tien jaar blijft het publiek voornamelijk bestaan uit hoogopgeleide Vlamingen. Ook al programmeren de cultuurcentra volop wereldmuziek, het diverse publiek volgt niet;
- Slechts 1,5 miljoen van de 6 miljoen Vlamingen is lid van een **sportvereniging**. Nochtans is dit de beste garantie om mensen levenslang aan het sporten en bewegen te krijgen. Ook hier blijven de moeilijk bereikbare doelgroepen al decennia dezelfde: allochtonen, senioren, mensen in armoede en, in mindere mate, vrouwen. Het aanbod aan klassieke sportclubs bereikt onvoldoende de mensen die maar af en toe willen sporten, die niet geïnteresseerd zijn in competitiesport, enz. Tegelijkertijd zit de bestaande **sportinfrastructuur** overvol. In het volgebouwde Vlaanderen is het niet evident om bijkomende sportinfrastructuur te voorzien;
- 270.000 Vlaamse kinderen leven in een gezin dat zich **geen week vakantie** kan veroorloven;
- Een andere grote uitdaging is **duurzaamheid**: hoe kunnen we het nieuwe vrijtijdsbeleid op een duurzame manier organiseren? Op vele vlakken zijn de grenzen van wat mogelijk is bereikt: ruimtelijke ordening, economisch en financieel, grondstoffen bijna uitgeput, mobiliteit, enz.;
- Slotuitdaging is de **digitalisering**: hoe kunnen we rentmeesterschap toepassen in het digitale tijdperk? Zullen we ons digitale erfgoed kunnen overdragen aan de toekomstige generaties?

4.4.2. Visie & doelstellingen

- Het vrijtijdsbeleid moet **meer Vlamingen bereiken**. We moeten de omslag maken naar een subsidiebeleid dat meer vraaggestuurd is dan vandaag. Er is ook nood aan meer maatwerk en meer ruimte voor *bottom-up* initiatieven;
- Er moet, letterlijk, **ruimte** zijn **voor verenigingen** in onze samenleving;
- We willen mensen meer individueel ondersteunen met een aanbod op maat. Ons doel is om sport terug te geven aan de sporter, cultuur aan de cultuurliefhebber, enz.

4.4.3. Maatregelen

CD&V wil...

- **Duidelijke afspraken** tussen Vlaanderen, de provincies, de steden en de gemeenten over wie wat ondersteunt. De autonomie voor de steden moet uitgebreid worden zodat zij een volwaardig kunst-, cultuur- en erfgoedbeleid kunnen voeren;
- Een **nieuwe rol voor de provincies** in het stimuleren van gemeenten tot samenwerking inzake vrijetijdsbeleid;
- Een **gedifferentieerd subsidiebeleid** waar de Vlaamse overheid eerder de algemene standaarden bepaalt en de concrete invulling ervan overlaat aan het lokale niveau. Zo kan Vlaanderen bv. bepalen dat elke gemeente een bibliotheek moet hebben. Maar hoe die bibliotheek er dan precies uitziet, is aan de steden en gemeenten om in te vullen;
- Een **grondige Europese benchmarking** om onze beleidsinstrumenten te optimaliseren;
- Een **'verfondsing'** als oplossing in de **kunstensector**. De sector wordt zo medeactor in het ondersteuningsbeleid en vormen van privaat-publieke samenwerking worden makkelijker. Het laat toe om kunstenaars die een project willen realiseren op maat te helpen. In de film- en letterensector (waar de fondsen VAF en VFL goed functioneren) is de diversiteit onder de kunstenaars immers al groter dan in de podiumkunsten. De individuele begeleiding van kunstenaars helpt om drempels te slopen. Succesvolle allochtone cineasten en schrijvers fungeren als rolmodellen en voortrekkers;
- **Creatieve verhuurkantoren** oprichten **in de steden**, naar analogie met de sociale verhuurkantoren. Leegstaande fabrieksruimten, kerken, enz. kunnen worden verhuurd als atelierruimte aan wie creatief bezig wil zijn, zowel voor professionele als voor amateurkunstenaars. Op die manier geven we leegstaande gebouwen tijdelijk een zinvolle bestemming. Dergelijke flexibele werkplekken kunnen uitgroeien tot broeihaarden van jonge creatievelingen;
- **Voldoende ruimte voor activiteiten** van georganiseerde verenigingen, van informele clubs en voor bijeenkomsten. Dit is een belangrijke opdracht voor lokale besturen nu de parochiale accommodatie onder druk staat;
- De **UiTpas veralgemenen**.
- **Sporters meer individueel ondersteunen** en een **sportaanbod** dat beantwoordt aan de sportbehoeften van alle Vlamingen op poten zetten, in het bijzonder qua infrastructuur. Zeker in het topsportbeleid moet men vertrekken vanuit de behoeften van de atleten inzake ondersteuning en omkadering en niet langer vanuit de plannen van de sportfederaties;
- **Meer aandacht voor diversiteit** in onze publieke ruimte. Bij de herbestemming van de vele leegstaande kerkelijke gebouwen moet in samenspraak met het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur gezocht worden naar culturele en maatschappelijk waardevolle projecten;
- Een verdere **verduurzaming van de toeristische sector**, zowel op het vlak van leefmilieu (o.a. CO2-uitstoot hotelindustrie en vliegtuigmaatschappijen) als op het vlak van het cultureel en ecologisch erfgoed.

Hoofdstuk 5. Samenleven & Overheid

5.1. Justitie

5.1.1. Uitdagingen, visie & doelstellingen

- Binnen een democratische staat neemt de rechtstaat een belangrijke rol in. 'Rechtstaat' en 'democratie' gaan hand in hand. Het spreekt dan ook voor zich dat de rol van het recht van groot belang is. Net daarom moeten we er voorzichtig mee omspringen. Wie te pas (maar vooral te onpas) morrelt aan het recht, vermindert de kwaliteit ervan;
- Het recht ordent de samenleving, moet aan de burgers rechtszekerheid bieden, maar ook een instrument voor solidariteit tussen mensen en gemeenschappen zijn. Het recht maakt het mogelijk dat mensen leven, leren, werken en ondernemen. Op die wijze biedt het recht waarborgen voor burgers, ondernemingen en de samenleving als geheel en draagt het zorg voor hen die het moeilijk hebben. Het wetgevend werk moet ten dienste van die functie staan;
- We hebben dan ook nood aan een stabiel en evenwichtig recht. Wijzigingen mogen nooit het gevolg zijn van de actualiteit van elke dag, maar moeten zijn ingegeven door gewijzigde noden van de samenleving. Het recht moet zorgen voor rechtvaardigheid, maar eveneens vertrouwen wekken bij burgers en ondernemingen. Dit vereist coherente en kwaliteitsvolle regelgeving;
- Het belang van een performant justitieel apparaat kan niet onderschat worden. Justitie kan enkel performant zijn wanneer het zich kan focussen op haar kerntaken. Conflicten voorkomen of beheersen zonder noodzakelijk naar de rechtbank te stappen, kan hierin helpen. Het spreekt echter voor zich dat niet alle problemen buiten justitie om kunnen opgelost worden. Het recht moet dan ook toegankelijk moet zijn voor alle burgers en ondernemingen, zodat wie naar de rechtbank móet er ook terecht kan;
- Tenslotte is ook een grondige hervorming van het gerechtelijk landschap en justitie in het algemeen noodzakelijk. Op die manier wil **CD&V** er voor zorgen dat elke zaak binnen een redelijke termijn behandeld wordt, een uitspraak krijgt en wordt opgevolgd.

5.1.2. Maatregelen

5.1.2.1. *Solidariteit & verantwoordelijkheid in het recht*

A. Solidariteit & verantwoordelijkheid in het erfrecht

CD&V wil...

- In het **erfrecht** een **nieuw en billijk evenwicht** tot stand brengen tussen de beschikkingsvrijheid van de erflater enerzijds en een dwingende regeling ingegeven door de familiale solidariteit, het algemeen belang en de bescherming van de rechten van derden en kwetsbare personen anderzijds;
- Dat de **beschikkingsvrijheid** toelaat zelf te oordelen wat aan wie toekomt na overlijden. Zo kan een regeling getroffen worden die aangepast is aan de individuele, concrete omstandigheden van de erflater (bv. affectie voor zorg- en stiefkinderen, de echtgenoot of partner, in functie van hun noden en beperkingen, enz.);

- 2410 • Een **dwingende regeling** die toelaat om familiale ruzies te beperken door te waken over de **gelijkheid** tussen de
- 2411 **erfgenamen**. Hierdoor blijft ook de familiale solidariteit behouden, voorkomen we dat druk wordt uitgeoefend op
- 2412 personen die verkeren in een kwetsbare positie en bieden we bescherming aan de langstlevende partner;
- 2413 • De **dwingende erfrechtelijke reserve**⁵ **behouden**, zowel voor de kinderen als voor de langstlevende echtgenoot.
- 2414 De reserve ten gunste van de kinderen voorkomt veel erfenisruzies en beperkt de druk die kan gezet worden op
- 2415 de erflater om een regeling te treffen ten gunste van een van de erfgeërechtigden. De reserve ten gunste van de
- 2416 langstlevende echtgenoot heeft geleid tot een daling van het aantal regelingen bij huwelijkscontract;
- 2417 • Nadenken over een **uitbreiding van de dwingende erfrechtelijke reserve naar wettelijke en feitelijke**
- 2418 **samenwoners**. De leidraad daarbij is dat het genot van sociale voordelen als samenwoner gepaard moet gaan
- 2419 met verantwoordelijkheid in de interne solidariteit;
- 2420 • Dat de beschikkingsvrijheid niet ten koste gaat van de verantwoordelijkheden tegenover ouders of kinderen. De
- 2421 lasten mogen niet doorgeschoven worden naar de samenleving. De familiale solidariteit primeert;
- 2422 • De **beschikkingsvrijheid verruimen** zodat rekening kan worden gehouden met de behoeften van nieuwe
- 2423 gezinsvormen. De reserve voor de kinderen kan eenvoudig en duidelijk worden beperkt tot de helft van de
- 2424 nalatenschap in alle gevallen. De hierdoor toegenomen beschikkingsvrijheid kan er o.m. voor zorgen dat zorg- en
- 2425 stiefkinderen net als de eigen kinderen behandeld worden of dat een grootouder de kans krijgt om de
- 2426 kleinkinderen te bevoordelen;
- 2427 • De vaststelling van de successierechten volgens dezelfde principes laten verlopen. Ook deze moeten aangepast
- 2428 worden aan nieuwe samenlevingsvormen, met behoud van de familiale solidariteit. Vermogen moet sneller
- 2429 economische aanwendbaar zijn voor de volgende generatie. **CD&V** pleit in het bijzonder voor het gelijkschakelen
- 2430 van de categorie 'rechte lijn' in schenking- en successierechten.

2431

2432 **B. Solidariteit & verantwoordelijkheid in het huwelijksvermogensrecht**

2433

2434 **CD&V wil...**

- 2435 • Dat een **huwelijkscontract** meer is dan een louter bepalen van de vermogensrechtelijke gevolgen van
- 2436 echtscheiding of overlijden. In het huwelijkscontract moet ook aan de **solidariteit** bij eventuele beëindiging van
- 2437 de relatie vorm gegeven worden;
- 2438 • Dat bij **afwezigheid van een huwelijkscontract**, de **wet bepaalt** hoe aan de **solidariteit** bij de beëindiging van het
- 2439 huwelijk vorm wordt gegeven. Dit gebeurt in de vorm van een forfaitaire schadevergoeding die door de rechter
- 2440 kan worden toegekend, onverminderd eventueel onderhoudsgeld.

2441

2442 **5.1.2.2. Conflictbeheersing buiten justitie versterken**

2443

2444 **CD&V wil...**

- 2445 • Conflicten voorkomen en beheersen zonder dat *per se* naar de rechtbank gestapt wordt. Dit is een eerste stap
- 2446 richting een **meer performante justitie**, maar vereist verantwoordelijkheidszin van de burger om zelf, zonder een
- 2447 beroep te doen op justitie, tot een oplossing van een conflict te komen. **CD&V** wil daarom meer inzetten op
- 2448 **arbitrage en bemiddeling**;

⁵ Het gedeelte van de erfenis waar men niet vrij kan over beschikken en voorbehouden is aan de kinderen en de langstlevende echtgenoot. Men kan hen dus niet onterven. Enkel de rest (het zgn. 'beschikbare deel') kan vrij vererfd worden.

- De **rechter een meer bemiddelende rol** laten spelen, in het bijzonder om conflicten te ontmijnen tussen leden van eenzelfde gezin of familie, tussen burens, in overlastsituaties etc. Ook het Openbaar Ministerie kan een grotere rol spelen om de escalatie van conflicten te vermijden;
- In strafzaken, via de justitiehuizen, meer inzetten op alternatieve vormen van conflictafhandeling. **Strafbemiddeling** kan een alternatief zijn voor gerechtelijke afhandeling, ook bij zwaardere feiten.

5.1.2.3. Toegankelijkheid van recht & justitie waarborgen

CD&V wil...

- Het **recht toegankelijker** maken voor burgers en ondernemingen, zodat wie naar de rechtbank *moet* er ook terecht *kan*. Het spreekt immers voor zich dat niet alle conflicten of problemen buiten justitie om kunnen opgelost worden;
- De **rechtsbijstandsverzekering stimuleren en veralgemenen**, zonder dat een verplichting tot het sluiten van een rechtsbijstandsverzekering wordt ingevoerd. Dit moet leiden tot een daling van de kostprijs van de tweedelijns juridische bijstand, een betere toegang tot de rechter garanderen en onderhandelingen stimuleren;
- De werking van de tweedelijns juridische bijstand (het zgn. **pro deo-systeem**) **hervormen**, zodat het toegankelijk, sociaal en betaalbaar wordt, misbruiken worden voorkomen en advocaten een duidelijke, eerlijke en billijke vergoeding voor hun geleverde prestaties ontvangen. Bij de toekenning van tweedelijns juridische bijstand moet rekening worden gehouden met het financiële draagvlak van de betrokkene en niet enkel met diens inkomsten. Voorts moeten misbruiken worden voorkomen door een grotere responsabilisering van de bevolking. De bevoegde overheid moet een percentage kunnen bepalen dat de betrokkene zelf dient te betalen als een soort remgeld. De diensten die aangeboden worden door een advocaat in het kader van de tweedelijns juridische bijstand moeten meer gedifferentieerd worden. Tot slot moet de vrije keuze van advocaat niet eindeloos zijn. Een persoon die geniet van tweedelijns juridische bijstand moet het recht hebben om één maal een tweede mening van een andere advocaat te vragen;
- Dat overheid en advocatuur **voldoende middelen** inzetten om het **recht op een advocaat** van elke verdachte van een misdrijf waarvoor men onder voorlopige hechtenis kan geplaatst worden in alle omstandigheden te waarborgen. België is hier ook toe verplicht na een veroordeling door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. De huidige toegekende middelen zijn echter ontoereikend. De betaalbaarheid van het systeem moet voor ogen worden gehouden. Bestaande regelingen in onze buurlanden kunnen daarbij een bron van inspiratie zijn.

5.1.2.4. Zorg voor kwetsbaren

A. Zorg voor geïnterneerden⁶

CD&V wil...

- De **klemtoon bij internering** leggen op de **zorg voor de persoon**. Dit vereist dat, eens de internering is uitgesproken, een zorgtraject op maat van de geïnterneerde wordt uitgewerkt;

⁶ Personen die zowel op het ogenblik van strafrechtelijke feiten als bij de beoordeling door de rechter lijden aan een geestesstoornis die het oordeelsvermogen of de controle over de eigen daden aantast(te), worden geïnterneerd.

- 2487 • Dat internering in theorie en in praktijk een **maatregel van onbepaalde duur** wordt – geen eeuwigdurende
- 2488 maatregel – tot de betrokkene ‘genezen’ is of ‘terug in staat om te functioneren in de maatschappij’. Aan
- 2489 personen van wie de geestestoestand onomkeerbaar is, moeten we de zorg bieden die ze als mens verdienen;
- 2490 • Dat geïnterneerden in **gespecialiseerde instellingen** opgesloten worden en daar de **nodige zorg** krijgen. Het kan
- 2491 niet dat zij, zonder behandeling en zonder toekomstperspectief, in gewone gevangenissen worden opgesloten.
- 2492 Plaatsgebrek in de reguliere zorg en instellingen voor sociaal verweer mag geen excuus zijn. België moet zich hier
- 2493 in regel stellen met de uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens;
- 2494 • Het **wettelijk kader** en de **opvangcapaciteit voor geïnterneerden** dringend aanpakken. Ook de nodige
- 2495 budgettaire middelen moeten worden voorzien. De zorg voor deze specifieke groep van geesteszieken mag niet
- 2496 stiefmoederlijk behandeld worden;
- 2497 • **Voldoende aandacht** besteden aan **forensische expertise** om onderzoeks- en vonnisgerechten te adviseren over
- 2498 de toerekeningsvatbaarheid van personen met een geestesstoornis die misdrijven hebben gepleegd. De verloning
- 2499 van gerechtsdeskundigen moet hoger, zodat zij, in betere omstandigheden, kwaliteitsvol werk kunnen afleveren.
- 2500 Daarnaast vereist dit het invoeren van klinische observatiecentra waar de personen met een geestesstoornis
- 2501 gedurende een zekere periode geobserveerd kunnen worden;
- 2502 • **Aandacht voor nuancering** ten aanzien van **ontoerekeningsvatbaarheid**. Een geestesstoornis is zelden zwart-wit;
- 2503 • Naast de voorziene bouw van twee forensische psychiatrische centra, verder investeren in dergelijke centra,
- 2504 zodat het aantal bedden voor de zorg van geïnterneerden fors wordt opgetrokken. Hetzelfde geldt voor de
- 2505 verdere uitbouw van een gespecialiseerd personeelsbestand en het voorzien van adequate werkingsmiddelen.
- 2506

2507 B. Zorg voor jongeren

2508

2509 CD&V wil...

- 2510 • Een **gedifferentieerd aanbod** uitwerken dat een **geïndividualiseerd antwoord** op elke overtreding of misdrijf
- 2511 mogelijk maakt. Het aanbod moet kaderen binnen een brede, integrale aanpak van jeugddelinquentie en zijn
- 2512 oorzaken. Het aanbod dient wetenschappelijk geëvalueerd en bijgestuurd te worden;
- 2513 • Minderjarigen die een misdrijf hebben gepleegd **in de tijd beperkte maatregelen** opleggen die rekening houden
- 2514 met de ernst van de feiten en de maturiteit van de minderjarigen. De proportionaliteit tussen het misdrijf en de
- 2515 maatregel moet behouden blijven;
- 2516 • Dat elke opgelegde maatregel(s) tot **doel** heeft de minderjarige en zijn opvoedingsverantwoordelijken
- 2517 **verantwoordelijkheid te doen opnemen** voor het gedrag. Daarnaast moeten de maatregelen **re-integratie** van de
- 2518 minderjarige bevorderen;
- 2519 • Dat de **eerste maatregel** die overwogen wordt die maatregel is die op een constructieve manier en met inspraak
- 2520 van de betrokkenen het **herstel** beoogt van de maatschappelijke schade en de **schade** van het slachtoffer;
- 2521 • Dat alle overheden de nodige middelen inzetten om het strafrechtelijk onderzoek tijdig af te ronden, de
- 2522 procedure te versnellen en de opgelegde maatregel zo snel mogelijk uit te voeren. Dit aangezien de effectiviteit
- 2523 van de opgelegde maatregel wordt verhoogd door de snelheid waarmee ze wordt opgelegd en uitgevoerd;
- 2524 • Dat de opgelegde maatregel duidelijk te onderscheiden is van elke maatregel die een reactie is op de
- 2525 problematische leefsituatie waarin de jongere verkeert. De vorderingsgrond op basis van een als misdrijf
- 2526 omschreven feit en een problematische leefsituatie blijft verschillend. Onder strikte voorwaarden en op een wijze
- 2527 die voor de minderjarige duidelijk is, worden bruggen gecreëerd tussen beide procedures;
- 2528 • De **maatregel tot opsluiting** in een gesloten residentiële voorziening, zoals de open of gesloten afdelingen van de
- 2529 gemeenschapsinstellingen, **enkel** opleggen **indien** dit voor de veiligheid van de maatschappij of de minderjarige
- 2530 **noodzakelijk** is. De jeugdrechter is gehouden tot een bijzondere motiveringsplicht;

- De **strafrechtelijke bekwaamheid** op 18 jaar en de uithandengeving vanaf 16 jaar behouden. Aan jongvolwassenen tussen 18 jaar en 23 jaar die een misdrijf plegen, kan de rechtbank, in bijzondere omstandigheden, een maatregel uit het jeugdsanctierecht opleggen. Hiertoe wordt een bijzonder strafrecht voor uit handen gegeven jongeren en jongvolwassenen uitgewerkt. De benedengrens van 12 jaar voor het jeugdsanctierecht stemt overeen met de internationale richtlijnen en blijft behouden;
- De minderjarige met een psychiatrische problematiek **recht** geven **op een behandeling** en op opname in een psychiatrische voorziening indien dit noodzakelijk is;
- **Jongeren dezelfde rechtswaarborgen als volwassenen** geven tijdens het **strafonderzoek**. De kwetsbaarheid van jongeren vraagt bijzondere aandacht voor hun rechtsbescherming. Het niveau van rechtsbescherming wordt aangepast aan de mate waarin de minderjarige van zijn vrijheid wordt beroofd.

5.1.2.5. *Het recht moet waarborgen & rechtszekerheid bieden*

CD&V wil...

- Een **strikte toepassing** van **procedureregels**. Zij dienen immers om de burger gemoedsrust en rechtszekerheid te schenken. Ook al heeft dit soms ongewenste gevolgen, toch dragen een correcte toepassing en handhaving van procedureregels ertoe bij dat elkeen er kan van uitgaan dat zijn rechten gewaarborgd worden en hij niet willekeurig behandeld wordt. De correcte toepassing van procedureregels is een taak van alle actoren binnen justitie en vereist duidelijke regels;
- De burger zekerheid verschaffen over een uitspraak in zijn zaak **binnen een redelijke termijn**. Een snellere doorlooptijd is dan ook van belang. De organisatie van justitie moet o.a. in functie van deze doelstelling staan;
- Het **recht op duurzame wijze** hanteren en wijzigen zodat het zijn prioritaire taken van rechtszekerheid en solidariteit vervult. Het recht heeft niet tot doel alles tot in de kleinste details te regelen, noch om in te spelen op elke tendens of wrevel in de maatschappij. **CD&V** pleit ervoor af te stappen van loutere symboolwetgeving en van fragmentarische ingrepen die de coherentie van het recht als geheel aantasten.

5.1.2.6. *Hervorming van het strafrecht*

CD&V wil...

- De oprichting van een multidisciplinair samengestelde commissie 'strafrecht' om te werken aan **een nieuw strafwetboek**. Het vernieuwde strafwetboek moet o.m. nieuwe criminaliteitsfenomenen incorporeren en verouderde bepalingen en concepten laten vallen. Voor **CD&V** is dit een absolute prioriteit;
- Een **herijking van de actuele sancties**, zodat enerzijds de verhouding in strafmaat tussen verschillende misdrijven correcter wordt en anderzijds niet alle misdrijven gecorrectionaliseerd of gecontraventionaliseerd moeten worden met toepassing van verzachtende omstandigheden;
- Een **evaluatie** van de vele, vaak door steekvlampolitiek en symboolwetgeving ingegeven, **strafverzwarende omstandigheden** die ertoe leiden dat het basismisdrijf bijna niet meer moet worden toegepast en men tot bijzonder hoge theoretische straffen komt;
- Door deze hervorming en herijking van het strafrecht de **rechtszekerheid voor de partijen in een strafproces** verbeteren. Zonder dat dit mag leiden tot een automatische straftoemeting, moeten de partijen in de toekomst een beter zicht krijgen op een beperkte vork van sancties die het gevolg zijn van een misdrijf.

5.1.2.7. Een duidelijke rol voor de partijen in het strafproces

CD&V wil...

- De **rol van elke partij in het strafproces duidelijker** stellen. De huidige mogelijkheden van het slachtoffer dienen niet te worden ingeperkt, maar kunnen evenmin worden uitgebreid. Enkel het Openbaar Ministerie is de behoeeder van het algemeen belang en treedt op om de objectieve overtreding van een strafrechtelijk feit te laten vaststellen. Het slachtoffer kan, door middel van de burgerlijke vordering binnen of naast het strafproces, de geleden schade laten vergoeden;
- Dat de **straf of strafvordering door het Openbaar Ministerie** op een maatschappelijk objectieve wijze gevorderd wordt. Het slachtoffer dient zich niet te kunnen uitspreken over de strafmaat;
- In het kader van de **strafuitvoering** het slachtoffer **informer**en, een beperkte **inzage** geven in het dossier en de mogelijkheid geven zijn **visie uiteen te zetten**. Aan het slachtoffer mag echter geen grotere rol gegeven worden bij het beslissen over maatregelen of mogelijkheden inzake strafuitvoering.

5.1.2.8. Naar een coherent & doelmatig strafrechtelijk beleid

CD&V wil...

- Een **langetermijnbeleid** op het gebied van **opsporing, vervolging, straf en strafuitvoering**. Het strafrechtelijk beleid mag niet om de haverklap wijzigen. Dit maakt het onmogelijk vooruitgang te boeken richting een performante justitie. We willen duidelijke doelstellingen in functie waarvan we nadien beslissingen nemen;
- **Re-integratie en recidivebeperking tot einddoel van alle straffen** maken. Een gevangenisstraf is hier niet altijd voor geschikt en behoort de laatste oplossing te zijn. Daarom moeten we kiezen voor een grotere diversificatie van straffen zodat de rechter voldoende alternatieven heeft. Daarnaast moet het huidige gamma aan alternatieve straffen (bv. elektronisch toezicht, werkstraf) worden versterkt;
- De overheid niet enkel doen investeren in capaciteit, maar ook in **justitiehuizen, psychosociale diensten, begeleiding** e.d.;
- Meer aandacht besteden aan **wetenschappelijk onderzoek** ten gunste van het strafrechtelijk beleid. Ook **effectmeting** van de genomen beslissingen is noodzakelijk om bij te sturen;
- **Justitiehuizen** voldoende middelen geven om hun taken naar behoren uit te oefenen. Zij moeten de doelstellingen van hulpverlening en strafuitvoering beter op elkaar afstemmen, in het voordeel van het slachtoffer en met het oog op het bevorderen van de re-integratie van de dader. Een duidelijk onderscheid moet worden gemaakt tussen de taken van hulpverlening enerzijds en de opvolging, controle en rapportering in het kader van de strafuitvoering anderzijds. De hulpverlening mag niet uit het oog worden verloren, in het bijzonder niet ten aanzien van het slachtoffer. De expertise inzake diagnostiek en risicotaxatie bij de justitiehuizen moet worden uitgebouwd.

5.1.2.9. Een hervorming van het gerechtelijk landschap & justitie

A. Naar een performante justitie

CD&V wil...

- Een meer **performant justitieel apparaat**. Dit doen we enerzijds door een aantal hervormingen en anderzijds door justitie zich te laten focussen op haar kerntaken. Dit vereist de medewerking en verantwoordelijkheidszin van alle actoren binnen justitie;

- 2616 • De **werklastmeting** in de verschillende hoven en rechtbanken **versneld uitvoeren**. Aan de hand van objectieve
2617 cijfers die aangeven hoeveel rechters elke rechtbank nodig heeft om optimaal te kunnen werken, worden nieuwe
2618 benoemingen gedaan. Zo zullen enkel nog magistraten benoemd worden in functie van de daadwerkelijke
2619 personeelsbehoefte;
- 2620 • Het opgestarte proces voor de **informatisering** van Justitie **versneld uitvoeren**. Een geslaagde informatisering
2621 zorgt voor meer efficiëntie in de organisatie, meer transparantie en een betere dienstverlening. De
2622 informatisering biedt ook kansen op een meer gebruiksvriendelijke en efficiënte procesvoering;
- 2623 • Een **hervorming** van de **Raad van State** zodat in administratieve procedures een correctere afweging kan worden
2624 gemaakt tussen particulier en algemeen belang.

2625

2626 **B. Hervorming van het gerechtelijk landschap**

2627

2628 **CD&V wil...**

- 2629 • Het **beheer van de administratie en rechten, en de dienstverlening beter organiseren**. Justitie moet daarvoor
2630 de nodige middelen krijgen. Deze moeten op verantwoorde wijze worden aangewend. **CD&V** wil een evolutie
2631 naar een verantwoordelijke, moderne organisatie. Justitie moet worden beheerd door degelijk opgeleide
2632 managers die verantwoording afleggen over de besteding van de middelen, overeenkomstig een financieel
2633 meerjarenplan. Dit geldt voor alle overheidsinstellingen binnen Justitie.
- 2634 • Dat de hertekening van het gerechtelijk landschap leidt tot meer kwaliteit, effectiviteit, efficiëntie en flexibiliteit.
2635 Meer management, specialisatie, mobiliteit, samenwerking, kwaliteitszorg en responsabilisering, met voldoende
2636 garanties voor de jurisdictionele specificiteit van de onderscheiden rechtscolleges en parketten en de
2637 toegankelijkheid en nabijheid voor de rechtszoekende zijn aan de orde;
- 2638 • Een gespecialiseerde behandeling op het vlak van administratief recht, sport, milieu. Tevens moet binnen de
2639 rechterlijke macht een marktregulator gecreëerd worden voor problematieken rond energie, financiën, ICT en
2640 mededinging. Een versnippering van het recht moet voorkomen worden en de algemene rechtswaarborgen ten
2641 aanzien van elke burger, ondernemer etc. moeten gewaarborgd blijven.

5.2. Veiligheid

5.2.1. Uitdagingen, visie & doelstellingen

- We leven in een open samenleving. Niet alleen binnen een Europese context, maar ook op wereldniveau zijn grenzen steeds meer virtueel. Die openheid heeft ook gevolgen voor onze veiligheid. Mensen kunnen zich pas echt ontplooiën en kansen grijpen in een veilige omgeving. Het garanderen van de veiligheid van de burgers is een kerntaak van de overheid. Een veilige leefomgeving scheppen is echter *niet alleen* een taak van de overheid. Veiligheid is een gedeelde verantwoordelijkheid waar ook de burger zijn steentje aan kan bijdragen;
- Een goed veiligheidsbeleid is niet alleen reactief en repressief, maar ook preventief. Om tot een gedegen veiligheidsbeleid te komen, moet gekozen worden voor een ketengerichte aanpak, waarbij het voorkomen van onveiligheid, maar ook het adequaat reageren wanneer zich een probleem daadwerkelijk stelt, centraal staan. Nabijheid van politie- en hulpdiensten en een veiligheidsbeleid dicht bij de mensen zijn noodzakelijk.

5.2.2. Maatregelen

5.2.2.1. Integrale veiligheidsketen

CD&V wil...

- Tot een **integrale veiligheidsketen** komen door samenwerking van alle actoren, over alle bestuursniveaus heen. **Preventie** moet daarbij het **uitgangspunt** zijn. Projecten van sociale ontwikkeling, welzijnswerk, drugpreventie en ruimtelijke ordening kunnen bijdragen aan een integraal veiligheidsbeleid;
- **Openheid en medewerking** van alle betrokkenen. Dit is een vereiste om tot een integrale veiligheidsketen te komen. De politieman of -vrouw moet ook denken aan sociale ontwikkelingsprojecten, terwijl de welzijnswerker ook aandacht moet hebben voor signalen die kunnen wijzen op criminogene factoren;
- Naast preventie voldoende mensen en middelen inzetten voor het **vaststellen, opsporen en onderzoeken** van misdrijven en daders;
- Een gedegen **strafuitvoering**, zodat wie de wet overtreedt ook daadwerkelijk gestraft wordt en men tot een lik-op-stuk-beleid kan komen.

5.2.2.2. Sterke & nabije veiligheidsdiensten

CD&V wil...

- Een **veiligheidsbeleid dicht bij de mensen**. De rol van de wijkpolitie moet worden versterkt met het oog op conflictpreventie. Het uitgangspunt is de 'nabijheidspolitie' (*community oriented policing*). We schakelen meer wijkagenten in en verminderen verder hun administratieve taken. Zo herwaarderen we de wijkwerking binnen het politionele takenpakket, bij de opmaak van de lokale veiligheidsplannen en in de vorming;
- Initiatieven zoals **buurtinformatienetwerken**, **winkelinformatienetwerken** en andere 'antennes' van lokale coördinatie, **aanmoedigen** en sterker laten **begeleiden** door de lokale politie;
- Volop **inzetten** op de **lokale politie en de lokale leefgemeenschap** om tot echte *community oriented policing* te komen. Linken kunnen worden ontwikkeld tussen politie en zelfstandigen, ondernemingen, scholen (bv. m.b.t. geweld op school en in de buurt ervan), wijkverenigingen, enz. Vrijwillige protocolakkoorden tussen politie en buurt zijn slechts één mogelijkheid in een heel gamma;

- Politiediensten een **flexibel kader geven dat technische evoluties toelaat** in het vaststellen en opsporen van criminaliteit. Nieuwe ontwikkelingen op het vlak van bv. camerabewaking moeten sneller en binnen een rechtszeker kader kunnen worden ingezet;
- Dat politiediensten voldoende aandacht hebben voor **slachtofferbejegening en klantvriendelijkheid**, zodat wie het slachtoffer wordt van een misdrijf op een adequate manier wordt onthaald en bijgestaan. Het kan het respect t.a.v. de politie enkel ten goede komen;
- Het pakket **administratieve** en andere **taken** die weinig of niets te maken hebben met de kerntaken van de politie **verminderen** zodat de politiediensten kunnen ingezet worden daar waar ze nodig zijn en hun kerntaken liggen;
- **Oneigenlijke politietaken laten uitvoeren door andere, publieke of private, veiligheidsdiensten**. We maken een betere samenwerking mogelijk tussen politie en andere overheidsdiensten, in het bijzonder diegene welke belast zijn met taken van zekerheid, veiligheid en bescherming (bv. op het openbaar vervoer). Mits een correcte democratische controle op de uitvoering van hun taken (bv. door het Comité P), kunnen ook private veiligheidsdiensten bepaalde taken van de politie overnemen. Hiervoor moet steeds een overeenkomst worden gesloten met de politiediensten die het toezicht uitoefenen op de uitvoering van die taken;
- **Grote commerciële evenementen** die een beroep doen op de politiediensten voor het garanderen van de veiligheid, verkeersgeleiding e.d. gedeeltelijk laten bijdragen in de kosten van deze veiligheidshandhaving. Dit mag er echter niet toe leiden dat organisatoren ontmoedigd worden om nog evenementen die mensen verbinden op touw te zetten. Het slechts gedeeltelijk doorrekenen van de publieke veiligheidskosten of het verminderen van allerlei specifieke taken door het bestuur kunnen daartoe bijdragen.

5.2.2.3. Een alert lokaal bestuur

CD&V wil...

- Lokale besturen voldoende instrumenten in handen geven om een verstandig veiligheidsbeleid te kunnen voeren. De Wet op de **Gemeentelijke Administratieve Sancties (GAS-wet)** biedt de mogelijkheid om een veiligheidsbeleid op maat van de gemeente uit te werken en een adequaat lik-op-stuk-beleid tegen overlast te voeren:
 - GAS worden best gebruikt tegen overlast die niet door een wet of decreet wordt bestraft. De GAS mogen **geen alternatief strafrecht** vormen. Een beperkte en doordachte toepassing is noodzakelijk. CD&V wenst hier **duidelijkheid en transparantie**;
 - Vooral ten aanzien van **minderjarigen**, pleiten we voor **alternatieve sancties** met een duidelijke begeleidingstraject;
 - De gemeentelijke reglementen die GAS invoeren, moeten uitgaan van **reële overlastsituaties** en opgesteld worden **in overleg** met verschillende doelgroepen in de gemeente. Bovendien moeten ze met **terughoudendheid** ingevoerd te worden;
 - De GAS-wet is een uitnodiging tot **dialogo met overtreders**. Daarom geven we de voorkeur aan bemiddeling en alternatieve sancties zoals gemeenschapdienst, eerder dan aan financiële sancties;
 - Tot slot moet gewaakt worden over de **rechtszekerheid en rechtsbescherming** voor de burgers. Zij moeten kunnen voorzien waarvoor zij kunnen worden gestraft en de mogelijkheid hebben om de rechtswaARBorgen die ten aanzien van andere sancties bestaan ook ten aanzien van GAS te laten gelden.

5.2.2.4. *De internationale dimensie van veiligheid*

CD&V wil...

- Volop inzetten op **Europese en internationale samenwerking** in het opsporen en in kaart brengen van georganiseerde misdaad. In een geglobaliseerde wereld kent dreiging immers geen grenzen. Dit impliceert een sterke investering in de diensten die hiermee belast zijn;
- Een **globaal beleid rond informatieveiligheid**, o.a. door de oprichting van een Agentschap voor Informatieveiligheid. In de toekomst zal de veiligheid van de virtuele wereld steeds belangrijker worden. Op dit vlak hinkt ons land achterop.

5.2.2.5. *Civiele veiligheid: brandweer & hulpdiensten*

CD&V wil...

- Dat elke burger kan rekenen op **gepaste en snelle bijstand in geval van nood**. Prioriteit wordt gegeven aan het bereiken van een volledige dekking van het grondgebied, gebaseerd op de resultaten van een risicoanalyse;
- De inspectiediensten voor de brandweerkorpsen uitbouwen, omdat **preventie** uitermate belangrijk is. De gemeenten moeten beter begeleid worden bij het opstellen van nood- en interventieplannen. Hierbij kunnen zij een beroep doen op het federaal Kenniscentrum. Een coördinatie van brandveiligheidsnormen is nodig;
- De **vrijwilligers binnen de korpsen** van civiele veiligheid ook na de hervorming een volwaardige plaats in het korps geven, met voldoende carrièremogelijkheden. Vrijwilligerswerk blijft belangrijk voor een goede werking van de korpsen. Om het vrijwilligerswerk bij de brandweer te stimuleren, wordt een systeem vergelijkbaar met het educatief verlof uitgewerkt, zodat de kandidaat-brandweerman (deels) tijdens de werkuren opleidingen kan volgen. Daarnaast wordt het personeel van de gemeenten gestimuleerd om toe te treden tot het vrijwilligerskorps van de brandweerdiensten.

5.3. Asiel, migratie & integratie

5.3.1. Uitdagingen, visie & doelstellingen

- Wij allemaal vormen de samenleving: jong en oud, man en vrouw, hoogopgeleid en minder hoogopgeleid, autochtoon en allochtoon, nieuwkomer en oudkomer. Dat impliceert dat iedereen die deel uitmaakt van de samenleving recht heeft op steun van anderen wanneer dat nodig is, maar ook de plicht heeft bij te dragen wanneer hij daartoe in staat is. In het migratiebeleid betekent dat concreet dat iedereen die op een rechtmatige manier in ons land verblijft op gelijke basis wordt behandeld, met dezelfde rechten én plichten;
- Migratie is een fenomeen van alle tijden. De moderne technologische en transportmogelijkheden maken echter dat migratie vandaag een grotere impact heeft dan voorheen. De vraagstukken die zich hier stellen zijn verbonden met de fundamentele uitdagingen waarvoor België en de Europese Unie staan: demografische verandering, sociale cohesie, het identiteitsvraagstuk, het behoud van de welvaartsstaat. In een regio zonder interne grenscontroles is het verder uittekenen van een gemeenschappelijk Europees migratiebeleid een van de uitdagingen voor de toekomst. België moet hier een voortrekkersrol spelen;
- Door migratie is de samenstelling van onze bevolking door de jaren heen grondig veranderd. Deze evolutie zal zich ook in de toekomst doorzetten. Zo verbleven in 2011 1.119.256 inwoners met niet-Belgische nationaliteit in ons land, waarvan 427.987 in Vlaanderen en 352.344 in Brussel. Hoewel het hier voornamelijk om inwoners van andere landen van de Europese Unie gaat, komt ongeveer een derde van hen uit landen van buiten de Unie. Daarnaast verwierven, via de snel-Belgwet, tussen 2000 en 2011 568.574 personen de Belgische nationaliteit. Tenslotte zijn er de verschillende oudkomers van de tweede, derde en vierde generatie die deel uitmaken van onze gemeenschap;
- Door de impact van migratie kan en mag het asiel- en migratiebeleid zich niet beperken tot de loutere beslissing wie we in België toelaten om te verblijven en wie niet. Integendeel. Vanuit een duidelijke visie moet een coherent beleid gevoerd te worden over verschillende bevoegdheden en beleidsniveaus heen. Naast een antwoord op het eigenlijke migratiefenomeen, impliceert dit dat we bouwstenen aanreiken voor een succesvolle integratie en participatie van nieuwkomers én oudkomers op alle maatschappelijke vlakken. Een succesvolle voltooiing van het onderwijs en activering op de arbeidsmarkt spelen hier een cruciale rol. Tenslotte moeten we ten alle tijde de meerwaarde van diversiteit voor onze samenleving promoten.

5.3.2. Maatregelen

5.3.2.1. Een streng, maar rechtvaardig migratiebeleid

CD&V wil...

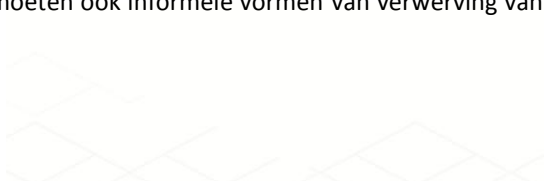
- Via het **eigenlijke migratiebeleid** bepalen **wie** we in ons land **verblijfsrechten** geven en **wie niet**. Een asiel- en migratiebeleid is echter nooit 'af'. Het uitgangspunt blijft hetzelfde: een streng, maar rechtvaardig migratiebeleid met snelle, duidelijke en kwaliteitsvolle procedures die de betrokkenen de rechtszekerheid bieden waar ze recht op hebben;
- **Blijvend oog hebben voor de zwakkere groepen** onder migranten en vluchtelingen (in de eerste plaats niet-begeleide minderjarige vreemdelingen), zowel in binnen- als buitenland. Meer opvangplaatsen en begeleiding in de Bijzondere Jeugdzorg worden voorzien;
- Dat België zich verder engageert in **Europese projecten** inzake hervestiging of '**resettlement**' waarbij vluchtelingen die hun thuisland zijn ontvlucht en tijdelijk onderdak hebben gevonden in een ander, onveilig land,

- opnieuw worden gevestigd in een derde land waar zij blijvende bescherming vinden. België voert hiertoe een structureel *resettlement*programma in;
- Een **humaan, maar effectief terugkeerbeleid** als sluitstuk van een goed functionerend migratiebeleid. **CD&V** blijft de kaart van de vrijwillige terugkeer trekken als het kan, maar speelt die van de gedwongen terugkeer als het moet. Hoe dan ook streven we steeds naar een duurzame terugkeer, waarbij de vreemdelingen in hun land van herkomst een toekomst kunnen uitbouwen en niet onmiddellijk een nieuwe migratiepoging ondernemen;
 - **Vrijwillige terugkeer** bij voorkeur laten organiseren **door NGO's** met ervaring op het terrein. De overheid verleent de nodige financiële steun en koppelt daar een resultaatsverbintenis aan. De organisatie en uitvoering van **gedwongen terugkeer** blijft volledig in handen van de **overheid**;
 - Een goede begeleiding van vreemdelingen om duurzame terugkeer mogelijk te maken. Zij moeten in de open opvangstructuren worden opgevangen en daar begeleiding krijgen. Voor de andere asielzoekers stellen zich vandaag de dag nog veel problemen en is een extra inspanning nodig;
 - Via een effectief terugkeerbeleid **voorkomen** dat **regularisatie** als een **extra migratiekanaal** wordt gezien. Regularisatie moet terug worden waarvoor het initieel bedoeld was: een uitzonderingsprocedure waarbij op individuele basis een beslissing wordt genomen;
 - **Inzetten op Europese en intraregionale arbeidsmobiliteit en economische migratie** uit derde landen. Economische migratie zal een van de sporen vormen om de beschikbaarheid van talent in Vlaanderen te vergroten en proactief bij te dragen aan een goed functionerende arbeidsmarkt. Het verhogen van de werkzaamheid en werkbaarheid vraagt evenwel een meersporenaanpak waarbij gelijktijdig op drie aspecten wordt ingezet:
 - Een verhoging van de arbeidsparticipatie van het al aanwezige arbeidspotentieel, onder meer door de activering van nieuwkomers én oudkomers;
 - De arbeidsmigratie vanuit andere EU-landen in goede banen leiden;
 - Een economisch migratiebeleid voeren dat voldoende afgestemd is op de specifieke noden van de Vlaamse arbeidsmarkt;
 - Het beleid inzake economische migratie van derdelanders baseren op een **evenwichtige benadering van economische en humanitaire aspecten**. In het belang van de ondernemingen en de betrokken werknemers moet het beleid voldoen aan de principes van duidelijkheid, snelheid en rechtszekerheid. Het is van belang dat grensoverschrijdende tewerkstelling vanuit het Vlaamse beleid op een doordachte en evenwichtige manier wordt ondersteund. Dit in functie van een gunstig ondernemersklimaat en gunstige tewerkstellingsperspectieven;
 - Meewerken aan een echte Europese arbeidsmarkt met meer gemeenschappelijke regels over arbeidsrecht, minimumlonen en coördinatie (of zelfs harmonisering) van sociale zekerheidsstelsels. Om misbruiken van de interne markt beter aan te pakken, moeten in eerste instantie nationale inspectiediensten nauwer samenwerken, om finaal uit te monden in een Europese Inspectiedienst voor sociale en fiscale fraude.

5.3.2.2. Integratie als opstap naar een volwaardige participatie

CD&V wil...

- De **focus leggen op een inburgerings- en integratiebeleid**. Migratie moet 'geactiveerd' worden. Een goede inburgering en integratie leiden tot volwaardige participatie. Enkel zo kan het migratieverhaal als positief ervaren worden en een breed draagvlak vinden in onze samenleving;
- Dat de overheid waakt over het **aanbod van taal- en inburgeringscursussen**. Dat moet groot genoeg zijn om aan de vraag te voldoen. Anderzijds moeten ook informele vormen van verwerving van taalkennis (bv. op het werk of

- 2833 in de vrije tijd) gestimuleerd worden. Om zich te kunnen integreren is een goede kennis van het Nederlands
 2834 immers noodzakelijk, net zoals **deelname aan het socio-culturele** leven;
- 2835 • De toegenomen klemtoon op taalkennis niet ten koste laten gaan van de **aandacht voor socio-economische**
 2836 **integratie als geheel**. Een goede socio-economische integratie is dé grote uitdaging voor de toekomst. Dit vereist
 2837 een inspanning van alle betrokkenen (o.m. onderwijs, arbeidsmarkt), strijd tegen discriminatie en het bevorderen
 2838 van tolerantie en wederzijds respect;
 - 2839 • Een aantal jaren **kleuteronderwijs** verplicht maken om taalachterstand van jongs af aan tegen te gaan en
 2840 jongeren in een vroeg stadium vertrouwd te maken met de schoolomgeving. Hiertoe wordt een inschrijvingsplicht
 2841 vanaf de leeftijd van vier jaar ingevoerd met een verplichte aanwezigheidsgraad van 80%;
 - 2842 • Zowel in de private als in de publieke sector **voor welomschreven kansengroepen quota** invoeren. Om een
 2843 duidelijke sprong voorwaarts te maken in de structurele verankering van kansengroepen op de arbeidsmarkt is dit
 2844 noodzakelijk. We voeren tevens fors de **strijd tegen discriminatie** op;
 - 2845 • De begeleiding die voor hoogopgeleide nieuwkomers is voorzien bij de procedure tot diplomagelijkschakeling
 2846 veralgemenen. Dit moet ertoe leiden dat meer transparantie en zekerheid kan worden geboden over de
 2847 verworven competenties en het *matching*proces versnellen. De procedure tot erkenning van buitenlandse
 2848 diploma's mag vanaf de indiening van het volledige dossier maximaal vier maanden in beslag nemen;
 - 2849 • Opleidingsverstrekkers en werkgevers actief ondersteunen bij het **ontwikkelen van een taalgericht vakonderwijs**
 2850 en het **creëren van een taalrijke werkvloer** waar anderstaligen kansen worden geboden de taal te leren.

2851

2852 **5.3.2.3. De diverse samenleving: eenheid in verscheidenheid**

2853

2854 **CD&V wil...**

- 2855 • **Mensen bij elkaar brengen en met elkaar verbinden**. Wij kiezen uitdrukkelijk niet voor polarisatie. Dat is de enige
 2856 manier om een warme, respectvolle samenleving op te bouwen waar iedereen zijn plaats in vindt. We moeten
 2857 het wederzijdse begrip en respect tussen mensen en bevolkingsgroepen verhogen, zowel in het onderwijs, op de
 2858 arbeidsmarkt, als in het verenigingsleven en andere vrije tijdsbestedingen;
- 2859 • Het **wederzijdse respect** tussen verschillende culturen en levensbeschouwingen **promoten**. Wij staan positief
 2860 tegenover de verschillende religies en niet-confessionele levensbeschouwingen, voor zover zij een scheiding
 2861 tussen staat en levensbeschouwing aanvaarden, en voor zover zij elke vorm van religieus of ideologisch
 2862 geïnspireerd geweld verwerpen. Wij erkennen de waarde die zij geven aan onze samenleving. Zij moeten zich
 2863 bijgevolg kunnen manifesteren in organisaties en instellingen met een eigen identiteit en verdienen de
 2864 bescherming van onze democratische instellingen;
- 2865 • Dat het **doel van het onderwijs** is om **jongeren tot zelfbewuste, kritische en weerbare mensen op te voeden**. De
 2866 school moet daarom radicaal kiezen voor gelijkheid tussen meisjes en jongens, voor individuele keuzevrijheid,
 2867 voor godsdienstvrijheid (incl. het recht om van geloofsovertuiging te veranderen), voor respect voor elkaars
 2868 seksuele geaardheid en voor de waarde van diversiteit. De emancipatie van alle jongeren is het einddoel van een
 2869 pedagogisch proces;
- 2870 • **Geen algemeen verbod op religieuze en levensbeschouwelijke symbolen in het onderwijs en in de openbare**
 2871 **dienstverlening**, met uitzondering van zij die gezagsfuncties uitoefenen (bv. rechters). Wel eisen we de
 2872 neutraliteit van de geleverde diensten, zodat iedereen die zich tot de overheid richt een gelijke behandeling krijgt.
 2873 Politiek verkozenen zijn per definitie niet neutraal en kunnen dus nooit onderworpen worden aan een verbod;
- 2874 • Een verscherpte strijd tegen discriminatie op de werkvloer door alle betrokkenen: overheid, werkgevers,
 2875 vakbonden;

- Zoeken naar een meer **representatieve vertegenwoordiging van het islamitische geloof**. De Moslimexecutieve heeft op dat vlak gefaald.

5.4. Werking overheid

5.4.1. Uitdagingen, visie & doelstellingen

- Mensen vinden efficiëntie, dienstbaarheid en integriteit belangrijk en verwachten dit, terecht, ook van de overheid. Mensen willen een correcte en betrouwbare dienstverlening. De overheid moet iedereen op een eerlijke en gelijke manier behandelen en ingaan op de problemen van mensen. De overheid moet echter niet in hun plaats treden. **CD&V** kiest voor een overheid die terugtreedt daar waar de samenleving zelf initiatief neemt. **CD&V** kiest voor een overheid die uitlegt waarom een bepaald beleid gevoerd wordt. Een beleid met minder, maar betere wetten. **CD&V** staat voor een overheid die mensen versterkt zodat ze verantwoordelijkheid kunnen nemen;
- De overheid moet ook in de toekomst een aantrekkelijke werkgever blijven die efficiënter wordt in beheer, structuur e.d.

5.4.2. Maatregelen

5.4.2.1. Dienstverlening vanuit een 'life events'-benadering

CD&V wil...

- Dat de overheid een **klantgerichte, kwalitatief hoogstaande en transparante dienstverlening** aanbiedt, vanuit een **'life events'-benadering**. De verschillende beleidsniveaus in ons land moeten hun samenwerking versterken zodat burgers, bedrijven en verenigingen in hun contact met de overheid (bv. bij de geboorte van een kind, bij een verhuis, bij betaling van belastingen of de start van een onderneming) kunnen rekenen op geïntegreerde diensten en informatie, over de onderscheiden overheidsinstellingen en -niveaus heen. Zo moeten o.m. definities en begrippen beter op elkaar afgestemd worden;
- Alle **relevante informatie en dienstverlening via één contactpunt** ('één-loketsysteem') beschikbaar stellen. Dit moet de nabijheid van de overheid versterken;
- Dat **informatie waarover de overheid reeds beschikt niet steeds opnieuw** wordt gevraagd. De samenwerking van overheidsdiensten moet mogelijk maken dat info uitgewisseld wordt, uiteraard met aandacht voor de privacy.

5.4.2.2. Heldere communicatie & regelgeving

CD&V wil...

- De **overheidscommunicatie** met burger, bedrijven en verenigingen **duidelijke en eenvoudige taal** doen gebruiken;
- De overheid **doen aangeven waarvoor de geïnde middelen worden ingezet** en waarom bepaalde beleidskeuzes werden gemaakt. Zo wordt de burger beter geïnformeerd en kan begrip versterkt worden;
- Bestaande en nieuwe **regelgeving toetsen op haar impact op de burgers, verenigingen en bedrijven**. Regelgeving moet ook meer vertrekken vanuit 'vertrouwen' en minder vanuit 'wantrouwen'. Daarnaast willen we

2918 'steekvlamwetgeving' vermijden. Niet elke gebeurtenis vereist nieuwe regels. Kwaliteitsvolle regelgeving vereist
2919 vooral een visie op lange termijn, los van de actualiteit of waan van de dag;

- 2920 • Een betere harmonisering van regels over de beleidsniveaus heen en een verdere informatisering van de
2921 werkingsprocessen zodat we meer met minder kunnen doen.

2922

2923 **5.4.2.3. De overheid kan het niet alleen**

2924

2925 **CD&V wil...**

- 2926 • **Dat overheden ten dienste staan van de mens.** Dit impliceert dat ze mee evolueren op het ritme van de
2927 samenleving. **CD&V** zet hierbij de horizontale en verticale subsidiariteit voorop. De overheid doet niet wat
2928 mensen zelf al doen. En als de overheid tussenkomt, dan moet dat op het meest geschikte niveau, zo dicht
2929 mogelijk bij de mensen. Met de 6de staatshervorming komt het zwaartepunt bij de deelstaten te liggen. Zij zijn
2930 ook het best geplaatst om heel wat problemen aan te pakken (bv. onderwijs, zorg, arbeidsmarkt gezinsbeleid,
2931 woonbeleid). Tegelijk versterken we de Europese structuren om ook op wereldvlak een rol van betekenis te
2932 blijven spelen;
- 2933 • **Dat de overheid in haar dienstverlening niet alleen staat. Evenmin moet zij voor alles instaan.** Wat beter kan
2934 gedaan worden door de samenleving, hoeft de overheid niet zelf te doen. Zo is het belang van de
2935 middenveldorganisaties afdoende bewezen en blijven we hen daarin ondersteunen. Deze organisaties kunnen,
2936 met hun netwerk een brug vormen tussen burgers en overheid. De diensten die opgericht zijn door het
2937 middenveld hebben het vertrouwen van de achterban, kunnen bouwen op een grote deskundigheid en ervaring;
- 2938 • **Ook bedrijven in deze logica inschakelen.** Een **overheid die in partnerschap met bedrijven** duurzaam
2939 ondernemen of het opnemen engagement binnen de samenleving stimuleert en ondersteunt, stimuleert een
2940 weerbare samenleving die samenwerkt om doelstellingen te bereiken. Op die manier kan de overheid in
2941 samenwerking met bedrijven en middenveldorganisaties sneller ruimere streefdoelen behalen op het vlak van
2942 duurzaamheid, sociale gelijkheid, samenlevingsopbouw, enz.;
- 2943 • De verantwoordelijkheidszin van middenveldorganisaties, ondernemingen en het publieke management
2944 stimuleren, eerder dan normen en regels opleggen.

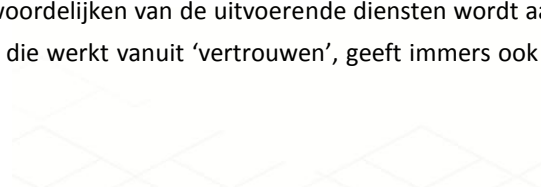
2945

2946 **5.4.2.4. De overheid & haar personeel**

2947

2948 **CD&V wil...**

- 2949 • Dat de overheid investeert in de **professionele loopbaan van het overheidsperoneel** en streeft naar diversiteit
2950 op de werkvloer;
- 2951 • Het **onderscheid tussen contractuele en statutaire tewerkstelling bij de overheid opheffen**. We evolueren naar
2952 één vorm van tewerkstelling, gelijk in de private sector en de overheidssector. Dit betekent o.m. dat het systeem
2953 van statutaire benoemingen in de tijd uitdooft. Daarbij moet er uiteraard wel oog zijn voor de onafhankelijkheid
2954 van de ambtenaar en de bescherming tegen de politieke overheid;
- 2955 • Het **evaluatiesysteem voor het overheidsperoneel soepeler** maken zodat evaluaties motiverend werken en
2956 leiden tot betere prestaties en tevreden ambtenaren. Zwak presteren en negatieve evaluaties leiden tot
2957 effectieve sancties en in voorkomend herhaald geval tot ontslag. De overheid heeft in dit kader ook de plicht om
2958 bijsturing aan het personeelslid te geven zodat negatieve evaluaties vermeden worden;
- 2959 • Dat elke overheidsinstelling door middel van een **bestuurs- of beheersovereenkomst** tussen de bevoegde
2960 politieke overheid en de verantwoordelijken van de uitvoerende diensten wordt aangestuurd. Dit met het oog op
2961 responsabilisering. Een overheid die werkt vanuit 'vertrouwen', geeft immers ook 'verantwoordelijkheid' aan het

eigen personeel. De overeenkomst geldt voor de periode van een legislatuur en wordt jaarlijks bijgesteld. Voor horizontale overheidsinstellingen met een ondersteunende functie die meerdere bevoegdheidsdomeinen beslaan, worden de doelstellingen vastgelegd na overleg met de vertegenwoordigers van hun belangrijkste gebruikers;

- **Mandaatfuncties** enkel toewijzen aan kandidaten op basis van hun **bekwaamheden**. Daartoe wordt een lijst van juryleden met een erkende expertise gebruikt;
- De **evaluatie van mandaathouders** van een overheidsinstelling houden op basis van de mate waarin de doelstellingen van de bestuursovereenkomst zijn bereikt en van hun persoonlijke bijdrage daaraan;
- Dat overheidsinstellingen **meet- en stuurinstrumenten** gericht op een goed beheer toepassen. Zij implementeren risicobeheer, interne controle en interne audit, volgens internationale standaarden en zorgen voor een betrouwbaar extern rapporteringssysteem. Elke overheidsinstelling die beschikt over een bestuursovereenkomst, een performant risicobeheer, interne controle en interne audit waarvan de onafhankelijkheid gegarandeerd is, zal voor beslissingen die behoren tot de eindverantwoordelijkheid van het management (o.a. inzake personeelsbeheer en overheidsopdrachten tot een bepaald bedrag) worden onderworpen aan een soepeler systeem van administratieve en begrotingscontrole. Wanneer gelijktijdig is voldaan aan minimale voorwaarden inzake evaluatie en beheersing van risico's en interne controle, en de kwaliteit van de interne procedures dit rechtvaardigt, zal worden geëvolueerd van een *ex ante* controle m.b.t. de ingezette middelen naar een *ex post* controle;
- De bevoegde politieke overheden de overheidsinstellingen zoveel als mogelijk laten betrekken bij beleidsvoorbereidende initiatieven. Zij zijn meer dan loutere uitvoerders van het beleid.

5.4.2.5. Een hervormde fiscaliteit

Ons fiscaal systeem heeft nood aan een grondige bijsturing. Na de 6de staatshervorming verkrijgt de Vlaamse overheid een veel ruimer pakket aan fiscale bevoegdheden. Die vereisen een duidelijke beleidsvisie. Ook op federaal niveau is een hervorming noodzakelijk om verschillende redenen.

CD&V wil een hervorming volgens de volgende principes...

- **Rechtvaardigheid:** een rechtvaardig belastingstelsel houdt in dat iedereen zijn aandeel moet bijdragen en dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen (progressief belastingstelsel). Daarnaast moet er bij de laagste inkomens aandacht gaan naar het verminderen en vermijden van Mattheüseffecten. Bijzondere aandacht gaat naar het aanpakken van fraude, gezien dit de rechtvaardigheid van het ganse systeem ondermijnt;
- **Eenvoud en transparantie:** een eenvoudiger belastingstelsel zorgt er niet alleen voor dat de belastingbetaler het stelsel begrijpt, maar zorgt er ook voor dat de administratie efficiënter kan werken en meer middelen en personeel vrijkomen voor de bestrijding van fraude. Een eenvoudiger belastingstelsel zorgt voor grotere fiscale rechtszekerheid. Tot slot gaat het ook het Mattheüseffect tegen, waarbij zij die over de nodige middelen beschikken ook het best hun fiscale bijdrage kunnen optimaliseren;
- **Gedragsturend, naar meer duurzaamheid:** belastingen vormen een van de meest efficiënte overheidsinstrumenten om wenselijke gedragsveranderingen te promoten. Zo zorgt een 'groenere' fiscaliteit voor duurzamere keuzes en een betere gezondheid en leefmilieu. Dit gaat van duurzamer wonen over meer duurzame mobiliteit tot duurzamer ondernemen;
- **Aanmoedigen van werk, initiatief en het creëren van toegevoegde waarde:** een belastingstelsel moet mensen aanmoedigen om initiatief te nemen. Lasten moeten weg van arbeid worden verschoven, een

- 3005 ondernemingsvriendelijk klimaat moet beoogd worden en werkloosheidsvallen moeten worden weggewerkt.
3006 Aandacht moet gaan naar minder procedures en regels;
- 3007 • **Bieden van stabiliteit en rechtszekerheid:** een belastingstelsel moet rechtszekerheid en stabiliteit bieden aan
3008 burgers (bv. inkomensfiscaliteit, woonfiscaliteit, successie) en ondernemingen (bv. vennootschapsbelasting),
3009 zodat zij in staat zijn hun activiteiten op lange termijn financieel te plannen. Een stabiele langetermijnvisie vormt
3010 de hoeksteen van een duurzaam fiscaal beleid. Nieuwe investeringen mogen niet in het gedrang worden gebracht
3011 door onvoorziene hervormingen. Een hervorming mag geen bruuske wijzigingen meebrengen in het
3012 investeringspotentieel. Lopende engagementen moeten gerespecteerd worden;
 - 3013 • **Integrale visie:** we pleiten voor een ondersteunende en sturende functie van de fiscaliteit binnen een integrale
3014 beleidsbenadering naar de onderscheiden beleidsdomeinen. Fiscaliteit moet samen met het premie- en
3015 subsidiebeleid worden bekeken en dient hand in hand te gaan om de onderscheiden beleidsdoelstellingen te
3016 ondersteunen en te sturen. Fiscaliteit vormt de hefboom voor een nader beleid. Volledige coherentie tussen
3017 belastingen, uitkeringen en subsidies is het na te streven ideaal.

Meer informatie over het indienen van amendementen, provinciale congressen en het verdere verloop van het congrestraject vindt u op www.cdenv.be/congres.

U vindt er ook de beperkte voorstellen van statutenwijziging.

Bedenkingen, opmerkingen en suggesties steeds welkom via ceder@cdenv.be